

luc

gener-febrer 81

n.º 695

100 pts.

PER

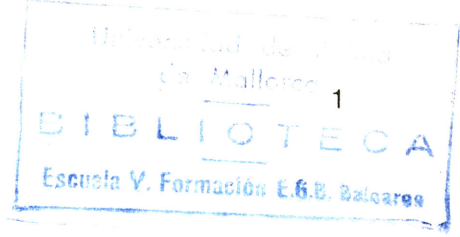
UNA NOVA EUROPA

**"la Caixa"
Cada dia
més
a prop.**

**Més de 600
oficines unides
per teleprocés
al vostre servei.**

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

LLUC

GENER-FEBRER 81
N.º 695

LLUC

Revista bimestral
Any LXI

Direcció
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon: 22 32 99
Palma

Director
Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat
Manuel Soler i Pala
Caps de Redaccio
Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 480 ptes. anuals
Estranger: 525 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 100 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix:
taller gràfic ramon
Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal P M 276-1958
ISSN 0211-092X

= Sumari =

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Per una Europa dels pobles.** El títol és l'expressió d'un desig, profundament sentit pels qui feim aquesta revista. lúcidament examinat al llarg i ample de les nacionalitats de l'Europa occidental en aquest número extraordinari que ençata l'any 1981 i que amb il·lusió presentam als subscriptors i lectors.
- 3 **Centre i perifèria: les minories a Europa Occidental. Algunes dicotomies, reflexions provisionals,** per Georg Kremnitz. Es un article de presentació que encapçala una sèrie d'assaigs i anàlisis.
- 6 **Eduard Vinyamata escriu unes Reflexions a l'entorn del nacionalisme als Països Catalans.**
- 8 **Antoni I. Alomar ens presenta el problema des de la nostra illa: Pobles sense autogovern i turisme: Mallorca.**
- 10 **Proseguim el nostre viatge a la Península Ibèrica: Aragó, la nació ocultada,** per Antonio Peiró i Bizén Pinilla.
- 12 **La cruïlla basca,** per Gurutz Jáuregui.
- 15 **Euskadi després de l'Estatut «bascongat»,** per Luis Núñez.
- 16 **Peculiaritat del nacionalisme asturià,** per Amelia Valcárcel i Ramon Cavanilles.
- 18 **Gàlícia: l'alliberament nacional és en marxa,** pels militants del «Bloque nacional popular-galego», prof. Xosé M. Dobarro i M. Pilar García.
- 22 **Deixant la península ibèrica, passam a Itàlia, començant per Sardenya, precisament perquè té una ciutat entranyablement unida als Països Catalans: Alguer. Rafael Caria i Carles Seehi escriuen sobre Lo problema de les minories a Itàlia.** Els autors són algueresos.
- 24 **Continuam a Itàlia: El Friül, una nació oblidada dins l'Estat Italià.** És una entrevista feta per Jaume Corbera (coordinador d'aquest número) i Neus Escandell amb el cap del «Moviment Friül», Adrian Ceschia.
- 26 **França, vet aquí un estat fortament i tradicionalment centralitzat. Vegeu-ne un lúcid estudi i una presentació documentada per Romièg Pach, occità: Les minories nacionals a França.**
- 29 **Llengua i escola al País de Gal·les i Escòcia,** per Miquel Strubell.
- 33 **Un cas límit en el problema de les nacions a Europa és l'Ulster: La guerra dels xavals,** per Patrick Kernan.
- 35 **Bèlgica: respecte per a les diverses comunitats culturals.** Després d'una breu introducció, presentam uns extrets de la Constitució belga sobre el punt que ens afecta.
- 37 **Jaume Corbera i Pou presenta la Bibliografia bàsica de les obres més assequibles sobre les nacionalitats prohibides de l'Europa occidental.**
- 40 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** ofereix aquest mes un estudi llarg i aprofundit sobre **Església i nacions.** ¿Quina és la postura de l'Església, o més ben dit del Vaticà i de la Jerarquia eclesiàstica sobre el problema que estudiam? Un article força documentat del P. Josep Amengual i Batle.
- 47 **L'Obra Cultural de «la Caixa» a les escoles presenta la 2.ª Campanya de Teatre,** que a l'Auditori de Ciutat de Mallorca té tres representacions.
A la contraportada interior vegeu un comunicat del **CIEMEN** que crea una **comissió per a la defensa dels drets nacionals**, i una convocatòria de la Caixa d'Estalvis de Balears, «Sa nostra», per a futures publicacions de cara a promoure la cultura a les Illes.

Portada: Picasso. «Suite vollard»

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064103

EDITORIAL

Per una Europa dels pobles

Quan hom mira un mapa de l'Europa actual, hom veu només uns Estats: França, Regne Unit, Irlanda, Bèlgica, Itàlia, Alemanya, Txecoslovàquia, URSS, Espanya... En general, però, hom ignora que davall l'estructura d'aquests Estats existeixen, moltes de vegades, pobles diversos que veuen la seua personalitat amagada i, fins i tot, prohibida. Aquest fet, el de la prohibició, no és tan freqüent a l'Europa de l'Est, on la majoria d'Estats han reconegut l'existència al seu si de comunitats culturals —nacionals— diferenciades i els has atorgat els drets que els pertoquen, almanco segons la llei. Potser l'exemple més conegut, i tal volta el més perfecte, sigui el de Iugoslàvia, federació de 6 repúbliques. Malgrat tot, cal lamentar sovint opressions i retalls: la llei queda en paper.

L'Europa Occidental, però, l'Europa Capitalista, l'Europa «lliure», segons els seus apòstols, no ha sabut —o no ha volgut—, tenir en compte per a res la seua pròpia diversitat, amb l'excepció de Suïssa i, més modernament, Bèlgica i els Estats nòrdics. I aquest fet ha estat la causa, i ho és, de moltíssims conflictes polítics i, fins i tot, bèl·lics durant els darrers cents anys. Però només un d'aquests conflictes acabà amb la victòria del poble rebel, i encara no totalment: el conflicte entre Irlanda i Gran Bretanya (de fet, Anglaterra) que va dur a la creació de l'Estat Lliure d'Irlanda l'any 1921 i a la república d'Eire el 1933. Tanmateix, una part de l'illa, la Irlanda del Nord, avui focus constant de tensió i lluites, romangué sota el domini de Londres. Cap altre dels moviments nacionalistes europeus occidentals no ha assolit encara la independència del seu país en aquest segle. Els èxits més importants han estat els de Flandes, a Bèlgica, que ha aconseguit que li fossen reconeguts els seus drets culturals enfront de la històrica supremacia walona, i els de Catalunya i les Províncies Bascongades a l'estat espanyol, que arribaren a tenir un Estatut d'Autonomia en temps de la República. L'Estatut de Galícia, ja sabem que no fou mai aplicat. A l'actualitat, Catalunya, les Províncies Bascongades i Galícia tornen tenir un Estatut d'Autonomia, el qual encara no sabem ben bé quin resultat pot donar.

Per iniciar aquest nou any de **LLUC**, any que en diuen de l'esperança per al nostre Estatut, hem cregut interessant pegar una ullada a la situació d'aquestes diverses cultures nacionals que a l'Europa Occidental malden per veure els seus drets reconeguts. Per raons d'espai i, no ens hem d'amagar de dir-ho, de manca de col·laboradors en alguns casos, el repàs als diversos pobles «prohibits» és una mica desigual quant al seu contingut i extensió. Mentre que els articles referents a Escòcia i Gal·les insisteixen sobretot en la situació de l'ensenyament de les llengües respectives a les escoles de cada país, el reportatge sobre Irlanda del Nord intenta donar una imatge de les difícils circumstàncies de tensió social i de medi hostil a què ha menat la lluita armada dels nacionalistes irlandesos contra l'exèrcit d'ocupació britànic i els sectors socials que els donen suport. La qüestió de les minories nacionals a l'Estat francès i l'Estat italià és tractada globalment per persones pertanyents a algunes d'aquestes minories, bones coneixedores de problema. I pel que fa a l'Estat espanyol, en què nosaltres estam ficats, hem cregut important donar veu pròpia a cada una de les nacions afectades, ja que, de fet, de l'èxit o el fracàs del seu camí cap a la llibertat depèn també el nostre destí. Finalment, creim que les reflexions sobre la dialèctica centre-perifèria del professor Kremnitz són un interessant punt de vista amb referència al nacionalisme que caldrà tenir en compte a l'hora de prosseguir la nostra actuació cap a la consecució dels drets nacionals que ens corresponen.

Amb aquest número de **LLUC**, volem, doncs, apropar al lector mallorquí la realitat nacional d'Europa Occidental i fer-li conèixer mínimament les lluites i reivindicacions que les diverses nacionalitats plantegen. L'objectiu que perseguim no és altre que provocar la nostra solidaritat amb tots aquests pobles i països que, enfront de l'Europa de l'OTAN, enfront de l'Europa Opressora, una altra Europa està naixent i reclamant el dret al relleu. L'Europa que serà l'únic marc possible en totes les petites nacions com la nostra, la catalana, veuran la seua plena sobirania restaurada i la seua dignitat respectada: l'EUROPA DELS POBLES.

Centre i perifèria: les minories a Europa Occidental

Algunes dicotomies: reflexions provisionals

per Georg Kremnitz

CENTRE/PERIFÈRIA

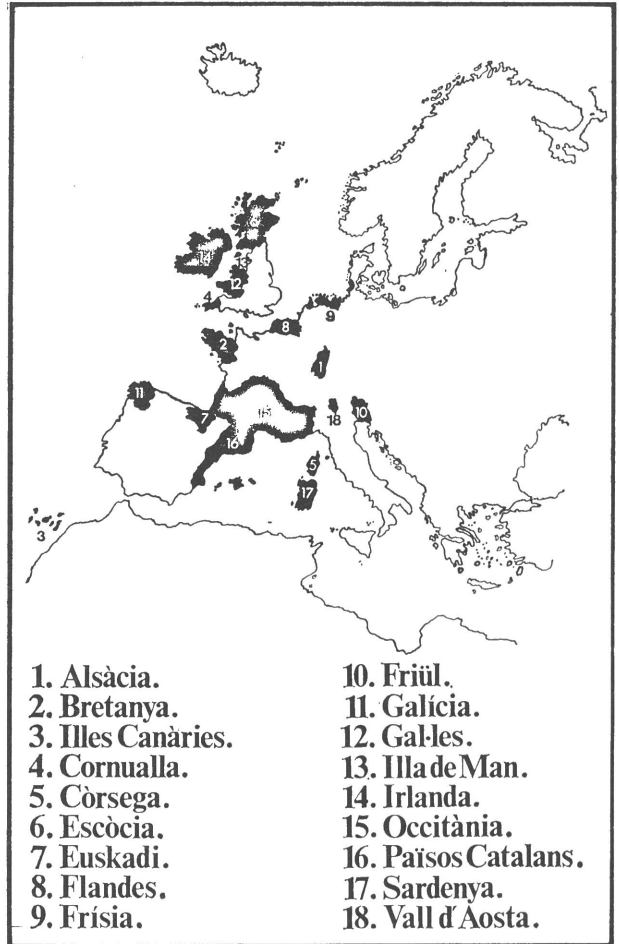
Quasi tots els estats d'Europa Occidental han intentat copiar el mateix model: el de l'Imperi Romà, és a dir el del primer gran estat territorial que va veure la llum damunt el sòl del nostre continent, si feim abstracció dels seus precursors hel·lenistes i de la construcció estatal de Cartago, profundament diferent de la de Roma. Allò que caracteritza Roma, fins i tot durant una gran part del període de decadència, és un centralisme polític de resultes del qual la ciutat de Roma, i a l'interior d'aquesta ciutat una capa social de més en més minsa, esdevé a poc a poc l'únic centre de decisions. Això distingeix el cas de Roma igualment de les antigues oligarquies orientals, en la mesura en què una voluntat col·lectiva, política i militar, es fa visible ben prest i continua articuland-se durant molt de temps. Tota la ideologia de l'Estat Romà reposa damunt ella. El desenvolupament anirà, malgrat la «llegenda daurada» de la República Romana, dins el sentit d'una jerarquització més i més gran a l'interior d'aquest enorme estat (alhora el simple ciutadà gaudeix de menys i menys drets per acabar subjecte de l'emperador), a pesar del reforçament continuat de la classe política dirigent per **homines novi**, nous venguts; aquests estaven, a causa de la precarietat de la seva situació social, molt particularment lligats al model jeràrquic. El moment culminant de les tendències centralitzadores es troba sense cap dubte durant el regnat de l'emperador August. Fins en aquest moment, l'Estat Romà pareixia ésser superior als seus concurrents, damunt el pla polític tant com damunt el militar, pareixia més efectiu, més apte a l'expansió.

L'exemple més interessant d'una organització social diferent a Europa és sense dubte el dels pobles celtes: ells s'entenen abans de tot com a comunitat cultural (i de culte), i l'organització política no es feia més que sobre la base de comunitats locals. L'autonomia de cada poble —i fins i tot de cada individu— era relativament gran, si hom la compara a la situació romana. La conquesta de la Gàl·lia per Roma, sota la direcció de Cèsar, mostra però que aquesta forma descentralitzada (hom seria gairebé temptat de parlar d'autogestió) d'organització política no podia resistir la força militar centralitzada de Roma: la societat celta de la Gàl·lia va ésser sotmesa i a poc a poc destruída per Roma.

Alguns segles més tard, solament, l'Imperi Romà s'havia al seu torn completament esfondrat, a causa de les tensions internes que el sotragaven i de les forces centrífugues que l'esqueixaven, i a despit de tots els intents de fer-lo reviure baix d'una forma o d'una altra, mai no ha estat possible restablir-lo.

No es pot, doncs, a posteriori, si ens basam damunt el resultat final, donar la preferència a un dels models de societat: ni al centralisme polític ni a l'autonomia dels municipis. Amb tot, hi ha altres criteris.

Malgrat això, pràcticament tots els estats dins la història europea s'han organitzat jeràrquicament, és a dir, hi ha hagut centres sempre renovats que tenien i tenen la tendència de monopolitzar l'organització política i social dels subjectes. La situació no difereix més que a un punt: la multitud de centres enfront del monocentrisme romà. En-

demés, molt sovint ens hem d'acostumar a **centres reals** i a **centres virtuals**. Volem dir amb això que allà on un centre se constitueix o tendeix a l'expansió, uns **contra-centres** se drecen contra ell els quals, en darrer terme, representen la mateixa concepció social i estatal —el centralisme—. Se tracta únicament de reemplaçar un centre per un altre, però no es pensa a una desjerarquització de la societat. La història del naixement dels estats nacionals a Europa es deixa resumir dins aquestes poques frases. Quasi tots aquests estats tenen, tanmateix, dins les seves fronteres minories nacionals més o manco grans que tendeixen a construir-se en contra-centres. És ver que aquests contra-centres o centres virtuals no tenen manco dret a l'existència que els centres realment constituïts. Però reproduint únicament el model de societat estatal existent a una escala diferent, no contribueixen certament al progrés, si per

aquest terme massa sovint maltractat hom vol comprendre una solució acceptable —per als concernits— i durable del problema omnipresent de les minories lingüístiques i nacionals a Europa.

Pensam que en darrer terme únicament una superació del pensament centraliste podrà generar tal solució. És a dir que una reproducció del nacionalisme estatal francès, espanyol, etc. a escala occitana, catalana, etc. no podrà significar una solució gaire «definitiva». Caldrà canviar les formes de les relacions socials i de les relacions econòmiques a fi de no recrear eternalment el mateix problema de les minories oprimides i alienades.

Veim dins el que precedeix una oposició entre una visió **estàtica** i una visió **dinàmica** de les coses. Uns models estàtics intenten aconseguir el manteniment etern d'un status quo (els Estats-Nacions existents), mentres que uns models dinàmics prenen en compte els canvis històrics. Pensam que serà més profitós per als membres de les diferents minories lingüístiques/nacionals a Europa adoptar una interpretació i activitat dinàmiques, que recaure dins els vells esquemes estàtics dels estats existents, és a dir dels centres efectivament constituïts que als nostres dies són incessantment posats en qüestió.

TERRITORI/ESPAI

Els estats s'han instal·lat a l'interior de territoris, dins fronteres que es dibuixen com a línies damunt els mapes dels atlas i que no es desplacen més que per raons extraordinàries —molt sovint després de guerres—. Totes les fronteres estatals se caracteritzen per un grau elevat d'artificialitat: quasi sempre tallen en bocins unitats humanes preexistents. Basta pensar en la frontera entre els estats francès i espanyol, per convèncer-se'n. I el nombre d'exemples comparables és legió. Això val tot talment per a les fronteres dites naturals, tals com els Alps o el Rin. Aquest riu parteix entre dos estats la plana de Baden i Alsàcia que és una unitat en el pla de la població, de l'economia, de la història, de la llengua, inclús de la geologia. Per tant, les fronteres estatals són en general inadequades a les realitats humanes, perquè ens trobam pertot dins zones de transició entre una realitat i una altra: seria important que hom se'n temés per no impedir artificialment la comunicació per unes línies sovint elaborades únicament dins uns objectius militars (en tenim prou de pensar en la frontera franco-alemanya de 1871). D'altra part, és necessari prendre en consideració que les relacions entre regions o països canvien en el curs del temps per intensificar-se o, al contrari, per afèblir-se: nous descobriments, relacions comercials, noves cultures o, ben segur, raons polítiques poden trobar-se a l'origen de tals canvis. Això implica que les fronteres polítiques, relativament estables als nostres dies malgrat les aparences, sofreixen molt sovint un cert desfasament històric, és a dir ja no reflecteixen les relacions reals del moment present. Reposen sobre una concepció estàtica, ahistòrica.

Un nombre considerable de nacions sense estat té una forta tendència a reprendre al seu compte aquest principi del territori i de circumscriure aquest territori (immutable) del grup respectiu. El criteri, al més sovint, és el domini geogràfic de la llengua (bé que aquest domini sigui moltes de vegades més o menys hipotètic), qualche pic hom recorre a dades històriques. Aquests límits lingüístics anticipen les fronteres del futur estat o territori autònom de la nacionalitat en qüestió. El principi ha esta aplicat i perfeccionat fins a la caricatura pel fundador del Partit Nacionalista Occità, Francesc Fontan (1929-1979), que va provar de fixar, llogaret per llogaret, els límits de la llengua occitana i de la mateixa manera de l'Estat Occità en què somiava. No va prendre en consideració que aquests límits, als nostres dies, ja no són més que virtuals, i en un altre pla, no es va preocupar gaire dels immigrants no occitans dins aqueix territori ni de la nombrosa emigració occitana al nord de França. Si un estat talment concebut veia mai la llum del dia, seria tan repressiu contra les seves minories lingüístiques (i les altres) com ho són la major part dels estats actuals.

Ens sembla que el camí a seguir és per ventura un altre; i en aquest sentit proposam, amb molts d'investigadors contemporanis, d'abandonar la noció de **territori** per la d'**espai**, molt més vaga, d'acord, però al mateix temps molt més real. Un principi d'**espacialitat** opera a partir de límits molt manco copsables (pensam que les línies de les isoglosses dins els atlas lingüístics en podran donar una idea bastant suggestiva), podria i deuria tenir en compte els canvis històrics, la dinàmica de la història. En aquest sentit, trobam admirable l'actitud de molts de catalans cara als immigrants castellanòfons dins els Països Catalans, actitud que proposa a aquests immigrants la integració dins la comunitat catalana, tot respectant llur identitat i acceptant la possibilitat de no integrar-se plenament dins aqueixa comunitat. De la mateixa faisó, hom podrà reivindicar tots els drets per als emigrants. El paper d'aquests emigrants esdevé p. ex. més i més important en el marc del renaixement occità, en la mesura en què un nombre considerable d'occitanistes conscients i militants són forçats a abandonar el seu país per trobar feina sigui al nord de França sigui a altres bandes. Se sap d'altra part que ben sovint l'emigració és un catalitzador de consciència (nacional), cosa que reforça encara més el pes d'aquests grups. El principi d'especialitat permet a més a més de fer-se seva l'articulació interna de les diferents regions habitades per un mateix grup minoritari dins un estat: ni els Països Catalans, ni els Països Occitans, ni les set províncies basques (Euskadi) són monolítiques, i això és aplicable a totes les nacionalitats europees (i mundials) d'una certa talla. Convé conèixer i analitzar aquestes diferències i fins i tot contradiccions internes, si es vol per exemple rearticular les estructures econòmiques, no ja segons les úniques necessitats de la plusvàlua, sinó segons els interessos dels habitants del país.

Per llevar tota ambigüitat: no entenem, proposant una visió dinàmica dels problemes de les minories nacionals, admetre per la porta petita els progressos del centralisme estatal, de l'alineació lingüística i cultural, de l'aculturació. Al contrari, pensam que les possibilitats de frenar aquests progressos i de canviar el sentit del corrent són més grans si les minories no responen amb el mateix tipus de comportament, sinó si al contrari superen aquest esquema preestablert per enganxar-se de més a prop a les realitats. Que, vista la situació difícil de moltes minories europees, la temptació d'emprar mitjans coercitius sigui grossa, no cal dir-ho. I hi ha certament situacions en què una política lingüística (per no parlar més que d'aquest domini de moment) de reestructuració i de redreçament s'imposa. Però és cert per una altra part que la força molt sovint obté el contrari dels resultats que espera; fa falta, per tant, a més a més de les reserves humanitàries que sentim respecte de tota forma d'imposició, fer prova d'una molt gran prudència pràctica.

SÍMBOL/PRÀCTICA (PRAXIS)

La mateixa contradicció entre actitud estàtica i dinàmica podria retrobar-se dins tot un altre domini: el de la utilització que es fa i que es pot fer de certs assoliments de les minories. Als Països Catalans tant com a certes ciutats occitanes es troben de cada vegada més noms de carrers bilingües català/castellà i francès/occità. Això és un dels èxits més immediatament visibles de les dues nacionalitats d'aquests darrers anys, i tothom és unànime a felicitar-se'n. Però les funcions d'aquestes plaques són molt diferents: mentres que als Països Catalans reflecteixen una realitat lingüística i social i que els dos noms són emprats quotidianament pels dos grups lingüístics en cohabitació, compleixen actualment a les ciutats occitanes una funció **simbòlica**, per no dir de **luxe**. Car no hi són (encara) en ús real entre els parlants; l'administració postal francesa fins i tot ha tengut l'audàcia de desaconsellar-ne la utilització per al correu. Serà necessari, doncs, que aquestes plaques comencin a jugar el seu paper de catalitzador de consciència lingüística, que facin reflexionar els passants. Serà mester que un dia esdevinguin testimonis d'una nova pràctica lingüística real. Si no, seran plaques commemoratives, indica-

dors del decés de la llengua occitana. No és sens dubte un fet de l'atzar que allà on l'occità és encara la llengua utilitzada per una ampla part de la població, on fins i tot els consells municipals continuen servint-se'n per a les seves deliberacions (als Pirineus, p. ex.), no s'hi troben noms de carrer en occità: la pràctica vivent de la llengua no prova la necessitat del símbol. Pensam en conseqüència que no és necessari fer d'aquest tipus de reivindicacions que corren el risc de restar simbòliques uns cavalls de batalla preferits dels moviments nacionalistes. Tenen un valor tan sols en la mesura en què contribueixen a retornar la població a l'ús de la llengua autòctona, a desacomplexar-la, a desalienar-la lingüísticament. Pensam inclús que a la llarga aquests símbols no tenen cap valor, sinó que contràriament perillen d'esser descoberts i denunciats com a **simbols buits** de realitat, i aleshores perden tot el seu valor. Fa falta indubtablement triar amb molta de precaució les reivindicacions amb les quals les minories volen animar moviments de vasta amplària.

ALIENACIÓ/DESALIENACIÓ

Per dir-ho més brutalment, pensam que en la mesura en què els pobles minoritaris se baten solament en el terreny i per a les reivindicacions que l'Estat-Nació els suggereix, aquests pobles s'accepten ells mateixos com a perifèrics, és a dir, **reaccionen** únicament als desafiaments que els centres els llancen continuament. Sabem bé que, vista la relació de forces habituals entre estat i minories, aquestes no se'n poden escapar enterament. Però seria desitjable que poguessin actuar en una mesura tan gran com fos possible, llançar al seu torn desafiaments a l'Estat-Nació, als quals aquest serà llavors obligat a reaccionar. D'aquesta manera, les nacions minoritàries podran escapar, almanco parcialment, a aquesta alienació que els és imposada, i que se concentra en el fet que són definides des de defora en lloc de poder-se **autodefinir**, en lloc de poder reivindicar llur pròpia identitat dinàmica, en tots els plans, sense fer incessantment referència a un centre que intenta imposar-los una definició (de tot) que no és la seva. Aquesta dependència no desapareix més que per la pràctica quotidiana i per la voluntat col·lectiva d'abolir-la; seria ingenu creure que un centre qualsevol cessa un bon dia de

son propi grat de comportar-se com a centre. Les nacions sense estat no poden, a la llarga, comptar més que amb elles mateixes. I la desalienació passa per la presa de la iniciativa, per l'abandó de les actituds reactives.

El desvetllament de les nacions minoritàries no s'efectua per atzar en el període en què vivim (i de modo bastant diferent dels renaixements nacionalistes del segle XIX): l'Estat-Nació no és tan sols posat en qüestió per baix, sinó igualment, i de faiso molt eficaç, per dalt. D'ençà de la fi de la segona guerra mundial la construcció europea progressa malgrat totes les vacil·lacions i fins i tot les ruptures aparents. Després de l'entrada dins la comunitat europea de l'estat espanyol i de Portugal —que, a pesar de l'oposició actual preelectoral de França, no podrien tardar— quasi tota l'Europa Occidental en farà part, i un colós de 320 milions d'habitants haurà vist el dia. La supervivència col·lectiva dels grups minoritaris esdevindrà més i més difícil, pel seu pes de cada pic més petit, si aquesta construcció europea no veu una de les tasques primordials en la garantia dels drets minoritaris. Ara, fins al present, només l'Europa dels buròcrates i la del gran capital funcionen. Hom podria quasi témer que l'Imperi Romà pren sa revenja tardana. L'Europa dels pobles, l'Europa dels drets democràtics —contràriament a una opinió escampada, democràcia no vol dir sols govern segons la voluntat de la majoria, sinó també respecte i garantia dels drets de les minories— encara no ha pres forma. Si no ho fa prest, el risc serà gran que visquem els darrers moments d'existència **col·lectiva** dels pobles minoritaris, car la piconadora compressora de la «normalització» segons un model centralista únic amenaçarà d'esborrar totes les diferències. Les minories senten aquesta amenaça, i s'esforcen a fer-la inoperant, volen i han d'impedir que Europa esdevengui un altre «melting pot». Certament, estratègies desplegades no pas en funció dels centres sinó independentment d'ells —en la mesura en què això és possible— deixen esperar més èxit que la dependència mateixa dins la contradicció.

GEORG KREMnitz

(DEL SEMINARI DE ROMÀNIQUES DE
LA UNIVERSITAT DE MÜNSTER)

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

POP AMÉRICA

febrer-març 1981

Reflexions a l'entorn del nacionalisme als Països Catalans

Després de més de dos-cents cinquanta anys de divisió i de submissió de la nació catalana, després de quaranta anys de repressió i alienació del seu poble, després d'uns anys de novetat democràtica, potser cal fer una pausa reflexiva, el balanç de la nostra història i, encara més, de recompte dels nostres ideals, dels nostres projectes i de reconeixement de la nostra pròpia realitat del moment.

El concepte de Països Catalans es recolza en unes característiques històriques i lingüístiques innegables però alhora, insuficients per poder definir-se nacionalment. Manca una consciència nacional (no pas regional com és actualment) prou arrelada i un projecte nacional original.

El meu coneixement de la situació política, social i cultural a cada un dels països catalans és irregular, el que impedeix que faci una anàlisi aprofundida sobre cada un d'aquest; correspondria a intel·lectuals de cada indret desenvolupar, críticament i imaginativament, una reflexió sobre

la situació dels seus propis països, i tractar, posteriorment, de dur a terme una anàlisi conjunta que tingués ben en compte el món en què vivim, els estats de què depenem, la situació econòmica mundial, els nous corrents del pensament, etc. De no fer-ho així, les nostres reflexions esdevindrien un simple «divertimento» provincià, incapaç de donar resposta als nostres problemes i necessitats com a poble. Caldria organitzar les segones jornades dels Països Catalans, però des d'una altra òptica, més crítica, més creativa, més directa... Existeix però, una crisi greu de concepció que afecta negativament tot intent o possibilitat de realització política o nacional. Existeix una dificultat de definició acurada dels Països Catalans que resten més a nivell de símbol que de projecte o realitat concreta.

El fracàs electoral del nacionalisme radical al Principat; la magra incidència política, social i cultural, les dificultats per desenvolupar-se, del pensament catalanista a Catalunya Nord; la indiferència nacional dels andorrans; la limitada influència política nacionalista al País Valencià, a Mallorca, Menorca i Eivissa, i l'existència de corrents anticatalanistes; el silenci dels catalans de la Franja de Ponent, el lerroixisme arrelat a Catalunya i, en general, l'ambigüitat nacional dels partits «nacionalistes» com Convergència Democràtica de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya i el fracàs de partits com el Partit Nacionalista Valencià, el Partit Nacionalista Mallorquí, el Partit Nacionalista Menorquí, són alguns indicis clars de la incapacitat nacional catalana. D'altra banda, la política cultural de la Generalitat de Catalunya es redueix, pel moment, als aspectes literaris i lingüístics, i les activitats pròpies de les entitats culturals privades només amplien aquestes perspectives amb elements propis del folklore i de tradicions ja perdudes. La mateixa reivindicació de la llengua catalana (uns dels trets més destacats del moviment nacional català) oblida, ignora o menysprea els fonaments culturals de la llengua... La cultura resta fortament degradada, reduïda a determinats aspectes literaris i tradicionals, incapaç de recrear-se i dotar-se de continguts.

En la mateixa definició i qualificació del nacionalisme català només intervenen elements històrics, lingüístics i polítics. No es tenen en compte aquelles dimensions que aporten l'antropologia, la psicologia, l'economia, la sociologia i la filosofia, entre altres; que donarien la necessària integritat al concepte.

Es clar que el problema nacional català no es redueix pas a una qüestió conceptual, però aquesta condiona tot plantejament i activitat posterior, i resulta bàsic.

La idea de Països Catalans tot reposant en un objectivisme històric i lingüístic, ha nascut de l'escalfor del moviment intel·lectual i polític, no pas com a producte d'un real intercanvi i relació a nivell popular; tampoc pot dir-se que els canals del pensament, de la literatura i de la política hagin desenvolupat considerablement una consciència i una relació intensa entre els pobles dels països catalans. La vida, la consciència i les estructures comarcals, fonament del desenvolupament nacional català al meu entendre no han estat desenvolupades prou com per crear una concepció de la nació catalana basada en la realitat econòmica, demogràfica, cultural i territorial per comptes dels conceptes més o menys acadèmics o ideològics forçats a assumir

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

11 setembre a Barcelona.
Manifestació d'independentistes

un model de societat que no coincidia amb els seus plantejaments de fons; com són els casos del pensament liberal i del marxista, compromesos tots dos en un creixement i una expansió, en uns interessos superiors que, en darrer terme, ignoren les reivindicacions de sobirania dels pobles als quals la història ha obligat a la dependència i la submissió.

L'excessiva dedicació del moviment nacional català a qüestions com la protecció de la llengua, la sempre inacabada recerca històrica, la creació d'estructures polítiques buides de poder i la constant promoció d'una simbologia degradada, fa que desconeixi l'evolució accelerada i profunda del món actual. Els canvis tecnològics, econòmics, els moviments migratoris, les pressions militars i polítiques, la manipulació de l'opinió pública, produeixen modificacions importants en el teixit social i la consciència de les persones que, el nacionalisme català menysprea o ignora; així, d'aquesta manera, esdevé una ideologia conservadora de la cultura —dels vestigis culturals— un protector de l'infantilisme de la llengua, una mena de sindicat reivindicatiu de tradicions i símbols degradats i, de cap manera, resulta aquell moviment social, aquella forma de pensament, que sintetitza i concreta la integritat d'un poble i d'un moment històric. El nacionalisme català, el dels diversos Països catalans, s'autolimita, redueix la seva tasca, es tanca en si mateix, en una actitud no sé si masoquista o narcisista, estèril i estètica...

Durant un cert temps, ara ja no tant, alguns independentistes es declaraven marxistes o socialistes, en un intent d'omplir aquies buit provocat per la manca de projecte nacional; buit que persisteix perquè el marxisme d'aquells moviments era i continua essent, purament verbal i estètic i perquè el marxisme, per definició pròpia, és incompatible amb els intents alliberadors dels moviments nacionals, que confon amb estratègies capitalistes. La veritat és que el capital ha superat les fronteres sense necessitat d'eliminar-les formalment, el neocolonialisme és un producte que pot il·lustrar aquesta afirmació; d'altra banda, els règims comunistes han aprofitat l'ideal marxista d'una sola pàtria per conservar i ampliar l'antic imperi tzarista.

Existeix també un problema de formació, especialment dels dirigents, de comunicació i de capacitat real de construcció nacional; de dur a terme tasques concretes, útils i ben fetes, de caràcter permanent i organitzat. Existeix també un problema d'adaptació al món contemporani; el nacionalisme català ha esdevingut un eficaç castrador de la imaginació, la capacitat crítica i la capacitat d'acció.

Actualment, existeix una molt lenta recuperació del moviment nacional, però aquest pren formes i continguts diversos. En determinats llocs dels Països Catalans es comencen a perfilar no menys de tres famílies polítiques en relació als plantejaments nacionals o nacionalistes. Per una banda, trobem els sucursalistes orgànics com el PSUC,

PCPV i en general, els partits «autònoms» dependents del Partit Comunista espanyol o del PSOE: pròxims a aquests, els sucursalistes estratègics que malgrat dir-se nacionalistes duen una política regionalista i vinculada estratègicament a alguna formació política estatal com CDC, ERC, etc. Els nacionalistes o independentistes pròpiament dits es subdivideixen en dos: El nacionalisme tradicional, preocupat per recuperar, d'una manera o altra, les característiques històriques i tradicionals i de protegir la llengua i els símbols nacionals; d'altra banda, els nous nacionalistes, entre els que em situu, preocupats pel futur més immediat, per recer car en les arrels culturals de la llengua, respectuosos amb la tradició però convençuts de la necessitat de crear una nova cultura que doni resposta als problemes d'avui mitjançant un projecte nacional que englobi totes les facetes i nivells del poble català i aporti alternatives integrals a la comunitat nacional catalana.

El nacionalisme no pot continuar fonamentant-se en qüestions del passat i de la tradició, això només hauria d'ésser una petita part, del que es tracta és de reivindicar el futur i un model de societat que el garanteixi en condicions dignes, justes i favorables als interessos populars.

L'enumeració dels problemes i de les carencies del moviment d'alliberament nacional als Països Catalans, explicació en bona part del seu fracàs, no pot oblidar la magra producció intel·lectual existent i amb això em refereixo a l'assaig filosòfic i polític, als estudis històrics que cerquin les raons de la divisió política o la incapacitat ideològica per orientar l'acció cultural i política. Quins són els intel·lectuals que escriuen i que aporten alternatives, que critiquen o que tractin d'explicar els problemes que ens aclaparen...?

Evidentment, els tan socorreguts arguments dels 40 anys de franquisme, l'ocupació de les zones industrials i turístiques per poblacions provinents d'altres indrets de l'estat, el Tractat dels Pirineus, la caiguda de la ciutat de Barcelona el 1714 o els decrets de Nova Planta, són qüestions importants i que han influït negativament en la història nacional catalana, però no podem oblidar els textos de Mn. Armengou i Josep M.ª Batista i Roca, d'en Valentí Almirall i d'en Jaume Compte, d'en Rovira i Virgili i de molts altres pensadors nacionalistes, al dir que la causa més important de la nostra dissortor nacional es troba, justament, en nosaltres mateixos. En la manca d'esperit de cooperació, de capacitat crítica, de formació dels nostres dirigents... i jo afegiria: Per manca de projecte nacional (que inclou un projecte polític, cultural, econòmic, etc.) per mor d'una concepció nacionalista actual impotent i obsoleta, per manca d'ideologia nacional, de teoria social, de feina útil, de comunicació. Els Països Catalans són uns països incrèduls desí mateixos, acomodats a Espanya i a França, respectivament, i a tots dos com Andorra; raó per la qual han sobreviscut o, potser, per la qual no han reïxit mai en l'intent per ésser lliures, sobirans... Per por d'enfrontar-se a la realitat, de tornar perdre o de guanyar la responsabilitat de ser. Tan sols ha restat aquell romanticisme nacional, barreja de mala consciència i d'insatisfacció, d'impotència i de conformitat, que és el que ens defineix.

El procés autonòmic encetat a l'Estat espanyol i els intents d'esdevenir un estat de dret per al cas d'Andorra, o les encara llunyanes possibilitats d'autonomia per Catalunya Nord comencen a demostrar, com en els règims federals, que la descentralització serveix més a l'estat que a la nació que la frueix.

EDUARD VINYAMATA

Pobles sense autogovern i turisme: Mallorca

En aquesta època de creixement d'uns moviments migratoris temporals com és el turisme, és interessant la seva influència i relacions amb les poblacions receptores d'aquestes masses de viatgers. Interessa saber quin grau de contacte hi ha, i de quina casta, entre tots els grups humans afectats: Mallorca viu del turisme, prop de la meitat de la nostra població treballa en el sector dels serveis i els altres sectors econòmics majoritàriament han crescut o sobreviscut en relació al turisme.

Les relacions entre nacions que s'estableixen amb el turisme dit «de masses» són més aviat d'intercanvi econòmic més que no culturals, encara que l'ample concepte de «cultura» que hauriem de manejar, en el seu sentit més obert de formes de vida particulars, ens faria veure com hi ha efectes d'intercanvi-influència cultural.

I el turisme, a l'hora de parlar de Mallorca en el context de les nacions europees sense Estat propi, és fonamental per a definir les nostres característiques. El pas d'una economia agrícola pràcticament de subsistència, amb poca indústria, a una economia de serveis amb un creixement espectacular, que ha alçat inesperadament la renda «per capita» dels illencs, ha tengut unes conseqüències sobre la cultura nacional mallorquina, sobre la cultura catalana de Mallorca, quan el producte ofert als visitants

ha estat mallorquí just quant al paisatge i als elements de cultura popular folkloritzats.

La dictadura espanyolista sota la qual cresqué el turisme a Mallorca fou factor determinant de la imatge «espanyola» oferta, la qual de qualque manera llavors de rebot ens ha influït als mallorquins. La dictadura que estroncà el moviment nacionalista illenc, alhora que se sostenia econòmicament damunt el turisme, l'usava com a element de despersonalització nostra.

La societat de consum, possible llavors, ens arribà en castellà-espanyol, i les classes més afavorides per l'especulació turística, filles seves, identificaren el nou status social aconseguit amb la cultura espanyola i la seva llengua.

Vegem ara com ha afectat el turisme a altres pobles europeus sotmesos a sobiranes estrangeres. No oblidem que la indústria turística té unes característiques de muntatge i de manteniment que la fan indicada per a zones sense cap infraestructura industrial anterior i sense una mà d'obra especialitzada, o sigui, per a zones subdesenvolupades o marginades, i per això, també, amb un patrimoni natural verge, com sol ésser el cas d'aquests països de personalitat nacional diferenciada però no reconeguda pels Estats que els dominen.

Quan Bretanya fou oberta al turisme, especialment

FAJAS **Reina** CORSETERIA
J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria
J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo

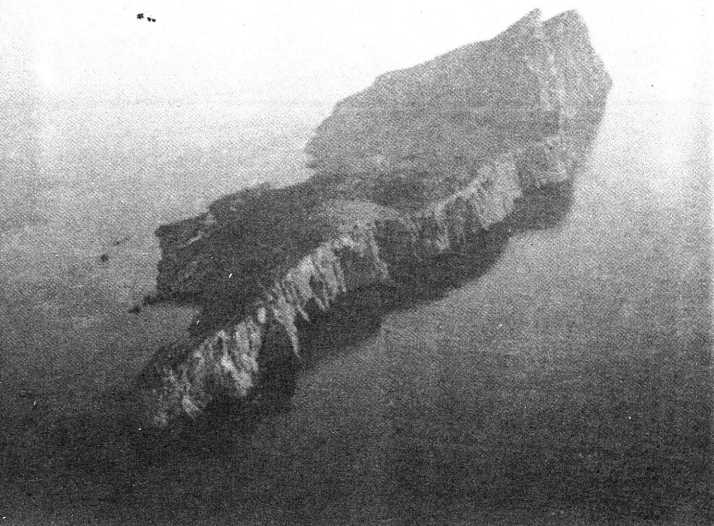
Casa fundada l'any 1700

Focolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 2116 53

Ciutat

Sa Dragonera. Un turisme més humà i respectuós amb el patrimoni natural i cultural dels pobles visitats ha d'ajudar a la recuperació nacional de tots els pobles que dins Europa ara depenen d'altres.

francès, els bretons es pensaven que això ajudaria al país, però avui reneguen de la invasió turística que normalment deixa allà els inconvenients, perquè els doblers tornen a París de nou, ja que el capital invertit en la indústria turística és fonamentalment foraster. El turisme ha contribuït a la destrucció del paisatge i a la despersonalització cultural.

A Cornualla, poble celta com Bretanya, aquesta indústria ha desplaçat, com a primera font d'ingressos, l'agricultura. De primer els nacionalistes afavoriren el turisme perquè creien que podria ésser una font econòmica important i així els joves no haurien d'emigrar; però ja s'han adonat que el poble no en treu cap benefici perquè les grans empreses turístiques duen tota la seva estructura muntada i no deixen res al país més que problemes, això sense oblidar la despersonalització nacional que aquest fet comporta. I no tan sols no ha produït llocs de feina per als joves cornuallesos sinó que ha provocat una gran immigració anglesa. D'altra banda les conseqüències i resultats més importants han estat la desfeta del paisatge i la destrucció de molts de sistemes tradicionals d'explotació dels recursos naturals.

El cas del turisme a Sardenya és el d'una invasió controlada per les multinacionals que han escampat de cap a cap de la costa de l'illa una murada de blocs de ciment i han desfermat una carrera especulativa sens fi. Tot això no ha tengut per als sards cap avantatge ni econòmicament i en termes d'ocupació de mà d'obra quan l'illa és terra d'emigració. De moment per les dimensions de Sardenya, la seva població, i la importància de l'agricultura, el turisme encara no pot comparar-se amb el nostre, apart que el seu turisme principalment és de l'anomenat «de luxe», d'origen italià.

A la Vall d'Aosta, un altre poble no independent, el turisme, tot i que hi és molt important, no beneficia el país directament; ha canviat completament les estructures socials proletaritzant els pagesos i desculturitzant-los. Tot i que la immigració forastera ha estat forta, paradoxalment hi ha una gran emigració de valldostans principalment cap a París.

El cas de l'illa de Man, per les seves reduïdes dimensions i clima benigne, potser és el més semblant al de Mallorca quant al monocultiu turístic, a l'especulació turística i financiera, les quals són rebutjades per les forces nacionalistes que demanen el desenvolupament d'un tipus escaiant d'indústria que partesqui en part de la pròpia agricultura i de la pesca per a fugir de la pèrdua del control del desenvolupament de la pròpia comunitat. I això que Man gaudeix d'un nivell d'autonomia prou més gran que el que potser tendrem prest nosaltres, però la seva dependència els fa restar sotmesos a les fluctuacions dels interessos estrangers. L'illa de Man depèn del Regne Unit de la Gran Bretanya.

Un cas patètic a l'Estat Espanyol de desaparició d'una comunitat cultural amb la seva llengua a causa del desenvolupament econòmic fonamental en el turisme a una zona desenvolupada, és el de les restes de llengua aragonesa a les valls dels Pirineus d'Aragó. La llengua és conservada en boca dels pagesos més pobres, amb un vocabulari adaptat a la seva vida, que ara veuen les seves valls envaïdes per la indústria turística que els obliga a adaptar-se als nouvinguts i la seva llengua, l'espanyol, i a abandonar la seva manera de viure en entrar en contacte amb la mà d'obra immigrada, els qui la dirigeixen i els turistes forasters. És el mateix sistema de despersonalització cultural dels altres casos esmentats: els capitalistes i mà d'obra forasters arribats per a bastir la nova indústria, així com llavors els turistes, no coneixen la llengua ni costums del país, ni ganes, que així llavors es veuen menyspreats i arraconats. És una alternativa imposada entre la fam o vendre's per un plat de lleties.

A Mallorca el turisme ha aturat l'emigració dels illencs i l'ha canviada per un 18 per cent d'immigrats respecte a la població actual total. El turisme ha degradat l'agricultura i ha condicionat negativament la industrialització illenca que s'ha fet cara al turisme i no com a cotrapès i adaptada a la insularitat; el negoci especulatiu és immediatament més rendable. Per mor del turisme una bona part del nostre patrimoni natural ha estat irreversiblement destrossada.

Tots els canvis més negatius han estat possibles per la impossibilitat per part del poble illenc de controlar el seu desenvolupament, sotmès econòmicament i políticament a fora. S'ha fet predominant el capitalisme financer i especulador. Els banquers i «operators» turístics, ben sovint forasters, com a representants de les multinacionals o del capital extern a l'illa tenen pràcticament a les seves mans el poder polític i social. La classe intermitjana de gestors i buròcrates és condicionada per aquesta situació. I els treballadors sovint s'han adaptat passivament a les indicacions consumistes de la burgesia.

Els dirigents del turisme a l'illa davant l'actual crisi econòmica, que deixa a aquesta indústria indefensa amb les seves errades, es planteja l'alternativa d'oferir d'ara endavant una «Mallorca inèdita», de darrera la murada d'hoteles de ran de la mar i que encara resta prou verge.

I els moviments populars més conscients són finalment els qui critiquen el punt de degradació a què hem arribat i plantegen l'alternativa del creixement racional i de la recuperació del control de l'illa pels mallorquins, de l'autogovern un mal dia arrabassat amb les armes. La conservació de la petita illa Dragonera ja no és just un símbol, per tot això dit; el poble mallorquí s'hi juga massa per permetre's perdre aquesta fita cap a l'absoluta degradació o cap al recuperament necessari.

L'alternativa de l'Europa dels Pobles, la de les ètnies, contraposada a la dels monopolis, dels Estats bastits per les burgesies, centralistes al seu Estat i colonialistes a fora, s'hauria de plantejar el fenomen turístic d'una altra manera ben distinta, posant en contacte totes les cultures europees, les alienades pel seu paper genocida, i les sotmeses, ara com ara la majoria en perill de mort, que són a les arrels històriques de la vertadera Europa. L'alienació que per als treballadors arriba a suposar el turisme actual de masses, continuació de l'alienació de la vida la resta de l'any a les grans ciutats, s'ha de baratar, sense voler fer un turisme exclusivament cultural, per l'intercanvi entre els pobles i les seves cultures, receptors i emissors de turisme. Un turisme més humà i respectuós amb el patrimoni natural i cultural dels pobles visitats, ha d'ajudar a la recuperació nacional de tots els pobles que actualment depenen d'altres dins Europa.

Tornant, per acabar, a la realitat illenca, quant a unes possibilitats més o manco pròximes, l'estatut d'autonomia de les Illes segurament no tindrà la competència de la promoció turística autònoma, com a producte diferenciat, a l'estranger. Se seguirà oferint el mateix producte mistificat de sempre: Espanya.

Aragó: la nació ocultada

LA RELATIVITAT DEL CONCEPTE DE NACIÓ

No existeix avui una definició generalment acceptada del que és una nació. En cada cas concret s'ha partit de la realitat particular de cada país, adaptant-li a continuació una definició convenient. En el cas d'Occitània i els Països Catalans la realitat nacional s'ha basat en la situació lingüística; a Euskadi, en aspectes etno-històrics; a Galícia i Andalusia en l'estructura sòcio-econòmica...

Podríem concloure que cada realitat nacional és diferent, i per tant no es pot establir una definició general comuna a tots els països. En cada cas uns fets i unes situacions concretes ens daran el caràcter nacional d'un territori. En algunes ocasions uns aspectes seran més definitòris que altres. Qualcuns d'aquests aspectes en què es pot basar un fet nacional podrien ser la història, la cultura, la llengua, la consciència, l'economia...

ARAGÓ COM A NACIÓ NEGADA

A Aragó existeix tota una tradició de negació del nostre fet nacional. Aquesta posició que en una primera etapa és recollida pels sectors socials més reaccionaris i pel propi poder mitjançant l'exaltació d'uns suposats «valors regionals» (baturrisme, tradició pilarista...) i la també suposada aportació d'Aragó junt amb tota la seva antiga Corona a la «unidad de España», és assumida més endavant per l'esquerra vinculada amb els partits estatalistes.

Hi ha hagut, hi és encara, una por dins aquests grups al sorgiment d'un puixant moviment nacionalista que qüestionava molts dels aspectes en què s'ha basat i es basa la vida i el desenvolupament d'aquest país.

A això s'afegeix la inexistència fins al principi dels 70 d'una activitat investigadora de caràcter científic en què basar o negar des de punts de vista històrics, culturals i econòmics el fet nacional aragonès.

«ARAGÓN YE NACIÓN»

Aquest lema en llengua aragonesa, fet popular els darrers anys, resumeix de qualque manera un nou ànim i una nova idea que ha pres dins molts d'aragonesos.

S'ha despert un interès excepcional per la discussió de la qüestió nacional aragonesa. La gent assumeix amb simpatia la idea nacional. N'és prova el fet que en els pronunciaments polítics sobre el tema o bées diu que li manca importància o se li fa costat, però són escassos els qui es posicionen clarament en contra.

En què es basa aquesta teoria que afirma que efectivament Aragó és una nació?

Els arguments són diversos i es despleguen a continuació.

SET SEGLES D'INDEPENDÈNCIA

El segle IX neix el comtat d'Aragó que l'any 1035 es transforma en regne independent. El segle XII s'uneixen la casa reial d'Aragó amb la comtal de Barcelona, d'on sortirà la futura Corona d'Aragó. En el seu si cada país mantindrà la seva independència, no existint altre vincle que la simple monarquia.

A mitjan segle XV i pel matrimoni del rei d'Aragó amb la reina de Castella es produeix la suposada «unitat d'Espanya». De fet, és fals que aquesta es produesqui. Els distints regnes continuen mantenint els seus propis òrgans de govern, les seves corts particulars, les seves lleis..., en definitiva, la seva independència.

El 1591 un exèrcit de Castella invadirà Aragó com a conseqüència de l'asil donat en aquesta nació a Antonio Pérez, secretari del rei que com a aragonès s'acull als seus furs per fugir de la persecució. Res no podrà fer l'exèrcit que Aragó aixeca contra la monarquia. El rei modificarà a favor seu els furs d'Aragó. Anteriorment havia estat decapitat el Justicia Major del regne. S'havia donat el primer cop a la independència efectiva d'aquest país.

Amb la guerra de Successió i la seva conseqüència directa, els decrets de Nova Planta imposats als països vençuts —entre els quals Aragó—, en virtut del dret de conquesta invocat pel rei, se suprimeix definitivament la vigència dels Furs aragonesos.

TALLER GRÀFIC

RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

S'ha produït, i doncs, una conquesta militar i una aneïa a la força: com a conseqüència, els òrgans de govern són les Corts de Castella, el Consell de Castella...

Avui en res no ha canviat la situació, encara que certs noms s'han modificat.

LA CULTURA ARAGONESA I ELS MODOS DE VIDA

Per altra banda, i a pesar de les manipulacions existents, a Aragó hi ha i hi ha hagut una cultura autòctona. Partint del fet que aquesta és en si mateixa universal, a Aragó s'ha manifestat amb unes formes peculiars que li han donat un caràcter propi.

Cal no oblidar, d'altra banda, el component sociològic i de modos de comportament, que defineix perfectament una psicologia peculiar de l'home i la dona aragonesos. Fets tan destacats i tan oblidats com els modos aragonesos d'organitzar l'oci, amb els seus jocs, els seus esports, el caràcter singular de les seves festes, el seu riquíssim folklore, diferencien perfectament un aragonès en els seus modos de comportament i actuació dels habitants d'altres pobles.

També s'ha d'assenyalar la importància que per a alguns tendria el riquíssim dret aragonès, tant en la seva faceta pública com privada, que hauria marcat d'alguna manera el nostre propi ésser individual.

L'ARAGONÈS: UNA LLENGUA PRÒPIA

És també important remarcar l'existència d'una llengua pròpia i autòctona: l'aragonès.

En el seu moment de màxima expansió (any 1300) s'arribà a parlar a tot el país. Posteriorment i a causa de la utilització per les classes cultes i més poderoses del castellà, la nostra llengua s'anirà arrellegant cap al nord, fins a conservar-se avui únicament a la meitat superior de la província d'Osca. Actualment és parlada o coneguda per unes 50.000 persones. Com a prova del seu antic esplendor queden multitud de mots aragonesos dins el castellà parlat des dels confins del sud de l'actual província de Terol fins a la mateixa capital Osca.

El caire de llengua del poble que ha tengut sempre l'aragonès l'ha privat d'un ús literari generalitzat, que ha quedat reduït a una sèrie de ben conegudes individualitats (Fernández de Heredia, Ana Barca de Bolea, Veremundo

Mendez, Domingo Miral, Francho Nagore, Eduardo Vicente de Vera...).

La llengua, que no és considerada un factor essencial per a la definició nacional, també a Aragó serveix com a element reforçador d'aquest caràcter.

UNA ECONOMIA COLONIAL

Des del punt de vista econòmic, Aragó presenta trets que permeten identificar-la inequívocament com un país d'economia colonial. En aquest sentit, és necessari distingir tres elements fonamentals:

Durant molts anys, Aragó ha estat un país exportador de mà d'obra barata, que es dirigia als centres industrials més importants. A l'entorn de 300.000 persones (és a dir, el 25 % de la població) nascudes a Aragó viuen a fora. L'emigració ha estat la sortida tradicional a la manca de llocs de feina. Paral·lelament, la ciutat de Saragossa ha concentrat tota la indústria i l'emigració interior.

Per una altra part, Aragó ha estat un proveïdor de recursos naturals barats. L'abundància de salts d'aigua als rius pirenaics i l'existència d'una important conca minera, ha permès l'existència d'un balanç energètic equilibrat en el seu conjunt. Però no hi ha hagut cap contraprestació per l'electricitat exportada, mentres que s'han hagut de pagar les fonts d'energia en què Aragó és deficitària. Aquesta situació s'agrenja amb la posada en funcionament de la Central Tèrmica d'Andorra, i la construcció de centrals nuclears. I aquest expoliament sistemàtic de recursos naturals s'agrenjarà encara més si es du a terme el transvasament d'aigües de l'Ebre.

Una gran part de la indústria instal·lada a Aragó és de capital estranger (de dins o de fora de l'estat espanyol), o es comporta com a tal (I.N.I.). El 1974, només 21 de les 50 primeres empreses tenien capital majoritari aragonès. La factoria de la General Motors, ara en construcció, que serà la major empresa instal·lada a Aragó, serà de capital americà. El procediment permet l'extracció fora d'Aragó d'un elevat volum de plusvàlua, que es completa amb la baixa reinversió efectuada.

En definitiva, una economia basada sobre l'extracció sistemàtica de recursos humans i naturals, i de plusvàlua; és a dir, una economia típicament colonial.

LA CONSCIÈNCIA NACIONAL ARAGONESA

Al llarg de tota la seva història, a Aragó s'ha desenvolupat una important consciència de poble diferenciat, de poble amb característiques pròpies. Els darrers anys del segle passat i els primers d'aquest, veren el naixement d'un important moviment aragonèsista. Important intervenció hi tengueren els emigrants, i especialment la Unió Aragonesista de Barcelona, creada l'any 1917. El 1933 neix la primera organització política aragonesa que es declara nacionalista: Estado Aragonés. Serà la que encapçali la reivindicació de l'autonomia aragonesa, i la que organitzi el Congrés Autonomista de Casp del maig de 1936.

Des dels darrers anys del franquisme, es desplega un moviment de recuperació de la consciència com a poble. El redescobriments d'una cultura aragonesa pròpia; el renovat interès per l'aragonès i l'aparició d'una nova literatura en aquesta llengua; les lluites populars per la sobirania damunt els nostres recursos naturals; la revitalització dels estudis econòmics i històrics..., tot això ha contribuït eficaçment a la formació d'una nova consciència nacional.

Especialment, la lluita per la sobirania econòmica ha transcendit fins a fer aparèixer la reivindicació de sobirania política, que es concreta en l'exigència del dret d'autodeterminació que ens permeti decidir lliurement el nostre futur.

**ANTONIO PEIRÓ ARROYO
BIZÉN PINILLA NAVARRO**

DEL «ROLDE D'ESTUDIOS NACIONALISTA ARAGONÉS».

La cruïlla basca

per Gurutz Jáuregui

La problemàtica del País Basc és certament complexa i resulta, en conseqüència, molt difícil realitzar una reflexió objectiva i mitjanament global en unes poques línies. Això no obstant, vet aquí, a grans trets, alguns dels aspectes claus d'aqueixa realitat.

LA CAIGUDA D'UN MITE

El País Basc ha constituït al llarg dels anys del franquisme, i fins i tot del postfranquisme, el punt de referència obligat per a totes les il·lusions democràtiques i àdhuc revolucionàries forjades al llarg i ample de tot l'estat. En efecte, Euskadi ha aparegut sempre com el taló d'Aquil·les del franquisme, com la punta de llança de l'oposició democràtica i revolucionària. Les manifestacions a favor de l'amnistia, les concentracions massives en pro de l'Estatut d'Autonomia, la proliferació i extensió d'amples moviments ciutadans a diversos fronts de lluita —comitès antinuclears, ecologistes, campanyes de suport a la llengua i cultura basques, en contra de la repressió, etc.—, han donat peu durant molts d'anys a aqueixa imatge mítica d'una Euskadi indòmita i solidària, estretament unida en torn d'un objectiu comú, capaç de construir-se en un termini no molt llunyà en un ens amb extraordinària personalitat pròpia, i capaç sobretot, de marcar la pauta no solament als altres pobles d'Espanya, sinó inclús al conjunt de nacionalitats i pobles oprimits al llarg i ample d'Europa.

Però aquesta imatge s'està deteriorant de forma notable durant els darrers mesos, i ara Euskadi ens apareix com un poble malmès, enormement conflictiu, no ja respecte a la resta de l'estat, sinó fins i tot en el marc de la seva pròpia col·lectivitat, i afectat d'una profunda i gravíssima crisi en tots els seus aspectes — crisi econòmica, laboral, política, i sobretot de convivència—, que està afectant de manera decisiva el fons del seu cos social.

Deixant a un costat la crisi econòmica que en definitiva afecta no sols Euskadi, sinó també tota la resta de l'estat —si bé convé remarcar que la situació socio-econòmica és, en la meua opinió, més preocupant i greu que a les altres parts d'Espanya (i en són bona mostra la infinitat de suspensions de pagaments, expedients de crisi i tancament definitiu d'innombrables empreses, i la subsegüent taxa de desocupació que està assolint cotes increïbles)—, convé realitzar algunes puntualitzacions sobre els aspectes polítics i conviencials de l'actual realitat basca.

La història del Poble Basc contemporani es troba immensament marcada per les tres guerres civils que hi ha hagut entre el segle passat i el present —les dues guerres carlistes i la guerra del 36—, i per les conseqüències que se'n derivaren, guerres que, en tot cas, han mantingut uns trets molt peculiars al nostre País, i que s'han vist emmarcades dins una problemàtica molt específica derivada de les permanents tensions en la relació Estat-País Basc.

En efecte, des de l'adveniment del règim liberal, es pot afirmar que la història basca apareix definida pels constants intents mantinguts per l'estat centralitzador per inte-

gar el poble basc dins el marc de la seva estructura, i la tenaç resistència oferta pel País a aquesta integració. Vet aquí l'aspecte clau per la comprensió, en tota la seva complexitat i profunditat, del problema basc.

Tot al llarg d'aquests cent cinquanta anys s'han esdevengut dues ocasions en què s'ha produït un intent de solució, encara que fos parcial, i dic parcial en la mesura que tals intents feien referència a la possibilitat de permetre un cert grau d'autonomia política a Euskadi, aspecte que satisfà tan sols de manera relativa un gran contingent de la població basca, com s'ha demostrat a les més recents confrontacions electorals.

El primer intent se va produir amb ocasió de la promulgació de la Constitució republicana de 1931, i el subsegüent procés autonòmic basc. El resultat ens és ja conegut: tres anteprojectes d'estatut que, a pesar de ser massivament plebiscitats en alguns casos, romangueren oblidats a qualche calaix de les Corts Espanyoles, i a la fi un estatut de circumstàncies, només quan ja és bastant avançada la guerra i el govern republicà necessita angoixosament col·laboració dels nacionalistes bascs.

Després, la guerra, el franquisme, i la frustració. Després d'uns primers anys de terror, sopor i inactivitat, sorgeix a la primavera del seixanta un nou front de lluita, radical, violent, representat per ETA, i que no constitueix altra cosa que la rèplica exacta a la violència de les relacions socials imposades per un capitalisme salvatge i sense barres, i a la repressió i estupidesa del règim franquista.

Mort en Franco s'obre una nova via a l'esperança, però el marge de confiança per les dues parts és certament molt estret, i els esdeveniments d'aquests últims cinc anys no han ajudat precisament a eixamplar-lo, sinó que, més aviat, sembla que ens duen inexorablement a un atzucac que pot comportar conseqüències irremeiables.

A LA RECERCA DE SOLUCIONS URGENTS

Com a conseqüència de les vicissituds històriques sofrides, el Poble Basc s'ha vist obligat durant quasi dos segles a mantenir una permanent actitud defensiva enfront de l'estat, i per tant una activitat constant «enfront de quelcom» o «contra quelcom», que li han impedit durant tot aquest temps una autorreflexió profunda i serena sobre ell mateix, sobre el seu passat, el seu present i el seu futur.

Fins ara a Euskadi ha prevalgut la praxi damunt la teoria, la voluntat damunt l'intel·lecte, i el vitalisme existencial damunt el raciocini. És necessari fer un alto i iniciar d'immediat aquest procés d'autoreflexió avans que se'ns faci massa tard. Però per adoptar tal actitud cal comptar amb les condicions mínimes i indispensables que facin factible aqueix examen de consciència col·lectiu, i tals condicions són: a) un entramat jurídic-institucional bàsic, i un conjunt de competències reals i efectives, que permetin no ja el reforçament de la comunitat basca, sinó, com a mínim, l'evitació de l'actual procés de desintegració; i b) una actitud mental oberta i receptiva que permeti un consens bàsic, no tant d'orde polític com convivencial.

En aquesta labor d'autoreflexió tenen una important quota de responsabilitat les organitzacions polítiques, en la seva qualitat d'instruments d'enquadrament ideològic dels ciutadans, per la qual cosa, amb caràcter previ, o almanco simultani, al crit a la responsabilitat global i col·lectiva de tota la població basca, se fa necessari que per part d'aqueixes organitzacions s'efectuï un rigorós examen de consciència sobre la seva pròpia actuació quotidiana que, almenys en la meua modesta opinió, té molt que desitjar.

És que per a res serveixen les arengues a la població, ni els tocs de viafora, ni els fronts per la pau, per molt rimbombants que siguin, si les mateixes organitzacions polítiques —i hi inclou lògicament les armades— ens estan oferint al mateix temps un lamentable espectacle en la seva pràctica quotidiana.

La burgesia espanyola ha mostrat una ceguesa històrica l'hora d'integrar de forma democràtica la pluralitat de societats polítiques perifèriques, representades sempre, com a mínim fins al present, per les seves respectives burgesies autòctones, i així, a una realitat social pluralista i federal, hi han oposat sempre un uniformisme i centralisme «ad.límitem». UCD té actualment una oportunitat única per rectificar aquest error històric, ja que compta a escala basca amb un interlocutor enormement vàlid i valuós per als interessos de la seva classe. No s'entenen, per tant, les reticències i la burla permanent de què és objecte el Go-

vern Basc, a l'hora de fer efectiu el contingut de l'Estatut d'Autonomia. Els Concerts Econòmics, la Junta de Seguretat i la Policia Autònoma ja no es poden demorar ni un sol dia més, com tampoc pot demorar-se l'adopció de mesures de gràcia —degudament correpostes per les organitzacions armades—, ni tampoc l'obertura de vies per a la resolució de l'espinós problema de Navarra.

Precisament, ja que se cita el problema navarrès, convé realitzar una profunda crida d'atenció al PSE (PSOE) com a partit que té en les seves mans, per ara, la clau del futur de Navarra. No es pot escamotejar el futur d'un poble en base a pressumptes rendes electorals, molt dubtoses d'altra banda, i impedir que aquest poble pugui manifestar-se per ell mateix, màxim quan la pròpia Constitució reitera de forma expressa la via del referend popular, sia mitjançant la iniciativa dels ajuntaments —articles 143 i 151—, sia mitjançant la via del referèndum —Disposició Transitòria Quarta—. A Navarra es respira un ambient de guerra civil que cal evitar a totes passades.

El Govern Basc considera la situació com d'emergència, són constants en tal sentit les seves apel·lacions a la solidaritat, però aquesta solidaritat, perquè resulti efectiva, ha de ser real, tant activa com passiva, de drets i no de deures. No es pot demanar solidaritat i al mateix temps mantenir una actitud exclusivista i exclouent en el govern de la res pública basca en tots els seus àmbits, mitjançant l'ús i l'abús, fins a la sacietat, de l'aplicació de la majoria mecànica dels vots. S'ha d'acabar d'una vegada amb aqueixa relació mimètica tan arrelada en el nacionalisme basc, de considerar com a basc només allò que és nacionalista basc. I és que no es pot governar un país amb esquemes més propis del dret privat o, per ser més exactes, del dret de propietat, que del dret públic.

Ni la Revolució constitueix un invent basc ni possiblement s'hagin esgotat encara en el món les possibilitats de transformacions radicals, o almanco així ho desig jo ferventment. Crec sincerament que les organitzacions armades basques són les que es troben més necessitades d'aquest procés d'autoreflexió a què em referia més amunt. En el nacionalisme basc, i sobretot en el nacionalisme basc radical, ha prevalgut amb força un sistema agònic, la conseqüència més característica del qual és expressada per la utilització de mètodes violents en la consecució dels seus objectius. Aqueix sentiment agònic i aqueixa resposta violenta han resultat, en la meua opinió, plenament justificables durant el franquisme, i fins i tot a l'immediat postfranquisme, en la mesura que no s'entrevia altra possibilitat d'actuació. I aqueix sentiment agònic és palpable encara

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1981. Pagarà l'import (480 ptes.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

en alguns aspectes claus de la realitat basca, entre els quals caldria destacar per la seva importància l'euskera. Això no obstant, avui resulta viable la utilització d'altres mitjans, i n'és una prova evident el gran contingent de càrrecs electes pertanyents a coalicions que ideològicament presenten trets coincidents amb les organitzacions armades.

Hi ha una raó primària i bàsica que ha d'incloure tant les organitzacions armades com els partits de l'esquerra nacionalista a una reconducció de la seva estratègia política: se tracta, ni més ni manco, que de la pròpia eficàcia revolucionària. Sense pretendre defugir els importants conflictes d'orde humà, ètic, social, etc. que comporta la pràctica de la lluita armada, aquestes organitzacions han de demanar-se abans de tot: resulta eficaçment revolucionària la lluita armada **hic et nunc**? No està col·laborant la lluita armada en aquest precís moment al progressiu i veloç procés de dretització i conservadurisme que de forma implacable s'està estenent per tot Euskadi?

S'observen signes realment encoratjadors que permeten albirar un canvi qualitatiu sobre això, i en tal sentit resulta certament valuós l'actual procés d'autocrítica i reflexió que s'està produint a Euskadiko Ezkerra, coalició que,

per poc que aprofundesqui en aqueixa línia pot passar a convertir-se en un termini de temps no molt llunyà en un grup d'oposició modern i eficaç, capaç de constituir una opció alternativa seriosa que englobi una esquerra basca i coherent.

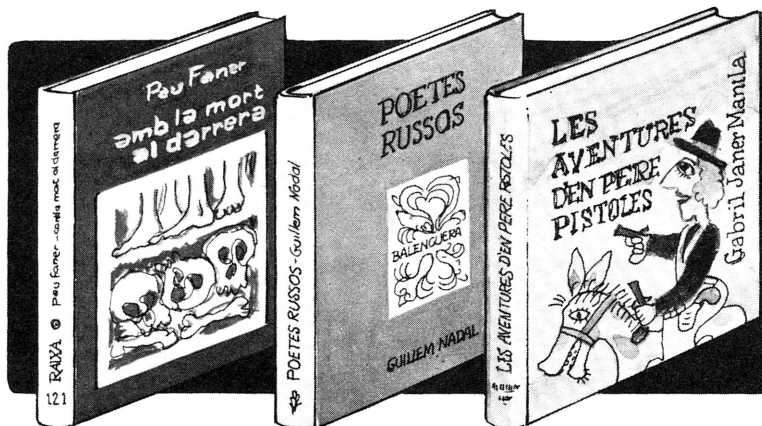
Aquest mateix procés de reflexió resultaria altament beneficiós per a l'altra gran coalició de l'esquerra nacionalista: Herri Batasuna. No pareix que els darrers vents que bufen a Euskadi afavoresquin gens ni la consolidació del nacionalisme radical ni allò que s'ha volgut anomenar «la revolta dels marginats», la bandera dels quals pot quedar perfectament representada per Herri Batasuna. En aquesta societat estúpida i autòfaga dita tecnodemocràcia, tal volta els mal anomenats «marginats» poden constituir l'esperança del futur.

En una paraula, i per acabar, crec arribada l'hora de la reflexió sincera i veraç, i tal reflexió ha de començar precisament pels propis partits polítics i organitzacions armades, ja que no es pot exigir a un poble l'adopció de mesures mentres els seus teòrics representants no posin mans a l'obra amb el seu propi exemple.

GURUTZ JAUREGUI
ADVOCAT

editorial
TMO

presenta les seves novetats

<p>'PAU FANER, <i>Amb la mort al darrera</i> Realitat i màgia en la fantasia d'un dels mestres de la jove narrativa.</p>	<p>GUILLEM NADAL, <i>Poetes russos</i> Un panorama essencial de la poesia russa, dels romàntics als revolucionaris, a través de 57 versions directes de l'idioma original.</p>	<p>GABRIEL JANER MANILA, <i>Les aventures d'En Pere Pistoles</i> Teatre per a infants -i per a grans-, fet a parts iguals de gràcia i de malícia.</p>
---	---	--

EN PREPARACIÓ:
MIRACLES I ESPECTRES
l'obra pòstuma de l'escriptor de Menàrguens:
JOAN BARCELÓ

editorial
TMO
Torre de l'Amor, 4 - Palma

Euskadi després de l'Estatut «bascongat»

¿Ha canviat el panorama basc després de l'aprovació i aplicació de l'estatut autonòmic a tres dels seus territoris històrics? ¿Està la gent satisfeta, pensant que, encara que no sigui molt, s'ha avançat una mica cap a l'alliberament nacional i social d'Euskal Herria? ¿Han disminuït l'amplitud i la força del moviment de contestació popular i de la lluita armada? ¿Continua ETA trobant suport en el si del poble?

Mentre els negociadors de l'Estatut **bascongat** celebren a Madrid amb xampany els seus èxits, els carrers i les cases del nostre País —els d'Euskadi Nord i Navarra, però també els de les tres províncies **bascongades**— acollien les notícies amb el més absolut silenci, sense la més petita celebració, amb incredulitat i escepticisme. Això era el juliol de l'any 79.

L'octubre del mateix any se celebrava el famós referèndum que donà un 53 % de vots favorables a l'estatut damunt el total del cens electoral. Això després d'una campanya eixordadora, plena de mentides i amb el suport d'absolutament totes les forces polítiques partidàries del Règim: des d'Aliança Popular fins a Euskadiko Ezkerra. Un resultat no molt entusiasmant per a aquestes forces. El mateix escepticisme del juliol es tornava reflectir l'octubre.

«Amb l'Estatut, Navarra a Euskadi», se'ns deia. «Amb l'Estatut, sortida de la policia franquista». «Amb l'Estatut, amnistia». Això se'ns deia, però era molta la gent que no estava gaire convençuda que fos així.

Un any després d'aquell referèndum, concretament el 9 de setembre de 1980, Herri Batasuna cridava en solitari a la vaga general a la província de Guipúscoa, com a resposta per l'assassinat de dos simpatitzants seus a Hernani a mans dels anomenats «incontrolats». La Santa Aliança estatutària, incloent ja el PNB i Euskadiko Ezkerra, s'hi oposaren de manera expressa. Doncs bé, el 9 de setembre Guipúscoa sencera se va aturar de nou, com havia succeït en anys anteriors, en protesta contra l'aparell estatal franquista i la seva continuació.

No. L'Estatut del 18 de juliol del 79, consensuat a La Moncloa entre Suárez i Garaicoetxea, no ha fet variar substancialment el tradicional recel del poble basc cap a la bóta madrilenya. Aquell pacte solemne entre l'oligarquia espanyola i la burgesia mitjana basca, no ha arrossegat el cor dels bascs, a pesar que tots estiguem desitjant una sortida pacífica per als nostres problemes i les nostres reivindicacions.

Tampoc no és possible dir que tot continua igual a l'interior del poble. Per exemple, és clar que una ampla capa de professionals s'ha encamellat a les noves possibilitats i ha accedit a llocs segurs i ben pagats dins l'administració **bascongada**. També és cert que per primera vegada ha sorgit entre nosaltres una capa social inexistente fins ara, la «progressia»: intel·lectuals que ho critiquen tot «des de l'esquerra», acomodant-se a una vida protegida contra qualsevol possible risc de detenció.

Elements fixos i inalterables respecte d'èpoques anteriors són per un altre costat la repressió despietada de l'Estat contra tot demòcrata conseqüent i el suport popular als qui defensen corrents riscs els cinc punts de l'alternativa KAS: reconeixement dels partits polítics populars sense excepció, dret d'autodeterminació, sortida de la policia franquista amb la consegüent supressió de la tortura, amnistia, etc.

Les detencions i salvatjades són més freqüents que mai. ¿Aprendran qualque dia que per aquest camí l'únic que aconseguen en aquest País és guanyar-se més enemics i posar en acció més gent?

L'Església Catòlica i el PNB se fan còmplices de la tortura per mitjà del seu silenci encobridor, de les mitges paraules... El mateix que ha començat a fer el PSOE. La tortura ha passat a ser assumpte d'Estat, assumpte no negociable. La gent sensata sap a què atènyer-se.

Als nostres amics dels Països Catalans també convé que vos diguem qualque cosa de Navarra, si bé vosaltres coneixeu bé la manipulació subtil que hi ha amb València, amb les Illes, amb Andorra. ¿Estan els pobles de l'estat espanyol a favor de la monarquia? Evidentment que sí, ja que referendaren una constitució monàrquica. I això no obstant, ¿qui ho pot creure posant-se mentalment a allò que sentien respecte a la monarquia aquests mateixos pobles fa a penes uns pocs anys? El tema de Navarra ha estat un tema subtilment manipulat, com ho ha estat el de la monarquia. I això només és per posar un exemple, ja que per desgràcia no és l'únic. Tot el que es diu sobre Navarra és mentida.

Tot això constitueix la realitat post-estatutària. Que el moviment disconforme amb el franquisme encobert avanci o retrocedesqui dependrà, és clar, de moltes de causes. Però de moment les coses són aquí: escepticisme i inconfiança per una part, i pura repressió física per l'altra. ¿Les transferències? Simple descentralització administrativa, en el millor dels casos. ¿És que es fien a Madrid que les dues pistoles cedides als demòcrata-cristians **bascongats** no vagin a parar en definitiva a qualque cosí, cunyat o contraparent de qualsevol lehendakari?

A les darreres eleccions als Parlaments foral navarrès i autonòmic **bascongat** el primer lloc l'obtingué PNB amb 365.420 vots entre les quatre províncies; el segon, HB amb 191.989 vots; el tercer, el PSOE amb 178.880; el quart, UCD amb 145.994; el quint, Euskadiko Ezkerra amb 98.137, i el sisè Aliança Popular amb 84.613 vots. Els altres partits quedaren lluny d'aquests.

Els vots no aclareixen aquí gaire coses, això també s'ha de dir. La mateixa gent que votà el PNB era la que contravenia les seves ordes el setembre i feia costat a una vaga general que el seu estat major reprovava. De la mateixa manera que molts votants del PNB són independentistes. Molts, i de cor.

LUIS NÚÑEZ

SOCIÒLEG I LINGÜISTA
DIPUTAT FORAL DE GUIPÚSCO

Peculiaritat del nacionalisme asturià

El nacionalisme asturià sempre ha estat, és, i probablement serà, una posició crítica respecte del mateix país, la qual cosa sols es pot entendre amb una descripció del que són les seves peculiaritats històriques, culturals, geogràfiques i econòmiques. Astúries és un territori de reduïdíssima extensió (10.000 km²) i població (1.000.000 d'habitants), situat delà les muntanyes més altes de la Serralada Cantàbrica, la més montuosa regió d'Europa després de Suïssa, amb comunicacions molt difícils tant amb la Meseta com a dins el País i els immediats veïnats Galícia i Santander; aquest aïllament quasi total explica la major part de la nostra història, des de les guerres contra Roma en què fórem els darrers sotmesos, passant per la sublevació de Pelagi, la independència, les rebel·lions contra Castella i Lleó, l'autogovern ancestral i, finalment, l'abandó i sotmetiment pel centralisme borbònic. Astúries, un poble secularment pobre i agricultor, amb una economia de subsistència, perennement famolenc, cosa que motivava una emigració constant, menyspreat i ocupant els més vils oficis a Castella, donà un tomb el segle XIX amb el descobriment de les matèries primeres del seu subsòl. L'entrada en funcionament de les mines de carbó va canviar de manera radical la seva fisonomia, encara que mai no va transformar aquesta economia primitiva en un floriment burgès, sinó que va sotmetre el país a un nou colonialisme.

Astúries, mancada de capital per realitzar la seva pròpia industrialització, va passar a dependre de les multinacionals franco-belgues, angleses i basques, que negociaven a Madrid les concessions i les riqueses de les quals el poble asturià mai no va tenir un control ni participació. La població fou exclusivament utilitzada com a força de treball perquè, en condicions enormement precàries, arriscà la seva vida a les mines amb sous de misèria, la qual cosa va provocar als pocs anys una lluita social de les més agudes a l'estat i que va culminar en la Revolució del 34.

Aquesta imatge de l'«Astúries roja i dinamitera» és la més difosa en el temps present i és obligat posar-hi el revers de l'Astúries tradicional encara vivent en l'exagerat percentatge del trenta per cent de la població dedicat avui en dia exclusivament a l'agricultura, amb els mitjans més rudimentaris i amb la productivitat més baixa d'Espanya; la que connecta amb la secular Astúries aïllada, incomunicada, amb les seves peculiars formes i sistemes de propietat, feina, família, dret, mitologia, tradicions, folklore, institucions d'autogovern i llengua. La industrialització i la immigració massiva durant els segles XIX i XX varen desencadenar, per si això fos poc, un procés d'aculturització que ha posat en perill tota la diferencialitat cultural asturiana: la societat tradicional atacada per l'uniformisme del dret espanyol, la llengua desterrada dels usos cultes i quasi reduïda a les zones rurals, amb la ignorància completa de la història pròpia substituïda per la versió espanyola de l'episodi de Covadonga, ocupant la població autòctona els rangs inferiors de l'escala social. La cultura asturiana ha sofert una regressió de la qual l'internacionalisme obrer i la dictadura franquista han estat els màxims responsables.

Els nacionalismes són d'origen fenòmens típicament burgesos i ha estat tradicionalment aquesta classe el seu principal motor, però a Astúries la classe que hagués pogut impulsar el moviment nacionalista que la seva peculiaritat

reclamava, ha mancat. No ha existit una burgesia autòctona, sinó una capa gestora delegada del poder central, i aquesta característica encara s'ha accentuat més sota la Dictadura. Mai ningú no ha estat interessat a comprometre tot el poble en la defensa d'uns interessos comuns com a tal poble: capital i interessos eren estrangers i procuraven pels seus mateixos, que es negociaven amb l'Estat Central. Astúries o la idea d'Astúries no era necessària de cap manera i no és per al capital més que un lloc com qualsevol altre on les inversions han estat especialment rendibles sense que això plantejés problemes; si hi afegim la dinàmica internacionalista dels partits obrers fins a la guerra civil, tota possibilitat de lluita nacional del poble asturià era avortada d'un principi: ni existeix una burgesia que pels seus interessos defensi els valors històrico-culturals, veritable sostenidor de tot nacionalisme, ni el poble, que és el qui sofreix l'opressió cultural, pot reaccionar-hi en contra per falta d'elements conceptuals als seus líders, pel seu propi menyspreu d'ells mateixos, herència necessària de la seva pobresa, i donat el ja conegut desarrelament cultural a poblacions mixtes proletaritzades.

Librería Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

Existeix a més a més un factor ideològic de primer orde que des de sempre ha frenat la consciència nacional asturiana, el Mite de Covadonga, que es resumeix en el tòpic «España es Asturias y lo demás tierra conquistada», i que hom pot recollir des de la sidreria a les poltrones de qualsevol Acadèmia. Covadonga és l'arquetipus de la unitat espanyola amb les connotacions que al vocable «unidad» donava el «Generalísimo». Quan, contràriament, es pot afirmar que Astúries és una terra conquistada per un ens abstracte anomenat Espanya. Espanya és una reunió de Pobles, cap dels quals no pot arrogar-se ni la seva paternitat ni el dret o deure de mantenir-la, en tant que com a estat viu és sotmesa a tot tipus d'evolucions, i el manteniment o no de la seva unitat ha de dependre de la lliure voluntat dels qui la componen. El tòpic citat reflecteix les manies de grandesa de l'asturià mitjà, però alhora explica per què aquest país nostre, a pesar de les seves característiques, està col·locat a la coa de nacionalismes i regionalismes. En inculcar-nos a Astúries que érem el bres d'Espanya, es deia soterradament que qualsevulla vel·leïtat regionalista, i molt manco nacionalista, no tenia a casa nostra cap sentit. No debades érem els pressumptes autors de l'ESPAÑA UNA; GRANDE; LIBRE, i, per tant, indivisible. Tota la nostra diferencialitat cultural ha estat sistemàticament negada per possibilitar el compliment d'una tal funció ideològica.

La situació econòmica ni és molt més brillant que la cultural. Durant el franquisme es dugueren a terme les concentracions industrials d'Hunosa i Ensidesa, dedicades respectivament al carbó i l'acer. Poques regions d'Europa deuen tenir la seva economia tan dependent del Poder Central com Astúries. És així de tal manera que pràcticament l'economia asturiana es redueix a la de l'Empresa Estatal, fins a arribar al fet que la desbaratada xifra del 45% del V.A.B. regional sigui generat a través de les empreses i l'administració públiques. La nostra indústria és un feu de l'I.N.I., en constant crisi per les condicions mundials del sector i amenaçada de desmantellament; fins ara Astúries servia matèries primeres a preus polítics, la qual cosa per una part ha impedit un desenvolupament industrial normal pel fet que la producció depèn sempre de les expectatives i interessos que el poder central es fa sobre el mercat; i per una altra part ha fet impossible el desenvolupament d'una indústria transformadora. En aquest sentit es pot parlar de colonialisme de la indústria asturiana per la resta de la indústria espanyola. Quan el franquisme va decidir a més a més fer aquestes concentracions tenia in mente un altre objectiu, a part del de dedicar-nos al monocultiu industrial: s'havia d'impedir la conflictivitat de la classe obrera asturiana, s'havia de difuminar com fos la seva estructura socio-cultural. Per a això es va regular i promoure des del poder la immigració al nostre país de masses de població desarrelada procedents de les zones més pobres de l'estat que han acabat complint la trista funció de magatzem d'esquirols; instal·lats a barris especials, l'estat els ha usats contra la població autòctona sempre que ho ha cregut necessari.

Les condicions polítiques guarden un estret paralelisme amb les que hem descrites, culturals i econòmiques. Estam colonitzats políticament i aquesta dependència és la que pot arribar a ésser més greu; la política asturiana està sotmesa a interessos partidistes, pactes i tàctiques de les forces majoritàries damunt els qui no tenim cap possibilitat de control i supeditada als objectius electorals dels partits sucursalistes. A Astúries es duen candidats «cuneros», se'ls vota i no els tornam veure. L'interès d'aquesta gent a aprofundir l'autonomia asturiana és nul; és més, han dedicat notables esforços a frenar el creixement del sentiment autonòmic; la UCD i el PSOE (majoritaris) han pactat la nostra autonomia per la via del 143 per evitar-se un nou nacionalisme i el mateix temps marcar la pauta a tots aquells pobles que no disposen de forces polítiques pròpies al poder. AP i PCA (minoritaris) juguen, al contrari, la basa d'un regionalisme més o manco compromès del qual tampoc no poden ésser excloses les motivacions electorals. Perquè el que sorprèn és que el sentiment asturianista té a la població una força esbalaïdora: el percentatge d'autoidentifica-

ció que l'asturià té i que qualsevol enquesta revela és el més alt de l'estat. Un 67,7% dels enquestats es considera primer asturià que espanyol, i xifres encara més altes no estan disposats a abandonar Astúries en cap cas. Això no obstant aquest sentiment mai no s'ha traduït fins ara en una opció política sòlida. A la pràctica cap autonomia no és res si no es disposa de forces polítiques pròpies; amb el poder en mans dels partits estats, les comunitats autònomes no són altra cosa que provincians camps de lluita en què aquells dirimeixen i proven l'artilleria lleugera, i gran part del fracàs de les preautonomies es deuen, tots ho sabem, a això, a la seva irrealitat.

Però d'ençà d'aquests darrers anys es perfilen noves forces en el panorama asturià que han denunciat la situació de què hem estat parlant. La seva feina s'ha dirigit amb més èmfasi a la recuperació cultural i és d'esperar que a la llarga cristal·litzin en opcions polítiques. El nou nacionalisme asturià té, per oposició als tímids intents liberals de principis de segle, un caràcter socialista i de defensa del fet diferencial. Se tracta per a tothom de conquistar per al nostre poble el propi espai, ja que ni aquesta terra, Astúries, és més Espanya que cap altra, com va dir el Rei a Covadonga, ni tampoc ha de ser, com fins ara, la ventafocs de l'estat. La noció d'Espanya, si vol dir quelque cosa definitivament conclosa, és necessàriament mítica i retrògada, és pretendre que la Història s'ha acabat; és negar, per tant, la llibertat dels Pobles i dels Individus.

AMELIA VALCÁRCCEL
PROFESSORA DE LA UNIV. D'OVIEDO

RAMÓN CAVANILLES
ENGINYER AERONÀUTIC — HISTORIADOR

Galícia:

I'alliberament nacional és en marxa

Estamos fartos de ser unha colonia, e por moitas que nos ofrece unha nova colonización queremos ditar leis pra gobernarnos por elas, sen inxerencias alleas. A liberdade é a única reserva con que contan os pobos pra crearen o seu futuro.

CASTELAO

Amb la derrota enfront de la noblesa feudal dels «irmandiños», que va frustrar el naixement d'una burgesia gallega, i el posterior sotmetiment d'aquesta noblesa pels anomenats Reis Catòlics, Galícia va quedar sotmesa a Castella i va perdre totes les institucions pròpies. Això significa que va ésser la primera de les nacions que avui formen part de l'estat espanyol a ésser violentada. L'arribada al tron de la dinastia borbònica iniciarà la formació d'un estat burocràtic fortament centralitzat d'estructura capitalista, cosa que implica la submissió de tots els territoris que el conformen, tant des d'un punt de vista polític com cultural, econòmic i social.

A la primeria del XIX, i com a conseqüència de la invasió de la península per les tropes de Napoleó, que obligaran Galícia a lluitar pel seu compte, la nostra nació recobrarà part de la consciència nacional perduda. Però amb la derrota dels francesos es va instaurar una monarquia de caràcter constitucional que, amb els parèntesis absolutistes de Ferran VII, les dues repúbliques i la dictadura franquista, arribarà als nostres dies.

Mort Ferran VII les idees liberals europees nascudes amb la revolució burgesa francesa invadiren l'estat espanyol i introduïren canvis sòcio-político-culturals que afectaren profundament la nació gallega. La divisió administrativa en províncies de 1833, per exemple, implica la supressió de la «Junta Superior del Reino de Galicia» que simbolitzava la unitat gallega. Les avantguardes intel·lectuals gallegues, adherides inicialment al liberalisme, prest descobriran que aquest no casa bé amb la defensa dels interessos nacionals. Es comença així un moviment cultural a la dècada dels 40, semblant al d'altres nacions sotmeses d'Europa, que no solament reivindica la nostra diferenciació cultural sinó que lluita també per aconseguir organismes polítics que defensin

aquestes característiques diferencials. Aquests homes descobreixen a l'alçament de 1846, donant un contingut gal·lec al que podria haver estat un pronunciament militar. Un clar exemple d'això el tenim en la «Proclama» de la «Junta Superior del Gobierno de Galicia», que entre altres coses diu:

«Galicia, arrastrando hasta aquí una existencia oprobiosa, convertida en una verdadera colonia de la Corte, va a levantarse de su humillación y abatimiento. Esta Junta, amiga sincera del país, se consagrará constantemente a engrandecer el antiguo reino de Galicia, dando provechosa dirección a los numerosos elementos que atesora en su seno, levantando los cimientos de un porvenir de gloria».

Aquest galleguisme inicial mancat d'un programa definit, a no ser de la clara marginació que econòmicament patia Galícia, es ressentiria de la derrota militar soferta després de l'aixecament del 46. A la dècada dels 50 renaxeràn els ideals patriòtics en l'anomenat provincialisme del qual seran portabandera Vicetto i Murguía, si bé la qüestió cultural continuarà éssent predominant. A partir de 1868 és quan apareixen els primers intents d'aproximació al poble. Els federalismes seran els primers a parlar d'una autonomia gallega dins un estat federal espanyol i l'any 1883 elaboraran un «Proyecto de Constitución para un futuro Estado Gallego». Però no seran els federalistes els qui per primera vegada tractin d'organitzar una descentralització administrativa de l'estat per paliar els problemes econòmics d'aquest, sinó els anomenats regionalistes, entre els quals destaquen Brañas, tradicionalista, i Murguía, liberal. El llibre de Brañas, **El Regionalismo** (1889), suposa el primer estudi d'aquest tipus que aparegué a l'estat. El regionalisme s'aproximarà als moviments agraris dels primers anys del segle actual, més concretament a «Solidaridad Gallega», si bé serà amb la constitució, el 1916, de les «Irmandades de Fala» quan es produirà el pas del regionalisme al nacionalisme i quan s'inaugurarà l'elaboració de programes polítics concrets reivindicant solucions polítiques, econòmiques i culturals, concretades en una autonomia integral per a Galícia. Però un inicial fracàs electoral durà alguns dels homes de l'anomenat grup «Nos» a orientar el nacionalisme per l'aspecte cultural. Amb la caiguda de la dictadura de Primo de Rivera reneix la política na-

per Xosé M.ª Dobarro
i M.ª Pilar García

cionalista. La constitució de l'ORGA (Organització Republicana Gallega Autònoma), de la qual formarien part alguns membres significats del nacionalisme, suposa el primer intent de crear organitzacions polítiques pròpies a Galícia, així com el naixement del pseudo-nacionalisme a què avui estam tan acostumats. Serà el PG (Partit Galleguista) el qui doni una nova orientació a la política nacionalista. El PG, que farà una defensa teòrica del dret d'autodeterminació, concretada en el federalisme, que es declararà anti-imperialista, que defensarà una economia de capitalisme moderat, va ser el qui dugué endavant l'Estatut d'Autonomia de 1936, procés en què es veren involucrats partits furibundament anti-autonomistes com el PSOE i el PCE. Alguns membres del PG, com Castelao o Suárez Picallo, feren plantejaments del problema nacional de Galícia que significarien el punt de partida del nacionalisme actual.

Amb la sublevació militar de 1936 i la instauració de la dictadura feixista del general Franco després de la guerra civil, desapareixeran les possibilitats d'aconseguir un govern autònom, per bé que des de l'exili alguns membres del PG, com Castelao, reconeixeren que l'autonomia no havia de significar un gran avenç per canviar la situació de Galícia perquè l'estatut era subjecte a la Constitució.

A la postguerra, els membres del PG que quedaren a Galícia continuaren mantenint contactes amb els exilats fins als anys immediats al final de la segona Guerra Mundial, quan es va veure que a curt termini era impossible esbucar el feixisme. A partir d'aquí inicien una política exclusivament cultural a la qual s'adhereixen les noves generacions fins que descobreixen que el culturisme no conduïa enlloc. Rompen, doncs, amb aquesta postura d'abstencionisme polític a la dècada dels 60. El 1963 les noves generacions del nacionalisme fundaren el «Consello da Mocidade», que agrupava joves de totes les tendències i que per problemes ideològics interns desapareixeria al poc temps de deixar pas a 3 forces polítiques: la UPG (Unión do Pobo Galego) (1964), el PSG (Partido Socialista Galego) (1965) i el PGSD

A NOSA TERRA

(Partido Galego Socialdemòcrata) (1965), totes anti-feixistes i a favor de l'autodeterminació de Galícia, bé que les dues darreres tendrien menor incidència a nivell popular.

La UPG neix com un front en el qual es podrien agrupar tots els partits, col·lectius o persones que lluitin per l'emancipació del poble gallec, per una Galícia lliure i popular. Iniciarà una política de conscienciació i d'organització de les classes populars que menin a la revolució nacional-popular.

La primera lluita important en què participa va ser la dels pagesos de Castrelo de Miño contra la hidroelèctrica FENOSA que anava a negar les seves terres per a la construcció d'un embassament, i a partir d'aquí prendrà part activa en totes les lluites que s'han produït a la nostra nació en la defensa dels interessos de les classes populars.

Els anys 72, 73 i 74 seran decisius en la consolidació del MN-PG (Movimiento Nacional-Popular Galego). Els successos de març de 1972 al Ferrol que conduïren a una forta repressió que es trasplantaria posteriorment a altres punts de la nació, feren veure la necessitat de créar un bloc nacional-popular que emmarcàs totes les forces polítiques anti-feixistes i anti-oligàrquiques, així com un front armat. També es va veure la necessitat de convertir la UPG en un partit comunista patriòtic i dotarlo d'una política sindical i agrària fortes amb el fi de presentar batalla a tots els fronts a les agressions de l'estat imperialista espanyol. Comencen també per aquest temps les relacions amb forces d'alliberament nacionals europees com la UDB (Bretanya), ETA (Euskadi Sud), ENBATA (Euskadi Nord) i IRA (Irlanda del Nord). Aquesta necessitat d'organit-

zar els diversos sectors socials va dur al naixement d'ERGA (Estudiantes Revolucionarios Galegos) i de les CC. LL. (Comissions Labregas), el 1973, de la UTEG (Unión de Trabajadores do Ensino de Galícia), el 1974, i del SOG (Sindicato Obreiro Galego), el 1975, que es convertiren en peces fonamentals a les lluites que es produeixen contra la quota de la Seguretat Social Agrària, les indústries contaminants, centrals nuclears, per la devolució de les muntanyes veïnals...

L'any 1974 la UPG firma la carta de Brest, a favor de la descolonització d'Europa, i el 1975 fa una declaració conjunta amb ETA i el PSAN-P en la qual es parla del compromís de formar assemblees nacionals i populars amb la finalitat que aquestes possibilitin la formació de governs provisionals a cada nació a la caiguda de la dictadura. En col·laboració amb ETA, l'any 1974 s'inicia també la preparació per a la lluita armada, postura que quedarà definitivament abandonada arran de la mort del militant de la UPG Moncho Reboiras, a mans de la policia, al Ferrol, l'agost de 1975, i de la detenció d'altres membres del front armat. A l'abandó de la lluita armada hi va influir també decisivament la valoració que es féu de l'estat de la consciència popular, no sensibilitzada fins al punt de poder donar suport a accions d'aquesta casta.

A partir d'aquí, la UPG potenciarà la feina política així com l'AN-PG, organització unitària en la qual estan representats totes les classes i sectors populars interessats en l'alliberament de Galícia, tindrà com a principis polítics mínims l'autodeterminació, l'autogovern, l'anti-colonialisme, la democràcia, la defensa de forces polítiques pròpies i dels interessos populars.

EL POSTFRANQUISME

El gener de 1976 apareix el Consello de Forzas Políticas Galegas, del qual en un primer moment formaran part UPG, PSG i PGSD, i comptarà amb el suport de l'AN-PG i més tard també del MCG (Movimento Comunista de Galícia) i del PCAG (Partido Carlista de Galícia). L'abril farà públics dos importants documents: «Proxecto de medidas econòmicas para un programa de Gobierno Provisório Galego» i «Bases constitucionais para a participación da nación galega nun pacto federal, e de Gobierno Provisório Galego», alternativa nacionalista que s'oposa a la de les forces democràtiques d'àmbit estatal amb sucursals a Galícia que es declararan autonomistes. S'ha de remarcar que aquestes forces d'oposició al franquisme havien pactat amb els representants de la burgesia espanyola les alternatives al postfranquisme a una reunió celebrada a París el juliol de 1974. D'aquesta unió nasqué la «Junta Democrática de España», i la sucursalista «Xunta Democrática de Galícia», que pactarà la concessió d'autonomies a les nacions que l'havien tenguuda abans de 1936. Pocs

dies abans de la mort del dictador un dels seus ministres, Solís Ruiz, declarava a un diari parisenc:

«Somos antiseparatistas. España es una unidad histórica. (...) Aceptamos, sin embargo, el regionalismo, es decir una amplia autonomía de las regiones. Aceptamos que guarden sus costumbres y sus lenguas, queremos lograr una descentralización administrativa que les permita desarrollarse».

La «Xunta Democrática» i la posterior «Táboa democrática de Galicia», plataforma més ampla en què s'integra, constituïda el juliol de 1976, signifiquen un clar intent d'aïllar els moviments nacional-populars que lluiten per l'autodeterminació, en presentar una alternativa democràtica estatal que suposi la concessió d'Estatuts d'Autonomia.

El novembre de 1976 i com a conseqüència de l'absentisme del PCA, de l'oportunisme i de l'espanyolisme del MC i de l'ambigüitat conciliadora del PSG, la UPG i el PGSD abandonaran el CFPG (Consello de Forzas Políticas Galegas) i l'AN—PG li retirarà el suport. Això implicarà que les forces polítiques que reclamaran l'autodeterminació hagin d'anar separades a les eleccions al parlament espanyol de 1977. Per mor que el govern espanyol no legalitzarà l'AN—PG i la UPG fins a 1978 en un clar intent de continuar aïllant el nacionalisme conseqüent, es va conformar el BN—PG (Bloque Nacional-Popular Galego) que mitjançant la recollida de firmes aconseguiria presentar les seves candidatures al Parlament. A pesar de totes les dificultats, el BN—PG aconseguirà obtenir 22.771 vots que es triplicarien a les eleccions de 1979, 63.209 a les generals i 259 regidors (9 d'ells posteriorment batles). A les eleccions de 1979 hi participà també la coalició pseudonacionalista, avui desfeta, UG (Unidade Galega), formada pel PSG, el POG (Partido Obrero Galego), de tendència comunista, i el PG (Partido Galeguista), que no té res a veure amb el de la República, còpia del nacionalisme burgès del PNB o CIU, que gaudiria de gran propaganda als mitjans de comunicació per potenciar aquesta alternativa enfront de la del nacionalisme popular. La falta de base social dels partits que la componien es va veure a les eleccions municipals en no presentar candidatures més que a les ciutats i a alguns ajuntaments de certa importància, on és fàcil aconseguir vots dels galleguistes sentimentals.

En els dos darrers anys, endemés de la consolidació política del nacionalisme popular, reforçada el juliol de 1980 amb la constitució de la «Mesa de Forzas Políticas Galegas» per part del Bloque (AN—PG i UPG) i del PSG, que obee a la necessitat d'«accelerar la funció del nacionalisme gallec com a motor de la lluita per l'alliberament nacional i social del nostre poble», s'ha consolidat també el sindicalisme. La central sindical nacionalista ING (Intersindical Nacional Galega), formada l'any 1977, es va fusionar el 1980 amb la CTG (Con-

federación de Trabajadores Galegos), obtenint a les eleccions d'aquest any propassat devers el 20 % dels delegats, resultats molt semblants als de la UGT i pròxims als de CC OO, a pesar de l'hostilitat de la patronal i dels mitjans de comunicació. Al camp, el sindicat pagès CC LL obtengué a les eleccions de les Cambres Agràries de 1978 un 15'2% dels representants, i continua mantenint una forta lluita contra el pagament de la Quota Empresarial de la Seguretat Social Agrària, malgrat les amenaces d'embarcament, precintat de tractors...

L'AUTONOMIA

Cada dia el panorama polític a Galicia és més clarificat, decantant-se nítidament les forces que estan vertaderament a favor de la sobirania nacional i del govern que l'exercici d'aquest dret durà amb ell i les forces que obertament o davall-davall pretenen mantenir la dependència colonial del país i, per tant, defensen una solució estatutària. La divisió entre autonomistes i anti-autonomistes ni és una qüestió de quantitat (més o manco competències, més o manco cessions...) sinó de qualitat: és la distància que va d'un simulacre de govern a un autèntic autogovern conforme als interessos del poble gallec, capaç d'organitzar la vida nacional, acabar amb l'emigració i donar feina a tots els gallecs. Tampoc no és una qüestió de major o menor «altura» del text constitucional, simplement perquè aquest sempre serà sostre, és a dir, impediment per al lliure exercici del dret a la sobirania.

Més que qualsevol al·legat anti-estatutari o anti-autonomista, la mera lectura de l'article 149 de la Constitució espanyola amb tota la renglera de «competències exclusives del Estado», apaga qualsevol temptativa d'interpretació progressista del futur «Estado de las Autonomías». Com molt bé ha assenyalat el patriota basc Telesforo Monzón, el defecte de **qualsevol** estatut és que **està inclòs** dins la Constitució i amb això ja queda dit tot, puix que aquesta «llei de lleis» està elaborada, consensuada i imposada precisament per assegurar el manteniment al poder de les mateixes classes i grups de pressió i per congelar les ànsies d'autogovern de les nacions sotmeses, envasant-les convenientment dins els respectius Estatuts d'Autonomia.

En el fons hi ha un fil que uneix amb total coherència les postures dels distints grups i forces polítiques des de la reforma o ruptura pactada fins a la constitució avui de l'«Estado de las Autonomías» que s'està gestant. Els canvis de façana que s'han anat produint han estat merament tàctics, sense que suposassen alteració de l'estratègia política de fons. Per això, advertim cada vegada més clarament com el NON rotund i sense encletxes a l'autonomia i a qualsevol estatut passava també pel NON clar i explícit a la Constitució, xifra i síntesi de qualsevol reglamentació

posterior, des de l'«Acuerdo Marco» fins al «Decreto de Bilingüismo», passant pel descarat foment de l'ensenyament privat des del propi estat, per la llei anti-terrorista o per qualsevol altra concreció legal en què posem la vista des de desembre de 1978.

És clar que, donat el procés de gestació i consens que ha envoltat l'Estatut gallec, seran diferents a la superfície les postures dels diferents partits que el suporten, **diferència** que pretén esser precisament l'aval de la seua «legitimitat» plural i democràtica, la garantia que és un estatut fet «per tots» i «per a tots». Així CD serà l'únic grup polític que parli —coherentment amb l'esperit constitucional— que l'autonomia reforçarà la unitat d'Espanya, regionalitzant l'estat i descentralitzant l'administració. Dins l'espectre polític de forces que l'aguanten, la resta —del centre a l'esquerra espanyola, passant pel pseudo-galleguisme del PG— utilitzaran una retòrica molt més embulladora, compensatòria i fal·laç, amb tot el marge d'ambigüitat semàntica que necessiten per ocultar l'autèntic frau que l'autonomia i l'estatut suposen. UCD, parlant del «repte autotòmic»; l'autonomia és la clau de pas per a l'autogovern gallec, fet inèdit a la història del país; serà un «desafiament» que els propis gallecs han d'afrontar i superar amb èxit, sempre dins el marc «irrenunciable» de la pertinença a l'estat espanyol. En semblants termes, o encara amb més demagogia, es pronunciaran el PSOE i PCE, aquest a través de la seva sucursal a Galicia, el PCG. En aquests darrers partits, l'audàcia terminològica arribarà més lluny: parlaran d'«ultratge», d'atac a la «dignitat nacional de Galicia», de «reconstrucció nacional» que es farà mercès a l'Estatut, etc. I ja la darrera pirueta de farsa autotòmica és feta pel PG, autèntic submarí de la dreta espanyola a Galicia, amb un cinisme encara major que els dels partits espanyols en donar cobertura «gallega» i pretesament nacionalista al muntatge autotòmic i en avalar tota la maquinària constitucional estatutària, i per si això fos poc, utilitzant les sigles d'un partit històric de la preguerra, en el qual militaren autèntics patriotes com Castelao, Suárez Picallo o Alexandre Bóveda i que, com hem vist, amb més o manco ambigüitats o condicions, va complir el paper de despertador i accelerador de la consciència nacional gallega. El PG atribueix els mals del país al centralisme (com si avui el problema de Galicia fos de centre vs. perifèria), pensa que l'autonomia acostarà el poder al poble i considera que el mèrit de l'Estatut és precisament el de ser resultat d'un consens feliç entre les distintes forces que l'han parit.

Aquests 3 partits —PSOE, PCG i PG— intenten desesperadament desmarcar-se d'UCD i CD, fonamentalment del partit governamental, per ocupar el suposat espai de l'oposició (oposició a què?... si tots estan d'acord en el fonamental, és a dir, a tancar Galicia en el marc i en el sostre de la Constitució,

negant-li, per tant, les possibilitats reals d'auto-govern) i per alçar-se com els «autèntics» valedors de l'autonomia i com els intrèpids defensors del poble gallec, davant l'«ultratge» de Madrid. En aquesta línia, fan crides conjuntes al poble gallec, perquè voti afirmativament en el referèndum autonòmic, subreixant que «l'autonomia exigeix la participació de tots perquè el Parlament i el Govern gallecs puguin resoldre els problemes del país» i ressaltant continuament les «tremendes» dificultats que s'han hagut de vèncer a les «duríssimes» negociacions, de les quals al final han arrabassat la «gran victòria», un «nou» Estatut, que no ha estat més que la supressió de la transitòria tercera, que establia el dret de les Corts Espanyoles a dictaminar sobre aquelles matèries comunes a l'Estatut i a la Constitució (com si aquell pogués, tan sols per qualche encletxa, desbordar el marc de les atribucions d'aquesta) i de l'eliminació que per poder obtenir representació al Parlament gallec se necessitàs el 3% dels vots del cens electoral, cosa que no significava més que la no presència del PCG i del PG.

Aquests grups s'han preocupat, però, de recalcar que l'autonomia no seria la panacea que resolgués els problemes gallecs, però que calia l'esforç de tots per dur-la endavant. S'han volgut justificar davant la impossibilitat real d'autogovernar-se que l'autonomia oferirà en el futur (encara que la paraula auto-govern aparegui en el text estatuari) i davant el seu propi paper de difícil excusació per prestar-se a avalar-la i defensar-la.

Altres grups polítics com el POG i el MCG han recomanat el **non** a aquest Estatut, si bé això pareix obeir més que res a la marginació a què quedaren sotmesos en no ésser convidats a les darreres «negociacions» i al fet que no tendran cap possibilitat de representació al Parlament Gallec ni amb la supressió del 3%.

El nacionalisme, defensor de l'autodeterminació, entenent per tal la sobirania real a nivell econòmic, polític i cultural, convençut que l'autonomia és la millor arma que té l'estat d'impedir l'autodeterminació i al mateix temps de combatre-la, diria **NON** perquè ni aquest ni cap estatut possibilitarien la descolonització de la nació gallega.

El nacionalisme popular té clar que Galícia és una nació colonitzada. És una nació perquè compta amb una comunitat estable, històricament formada, amb un territoriu propi, amb una estructura sòcio-econòmica pròpia i diferenciada i amb una psicologia peculiar que es reflecteix en una comunitat de cultura. L'opressió política es manifesta clarament, per exemple, en la divisió administrativa en províncies, que no arriben a abastar tot el territori històric, que tenen un governador civil al front, i que compten amb unes diputacions que no serveixen per a res més que per dividir els interessos nacionals. Això és, la divisió administrativa segueix la de la resta de l'estat per mantenir la seua unitat i negar el dret de l'autodeterminació i la possibilitat d'un govern propi.

L'opressió econòmica es concreta en les agressions que d'antic, i sobretot en els últims anys, s'han produït per part del capitalisme monopolista que afecta sectors com l'agricultura, la pesca de baixa mar i l'artesanat que ocupen més del 50 % de la població gallega activa; en una indústria que, sense absorbir la mà d'obra del país, destrossa els recursos naturals i solament s'ocupa de les primeres o de les darreres fases dels cicles productius; en un control per part de l'estat o de multinacionals dels mitjans de producció i de les fonts de riquesa. En definitiva, la funció de l'economia gallega és la de servir de font de recursos i de mà d'obra barata per a l'emigració.

L'opressió cultural es manifesta sobretot en la repressió lingüística per a la qual l'estat se serveix fonamentalment

de dos mitjans: l'ensenyament i els mitjans de comunicació, sobretot la TV.

Donat que l'estatut d'autonomia no possibilitarà, en absolut, la superació d'aquests problemes i si contribuirà a enfortir-los, el nacionalisme ha votat **NON** a l'autonomia.

EL FUTUR

Si bé és clar que el nacionalisme popular i consegüent serà combatut a mesura que prengui més amb major virulència i amb mètodes més subtils, els seus avenços en tots els terrenys seran molt importants, perquè el poble escolta de cada cop amb major atenció la claretat de les seves anàlisis sobre la situació de Galícia. Una clara mostra la tenim en el recent referèndum de l'estatut, on s'ha abstengut un 71'8 % de l'electorat, abstenció que en bona part s'ha d'atribuir a la protesta callada; i han votat **NON** 121.448 electors, que representen un 26'9 % dels votants. Galícia, doncs, no ha legitimat, a la pràctica, l'autonomia, cosa que no significa, de cap manera, absència de voluntat d'autogovern, sinó rebuig de tota la farsa autonòmica anti-gallega i anti-popular. El camí, per tant, és obert per a un futur en què l'alliberament nacional és en marxa.

XOSÉ M.ª DOBARRO PAZ

**Professor de gallec
del Col·legi Universitari
d'A Coruña**

M.ª PILAR GARCIA NEGRO

**Professor de llengua i
literatura de B.U.P.**

**Militants del «Bloque
nacional-popular galego»**

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

Lo problema de les minories a Itàlia

Segons lo darrer cens fet per l'A.I. D.L.D.L.C.M. (Associació Internacional per la Defensa de les Llengües i Cultures Amenaçades) al 1964, les minories actualment presents dins de l'Estat Italià i per això objectes de «tutela» segons l'art. 6 de la Constitució són:

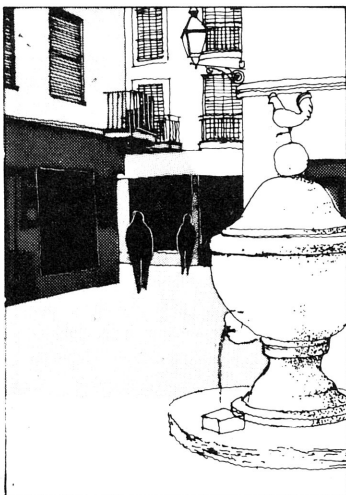
Francesa i franco-provençal, occitana, alemanya, ladina-dolomítica i friülana, eslovena, croata, catalana, sarda, grega, albanesa. Complexivament es tracta d'idiomes parlats per un total de dos milions i cinc-cent mil «italians» que encara avui esperen, després de trenta anys de democràcia «orgànica» l'actuació de la Carta Constitucional de la República Italiana. A dins d'aquesta situació sols los pobles de frontera, per naturals raons tàctic-polítiques, i en particular los sud-tirolesos han pogut gaudir, gràcies a l'acord De Gasperi-Gruber, siglat a París el 1946, d'un estatut especial també sote l'aspecte lingüístic. Després que la Constitució amb les seves declaracions de principi (art. 3, igualtat de drets sense cap distinció per sexe, raça, LLENGUA, i religió; art. 6, La República protegeix amb adequades normes les minories lingüístiques) que no han normalitzat una situació que el règim feixista havia agreujat. Almenys sota els piemontesos i l'Estat unitari les minories eren estat comptades! Per quant relatiu a nosaltres, catalans de Sardenya, resulta que al 1861 a l'Alguer hi eren 7.036 catalano-parlants, al cens del 1901 10.208, al 1921 foren censats 12.236. Sota el feixisme les minories desapareixen sota l'uniformisme italo-cèntric; sota la República Italiana, nascuda de la Resistència, les minories

són una simple «declaració de principi» per amagar les vexacions culturals que los al·loglotes de tota Itàlia han patit i encara avui pateixen. El debat que en la fase constituenta s'era focalitzat sobre el problema ètnic tant és ver que la Constitució parla de minories lingüístiques i no ètnico-lingüístiques en los anys cinquanta i seixanta perdrà de significació política i cultural i sols del 1969 endavant esclatà en totes les seves implicacions.

Dels canals especialitzats la problemàtica ha co-interessat faixes sempre més llargues de pobles i no obstant els progressos fets molta gent és encara avui tancada davant el problema de les minories de les quals a Itàlia en trobem dues categories: les minories enclavades i les nacionalitats. Ara bé, com que la Constitució parla de minories lingüístiques i no de nacionalitats ens trobem paradoxalment davant de situacions que l'Alguer (20.000 catalano-parlants) i Sardenya (1.750.000 sardo-parlants) siguin considerades a la mateixa manera. Correctament parlant podrien dir el contrari que l'Alguer és minoria nacional i Sardenya majoria nacional. Però la ideologia uniformadora en obsequi al mite de l'italo-centrisme ha esborrat de la «magna charta» italiana qualsevolgüer referiment als fets ètnics i nacionals com si això bastés per a eliminar les identitats dels pobles històrics de l'Estat Italià! Lo que està passant avui a Itàlia és «descafeinar» la tensió política sobre aquest problema, folkloritzant-lo o donant als interessats una protecció del tipus que els «yankees» donen als indians d'Amèrica. Els drets dels di-

versos no han mai estat parificats als altres tant que es vegi d'un punt de vista escolàstic quant d'un punt de vista dels drets civils; doncs totes les etapes conquistades en l'emancipació dels drets de les minories són més el resultat d'un fet espontani que institucional i públic.

Per Sardenya les coses són, com deien abans, bastant diferents respecte a la tipologia de minories presents en la península itàlica. De fet i de sempre Sardenya és nació, i per dir-la amb Salvi, «nació oprimida». La majoria nacional parla encara avui un vulgar llatí que entre totes les llengües neo-llatines és la més aprop a l'idioma de l'antiga Roma. (Veus les expressions següents: a casa meva: **in domo mea**; la meva dona: **sa femina mea**; donam la ma: **dona-mihi sa manu**, etc.). Però, mentres el nostre català ha estat censat fins des del 1861, l'estat italià sols fa pocs anys ha reconegut aquesta llengua objecte de tutela constitucional i no com a llengua nacional però com a llengua minoritària, fent passar per nacional la llengua que per a nosaltres catalans de Sardenya i sards és estada de sempre estrangera i portadora d'una cultura que no és la nostra cultura. Sardenya no té ningun element que pugui fer confusonar la seva identitat nacional amb aquella imposada per l'Estat: no comunaça de territori, de llengua, de cultura, de contradiccions capitalístiques etc., no obstant això la llengua i la literatura dominant a Itàlia, sense conèixer, la qual un sard no pot aconseguir cap ocupació ni ofici públic. El procés de diglòssia és l'igual expressió d'aquesta sobreposició i d'aquest

POLLENÇA SEMBLANÇA D'UN POBLE

J.A. ENCINAS S.

Un llibre que, sens dubte, serà polèmic. Una guia ampla i inèdita de la realitat de POLLENÇA. Una interpretació compromesa dels fets i la forma de viure d'un poble mallorquí especialment interessant. Una mostra del singular privilegi geogràfic on està assentada l'antiquíssima comunitat pollencina.

Una obra presentada en format 24 x 24, amb 75 fotos en blanc i negre, 55 il·lustracions fotogràfiques a color, i 85 gravats. Amb 200 pàgines de text, aquesta edició bilingüe Català-Castellà, serà complementada amb successives edicions bilingües en Anglès-Francès i Alemany-Italià. Aquest esforç editorial pretén també cobrir, informativament, les necessitats dels visitants forans i estrangers que vulguin fer una aproximació a les nostres realitats, més enllà dels tòpics publicitaris amb què hom persegueix el desorientat turista.

Comandes a: Carrer de les Creus n.º 52, POLLENÇA

PREU: 1.000 PTES.

domini lingüístic i cultural d'Itàlia. Mes els mals que ataquen la identitat nacional d'un poble no vénen mai de sols sinó són lo fruit d'un procés històric que podem senzillament definir neocolonialisme. Almanco 200 quilòmetres de les nostres costes són a mans de les forces del pacte atlàntic per fer exercitacions de guerra; milers de qms. quadrats per bases NATO i nuclears; una part de Sardenya nord-oriental ha estat colonitzada per l'Aga-Kan i en la mateixa manera pel capital nacional i multinacional que s'és apropiat de los millors indrets de l'illa per fer-ne especulació immobiliària. Quatre-cents mil sards són emigrats a l'estranger i tres-cent mil a Itàlia; el tot sobre una població de 1.750.000 habitants que se substèn pel

terciari mentre lo camp i la mar ha deixat per la indústria petrolquímica. Aquesta indústria, totalment forastera als recursos naturals de l'illa ha predominat sobre l'economia agro-pastoral, ha absorbit tot els diners destinats per aquestes economies naturals del país creant, amb la crisi del petroli major desocupació, major emigració, major dependència. La matèria primera produïda a Sardenya a qualsevol camp, no ve treballada en l'illa mes fora d'Itàlia d'on el producte acabat ve comprat 100 voltes més car. Tot això agreujat dels costos de transport i dels col·legaments amb la terraferma que impedeix la realització de programes en tot camp econòmic. Una síntesi aquesta que col·legada l'opressió lingüística i cultural ofereix un

quadro de l'opressió de classe i nacional. La lluita per la llengua a Sardenya és acompanyada a tots aquests factors d'opressió que en aquests darrers anys han provocat un procés emancipador d'alliberament nacional, que és complexiu i que segons nosaltres, catalans de Sardenya, ha d'anar en la direcció d'un pan-mediterraneisme que ajunti totes les nacionalitats emergentes, mediterrànies i tercer-mundistes, per a oposar-se a la lògica d'una Europa dels tecnòcrates i dels mercants. Una mediterrània independenta que recuperi una funció d'equilibri en els dos brocs, que acabi d'esser merídeo-polític i econòmic dels estats econòmicament forts, que a l'Europa dels estats capitalistes se contraposi una mediterrània de les nacionalitats alliberades en les seves tradicions econòmiques, lingüístiques i culturals.

Es evident que aquesta projecció, potser encara avui utòpica per molts, no pot ésser compresa de part d'aquells pobles ja integrats en la cultura centralista pels quals, com a per tantes minories enclavades d'Itàlia és suficient l'actuació de l'art. 6 de la Constitució. En quant depositària d'una cultura mediterrània, la minoria catalana d'Alguer, viu un procés dialèctic i cultural que mai ha estat uniformat i reduït a sub-cultura consumística. I no sol; la cultura algueresa, en quant cultura de resistència, participa unitàriament en el context sard en el camí de les reivindicacions nacionals, just per a construir una nació sarda, dins d'una mediterrània bressol de civiltat.

**RAFAEL CARIA
CARLES SEEH**

(Del «Centre Alguerès de
Recerca i Documentació»)

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: c/. Ample, 35. Barcelona - 2

El Friül, una nació oblidada dins l'Estat Italia

Adrian Ceschia és el cap del «Moviment Friül», organització nacionalista friülana que lluita també al seu país per l'alliberament del seu poble. El coneguérem a Cuixà (Catalunya Nord), a les Jornades del CIEMEN de l'estiu, ara fa uns anys. Posteriorment, ha estat a Barcelona i Mallorca, on ha intervengut a col·loquis i xerrades sobre el Friül, també organitzats pel CIEMEN. La seva ponència a les Jornades de Cuixà ha estat publicada al volum IV de la col·lecció «NATIONALIA» editada per l'Abadia de Montserrat (1979), amb el títol de «**La nazione Friuli, le nazionalità, lo stato e le regioni nella Repubblica italiana**». Amb ell vàrem tenir aquesta entrevista.

«El Friül és una nació situada a la part nord-oriental de l'Estat Italià. Limita al Nord amb Àustria, a l'Est amb Eslovènia i a l'Oest amb Itàlia. Hi ha un milió d'habitants, 700.000 dels quals —més o manco— parlen friülà. Fins als anys 60 el Friül era una terra de base econòmica agrícola; els anys 60 arriba la industrialització al Friül, però de caràcter colonial i imperialista. D'altra banda, la nació friülesa fa part administrativament de la regió autònoma Friül-Venècia Júlia, que no comprèn només el Friül, sinó també el territori de Trieste que és eslovè i italià, però no friülà».

—La industrialització recent del Friül ha necessitat la immigració de mà d'obra forània?

—Els friülans han tingut poc profit d'aquesta indústria, perquè ha continuat la gran emigració friülana, que ja dura 5 segles. Les indústries han ajudat poc el Friül, perquè eren indústries de molt de capital, químiques, i d'un baix nombre de treballadors molt sovint. També, de sempre hi ha hagut al Friül una forta immigració de caire burocràtic i de servicis: funcionaris, mestres, etc. Fora del Friül surten pagesos, obrers, a emigrar pel món; hi entren funcionaris d'Itàlia Meridional.

Hem de remarcar que la Itàlia Septentrional és la part més industrialitzada de l'Estat italià, però el Friül és la zona d'Itàlia Septentrional no industrialitzada, com han estat industrialitzades Llombardia, Piemont, Ligúria. La part més endarrerida d'Itàlia Septentrional és el Friül.

Per entendre millor la situació poli-

tica, econòmica i cultural del Friül s'ha de tenir present una cosa: el Friül, dins els segles, és estat una terra de frontera. D'un costat l'Imperi Àustria-Hongria, que comprenia els pobles d'Àustria, Hongria i Eslovènia; i de l'altre costat la República de Venècia, que l'any 1420 va conquerir el Friül. Venècia considerava el Friül com una terra «de coixi» respecte a l'imperi habsburguès o l'Imperi Otomà, per tant una terra militarment important. Aleshores al Friül mai no s'ha pogut desenvolupar una burgesia autònoma forta perquè ha estat sempre una terra militarment important que interessava els altres estats. La República de Venècia sempre impedí que nasqués una burgesia friülana forta i afavorí sempre l'aristocràcia feudal. L'any 1805 el Friül, junt amb Venècia, passà a formar part del domini d'Àustria; llavors la petita burgesia friülana esdevingué filo-italiana, perquè era l'única manera de poder fer contra la situació feudal del Friül, ja que necessitava l'ajuda d'una burgesia més forta —la italiana— per poder ella afermar-se dins el territori friülès. Però aquesta burgesia friülana no ha arribat a obtenir aqueixa autonomia que demanava a Itàlia, perquè el Friül dins Itàlia ha tornat ser terra de frontera. La primera Guerra Mundial tengué al Friül el front més important de batalla: el país fou invadit per l'exèrcit italià, després per l'austro-hongarès i després per l'italià de bell nou. Quan hagué hagut acabat la guerra, l'any 1918, quedaren al Friül importants enclavaments militars, que encara ara ocupen quasi el 40% del territori. Naturalment, ara exigim que se llevin aquests enclavaments militars, perquè són enclavaments d'una guerra que se fé fa temps, no moderna; però encara ara hi són. Acabada la segona Guerra Mundial, el Friül tornà ser important militarment perquè era la frontera entre el món occidental capitalista i el món socialista. En temps de guerra freda hi havia sempre al Friül l'exèrcit italià preparat per intervenir. Per tant els enclavaments militars hi són continuats i fins i tot entrà al Friül la NATO amb les seues bases aèries. En conseqüència, tota demanda d'autonomia al Friül no és més que formal, perquè la classe dirigent friülesa no pot anar mai gaire lluny perquè és en una situació internacional; per tant l'autonomia friülesa a la pràctica no existeix. Jurídicament hi ha una

autonomia, però l'Estat Italià hi pot intervenir sempre i prendre'n les decisions importants.

—Així la burgesia s'ha integrat totalment a Itàlia...

—Sí, inclús lingüísticament i culturalment la burgesia friülesa no ha triat la via nacional friülana, sinó la via nacional italiana, perquè era massa dèbil per poder escollir la via de la independència friülana. Així, parlava italià i seguia la cultura italiana, i no feia res per la llengua i la cultura friülesa.

—I quina és la situació actual de la llengua friülesa?

—Els anys 60, amb la industrialització del Friül, una part de les famílies pageses friülanes començaren a parlar italià als fills, perquè l'italià era la llengua de prestigi. Posteriorment, els anys 70, els friülans han demanat una universitat, i han demanat una autonomia més forta: l'Estat Italià sempre ha dit «no». I vet aquí que, per reacció, ara les classes populars tornen a ser friülans, tornen a recuperar la llengua friülana. Els anys 60, efectivament, renasqué el moviment polític «Moviment Friül» que és l'únic moviment polític nacionalista friülès en aquest moment.

—No hi ha altres grups que hagin adoptat una postura més o manco nacionalista?

—Després del terratrèmol de 1976 una part dels grups d'esquerra italians se convertiren en nacionalistes friülans («Democrazia Proletaria», marxistes-leninistes, etc.). També la crisi produïda pel moviment revolucionari estudiantí de 1968 ha repercutit a favor del moviment nacionalista. Els grups arrossegats per aquesta crisi han entès que la qüestió friülana és una qüestió real i popular i que per ser revolucionaris han de ser nacionalistes friülans. El terratrèmol de 1976 va ser decisiu en aquest aspecte, perquè els friülesos tengueren llavors una crisi forta d'identitat en veure's tan esclafats i començaren a comprendre que era necessari ser friülans i estar units per poder reconstruir el Friül, però reconstruir-lo segons una identitat friülana i no externa.

—Els anys 60, quan la consciència friülesa inicià la davallada més forta, ¿hi havia grups d'intel·lectuals que in-

tentassen menar una dinàmica nacionalista?

—Els intel·lectuals friülèsos, sobretot els d'esquerra, no han seguit mai la qüestió friülana, l'han considerada sempre una cosa de dretes, perquè els vertaders intel·lectuals orgànics del Friül han estat els capellans, que eren els més acostats al poble. Els primers teòrics de la llengua friülesa són estats els capellans.

Ara hi ha un moviment intel·lectual nacionalista que prové dels joves estudiants, mentres que els intel·lectuals, per exemple, del Partit Comunista, són contraris al Friül.

Ara bé, com que la consciència friülana és un fet creixent dins el poble, els partits polítics d'esquerra italians pretenen manejar-la segons el seu profit. El Partit Comunista diu actualment que fins ara l'escola ha estat centralista, on s'ha ensenyat l'italià i prou; ara fa falta retrobar-la amb la cultura popular, aleshores la cultura popular és tot: folklore, dialectes, llengua... però sense distinció nacional; tots els dialectes són iguals: friülès, albanès, grec, etc. Per a ells el Friül no és una nació. El P.C.I. diu: el nin a escola ha de ser ensenyat primer en la seua llengua materna i després ha de passar a l'italià de manera gradual. Però això és una visió individualística de les llengües nacionals; és a dir: no una tutela de la llengua, sinó una tutela individual, com si la llengua fos una qüestió privada, no pública; com si no fos un fet social, sinó individual; ara l'escola no ha d'oprimir, però ha d'arribar al mateix resultat.

—I quin lloc ocupa actualment la llengua dins la societat i dins la consciència dels friülans?

—Els friülans sempre han tengut una gran consciència de tenir una llengua diferent de l'italià, totalment diferent. Però fins i tot tenint aquesta gran consciència lingüística molt sovint parlen italià als fills; hi ha aquesta contradicció. Ara bé, el friülès és estat una llengua sobretot pàgana. A Udin se parlava, però s'hi parlava també venecià —que és un dialecte de l'italià— perquè Venècia era dominant a Udin. Després de la guerra, a les ciutats començà a perdre's la llengua friülana a favor de l'italià, i romangué en el camp. Però també en el camp se va començar a perdre —bé que no tant— els anys 60, com deia abans; i ara s'hi torna arrere. A les escoles, en tot cas, no hi ha friülès; qualche ensenyant de bona voluntat ensenya qualche poesia, o a escriure o a llegir, però res sistemàtic, perquè no hi és a la llei. La regió autònoma Friül-Venècia Júlia no té facultat jurídica de fer lleis a favor de la llengua friülana; això és una facultat de l'Estat Italià. Hem de tenir present que a la Constitució italiana hi ha un article que diu: «La República tutela amb normes adequades les minories lingüístiques»; però aquest article no ha estat mai aplicat. Fins ara l'Estat Italià ha ignorat l'existència del friülès; ni nega ni afirma que sigui una llengua, simple-

ment l'ignora. L'Estat ha aplicat unes formes de tutela, però amb graus diferents, a eslovens, a alemanys del Tirol i als francesos de la Vall d'Aosta, però perquè això és qüestió de tractats internacionals; no per un dret intern constitucional, sinó per un dret extern i per por del separatisme. Però sards, friülans, grecs, albanesos, occitans, no tenen cap reconeixement.

La llengua friülana és una llengua que s'escriu. Fins ara sobretot literària, però després del renaixement del moviment nacionalista s'hi escriu també sobre política, història... Per exemple, un grup de capellans nacionalistes friülesos han traduït la Bíblia, els Evangelis, la Litúrgia, en friülès, i diuen la missa en friülès.

—Hi ha diverses ideologies dins el «Moviment Friül»?

—Essent ara l'únic moviment nacionalista friülès, aquest moviment ha renascut com a moviment d'opinió, inicialment; per tant té moltes ideologies. Se presentà a les eleccions regionals de 1968 i obtengué el 5 / dels vots, però dins la regió hi ha també territori de Trieste (300.000 habitants) que no són friülans; per tant és més alt el percentatge (i hi ha també la minoria eslovena, al Friül). En aquestes eleccions aconseguí 3 escons (de 60) dins el Consell Regional. Després hi hagué crisis internes, perquè hi havia moltes ideologies dins el Moviment. Inicialment, les reivindicacions eren sectorials: Universitat Friülana, contra els enclavaments militars, contra l'emigració..., és a dir, poques coses. Amb el temps, a través de les crisis internes (2 consellers se'n sortiren, una part se'n separaren) el «Moviment Friül» s'ha anat definint més en sentit nacionalista i esquerrà progressista, i dedins hi són restats els capellans nacionalistes friülans, que serien la dreta del «Moviment Friül». Els vots assolits pel «Moviment» l'any 1968 vengueren de tots els costats: del centre, de dreta,

d'esquerra. A les eleccions successives s'han anat decantant sempre més a esquerra. El mes de Juny de 1978, hi hagué les eleccions regionals: el «Moviment Friül», que havia perdut vots amb les crisis que havia tengut, en tornà obtenir una bona part: a les circumscripcions de muntanya assolí el 13%, a la circumscripció central (l'Udin) assolí el 7%; i prengué els vots sobretot al Partit Socialista.

El Partit Socialista, al Friül, no ha entès mai la qüestió nacional. Dels anys 60 fins a mitjan 70 ha estat amb la Democràcia Cristiana en el Govern de la Regió (centre-esquerra), i ha estat un dels responsables de la planificació territorial del Friül que deia «sí» al despolament de la muntanya i a la immigració al Friül de funcionaris, etc. Però no ha entès mai la qüestió friülesa, i ha estat castigat en aquestes eleccions on ha perdut a favor del «Moviment Friül». El «Moviment Friül» ara té vots un poc de la D.C., un poc del P.C. i una bona part del P.S. Aquesta vegada, però, el M.F. només va treure 2 consellers en el Consell Regional per una qüestió de restes electorals; hi ha un sistema estrany que afavoreix sobretot els partits grossos.

—Respecte de la llengua, quina es la reivindicació del «M.F.»?

—De cor i a llarg terme, oficialitat total (i independència política). Però per ara, perquè no ens acusin de ser racistes, xovinistas —que aquesta és l'acusació que ve de l'esquerra —nosaltres deim: bilingüisme, cooficialitat italià-friülà, també a les escoles. Demà, llengua oficial el friülès, però podent-se emprar l'italià, l'alemany, l'eslovè, com a segona llengua.

—En la qüestió social, quina és la ideologia del «M.F.»?

—Fins ara, el «M.F.» s'ha encabotat sobretot en lluites anticolonials, antiimperialistes. Ha estat sempre en les decisions més importants de banda de les classes populars. Se pot dir que té una idea fonamentalment socialista i autogestionària. D'altra banda, el «Moviment Friül» té una solidaritat general amb els partits i moviments nacionalistes d'alliberament d'arreu del Món.

—Quins coneixements teniu del moviment nacionalista en el País Basc i en els Països Catalans?

—A Itàlia n'hi ha una informació escassa. Al Friül n'hi ha una mica més perquè així com ha renascut el nacionalisme friülà els bascs i els catalans són un exemple a Europa. Però la coneixença concreta és poca. Nosaltres intentarem formar a través dels nostres diaris quell poc que puguem. Ara, per al Friül només és Catalunya; la unitat dels Països Catalans no se coneix; no se sap que a València i les Balears hi hagi res en aquest sentit.

—Hi ha algun moviment de lluita armada nacionalista al Friül?

—No, només hi ha paraules.

—Creus que la solució al problema friülà o català o basc o els d'altres nacions oprimides del nostre continent pot arribar a partir de l'Europa unida?

—És una pregunta difícil. L'Europa que se farà serà l'Europa de Giscard d'Estaing, de Schmitt, etc. per ara. No-saltres, les nacionalitats oprimides, ens hauriem de demanar si amb l'Europa aquesta hi haurà més possibilitats de les que hi ha ara per a les minories. No ho sé, si n'hi haurà més. Tal volta en una fase successiva tendrem més possibilitats per poder-nos autodeterminar, però no ho sé segur. Europa obre o tanca possibilitats a les nacionalitats? El «Moviment Friül» creu que com a fase intermèdia i mal menor se podria fer ara l'Europa dels Estats; com a fase successiva, l'Europa de les Nacions. Allò que veim impossible, però, és una independència efectiva mantenint els Estats europeus actuals. La nostra estratègia política és la d'obtenir una forta autonomia política dins l'Estat Italià com a primera passa, i això ja és difícil: la segona passa ha de ser Europa, però no sabem què succeirà.

Vull afegir, això no obstant, que és una cosa important que les nacionalitats minoritàries se comuniquin entre elles i se facin conèixer, perquè les experiències d'una esdevinguin les experiències de les altres. No serà decisiva, però serà una cosa important un contacte continuat entre les nacionalitats que operen en diferents condicions, però condicions que sovint són semblants. Per tant, és una tasca important canviar-se les opinions. Per exemple, a vosaltres que lluitau tant per l'autonomia, possiblement vos donaran la mateixa autonomia que han donat a Itàlia; però sabeu ja fins on podeu arribar amb aquesta autonomia: enlloc.

Enlloc. Enlloc arribarem amb l'autonomia que tendrem dins d'uns quants mesos, més o manco. Com enlloc han pogut arribar els friülans amb l'«autonomia» que l'Estat Italià els concedí l'any 1947, ja fa 30 anys! I és que l'autonomia no pot solucionar mai cap problema si és plena de paraules i buida de contingut. I és que un poble sotmès a un poder extern només pot assolir la seua plenitud amb la llibertat total, una llibertat no condicionada a cap casta de Constitució feta en defensa dels privilegis de l'imperialisme i no respectuosa dels drets dels pobles a decidir el seu propi destí.

**JAUME CORBERA I POU
NEUS ESCANDELL I TUR**

De tots els països d'Europa Occidental, França és el més heterogeni; hi ha 7 minories nacionals: els Corsos, els Catalans, els Bascos, els Occitans, els Alsacians i els Flamencs. Totes han estat conquerides per les armes i per la violència i totes havien estat independents o bé havien format part d'Estats independents dels quals es varen separar per tractats d'anexió.

La voluntat de mantenir junts tants de pobles diferents ha tingut per conseqüència l'elaboració d'un sistema governamental hiper-centralista que des de la mort d'en Franco, ja no té cap altre equivalent a Europa. Aquesta centralització ha estat molt eficaç, si la jutjam per la degradació de la personalització —d'alienació— que ha produït en els pobles de l'Hexàgon. L'afrancesament està, efectivament, en conjunt, molt avançat. Les circumstàncies històriques també han estat favorables, aquí més que en un altre lloc, per a la nació dominant: d'això ens podem convèncer comparant el grau de consciència nacional dels Bascos i Catalans de França i d'Espanya. La colonització a França ha estat més subtil, menys violenta i, sobretot, més eficaç.

LES LLENGÜES

És molt difícil avaluar amb precisió el nombre de parlants de les diferents llengües de l'Estat Francès, perquè cap enquesta exhaustiva ho ha tractat. És convenient, a més, fer les distincions entre els qui utilitzen quotidianament aquestes llengües i els qui essent bilingües, usen el francès i no participen en la transmissió del seu idioma. Les següents xifres tenen, doncs, un valor indicatiu. Crec, però, que s'acosten bastant a la realitat.

El Cors:

Segons els lingüistes és un dialecte de l'italià. Els nacionalistes, malgrat tot, parlen de **llengua corsa** i no reivindiquen la seva integració dins el conjunt cultural o polític italià. (La noció d'aquesta semblança lingüística és efectivament molt subjectiva: l'anàlisi tipològica d'un conjunt donat no s'ha de confondre amb la proximitat socio-cultural). El Cors és, doncs, una llengua sociològicament autònoma.

La població de l'illa és de 274.000 habitants, dels quals aproximadament una meitat són corsos i l'altra meitat són elements al·lògens. Llevat d'un retrocés sensible a les ciutats, la quasi totalitat dels Corsos parlen la seva llengua. La situació demogràfica i econòmica és desgraciadament catastròfica. Un informe del Hudson-Institute, comanat per l'Administració francesa i mai fet públic, determina que «Els Corsos van pel camí de ser reemplaçats progressivament i de desaparèixer, com les àguiles i els bisons als Estats Units». La població exiliada és de 5 a 6 vegades superior a la població corsa de l'illa.

El Català:

Es parla en el departament dels Pirineus Orientals (El Rosselló). Dins el conjunt, la situació lingüística, a pesar de la proximitat de Barcelona, és bastant preocupant: a Perpinyà es parla francès, actualment. Tot i amb això, molts de catalans del Nord coneixen la seva llengua, encara que ells no la transmetin als seus fills. D'uns 290.000 habitants, se creu que uns 150 ò 200.000 són, en potència, catalanoparlants. El revifament de la Catalunya Sud no pareix, lamentablement, contagiós: els rossellonesos no tenen més que un sentiment de pertinença **regional**.

Les minories nacionals a França

per Romièg Pach

El Basc:

S'usa dins una meitat del departament dels Pirineus Atlàntics. Les ciutats de Baiona i Biàrritz, encara que considerades dins el «País Basc», són occitanes (amb una forta presència basca).

La població total és de 228.000 habitants, dels quals uns 85 a 110.000 deuen parlar basc. La costa, consagrada al turisme, és molt «cosmopolita» i desbasquitzada, cosa que no passa a l'interior del país. El sentiment de pertànyer a la mateixa comunitat que els bascs del Sud és clara.

L'Occità:

És la més important de les llengües ètniques de l'Estat Francès. El seu territori s'estén damunt 31 departaments del Sud, és quasi una tercera part de la superfície de l'Estat Francès. 13 milions d'estrangers, la presència dels quals compensa un nombre igual d'Occitans que viuen en el Nord.

L'ús de l'Occità no cessa, malauradament, de minvar. El francès guanya els camps i suplantava la llengua d'oc.

No és seriós avaluar a 10 milions, com alguns fan, el nombre d'occitanòfons, perquè la majoria dels occitans són ara unilingües francoparlants. Al voltant de 4 milions deuen tenir alguna coneixença de la llengua. Mentres que els qui tenen l'occità com a llengua habitual no superen els 500.000.

La consciència nacional és molt dèbil, encara que hagi progressat des de fa alguns anys entre els joves. La immensitat del territori fa difícil una presa de consciència global.

El Bretó:

És la llengua natural de la meitat occidental de Bretanya, on la població total és de 2'6 milions d'habitants. Les consideracions quant al nombre dels bretons és situen entre 500.000 i 1'1 milions. Els bretons, contràriament als occitans, tenen consciència de la seva unitat com a poble.

L'Alsacià:

A causa de les circumstàncies històriques (l'Alsàcia ha estat a vegades alemanya, a vegades francesa) està en millor estat que les altres llengües de l'Hexàgon. La proximitat d'Alemanya i el fet que molts d'alsacians hi treballin ajuden igualment al manteniment de la llengua. Dos diaris difonen una edició bilingüe (amb un 25 / de francès, proporció exigida per la llei); a més, els principals periòdics de l'altra banda del Rin se venen a Alsàcia. Molts d'ancians són quasi unilingües, la qual cosa explica el lloc relativament favorable que té l'alemany dins la vida administrativa (impresos bilingües, funcionaris complaents, etc.).

Dins el conjunt, la gran majoria de la població (1'5 milions) coneix i practica el dialecte. L'alemany comú és reconegut com a llengua literària i escrita.

L'afrancesament comença però a fer els seus estralls entre els infants i els joves. Es creu que una tercera part d'ells emprava l'alsacià com a llengua de comunicació, una altra tercera part la utilitzen ocasionalment; la resta comprèn més o manco (o gens) el dialecte, però no el parlen. La situació, conseqüentment, evolucionarà desfavorablement dins els anys propers, a pesar dels esforços dels cercles culturals molt actius. No s'ha d'oblidar tampoc que Alsàcia és la «regió» on la propaganda «patriòtera» francesa ha estat més desfermada. Calia fer creure a aquests germanòfons que eren veritables francesos. Les mentalitats n'estan totes marcades.

El Flamenc:

El seu usatge es redueix a una petita zona de l'extrem Nord-Est, i es pot avaluar en 100.000 les persones que parlen aquesta llengua. L'avaluació de 200.000, de vegades més, pareix exagerada, però no si es té en compte les colònies d'obrers belgues flamencs.

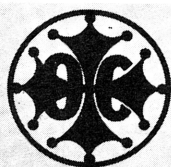
La forta industrialització ha afavorit la implantació d'una mà d'obra estrangera

nombrosa i barrejada, la qual cosa ha ajudat a la propagació del francès com a llengua de canvi.

L'ENSENYAMENT

Durant molt temps, l'escola francesa ha lliurat al «patois» una guerra sense clemència. Es tractava d'extirpar tot allò que no fos francès. Els escolars que parlaven la seva llengua eren humiliats amb nombroses bromes. S'utilitzava — sobre tot a Occitània — el sistema del «senyal»: el primer nin sorprès parlant en occità (o qualsevol altra llengua) rebia un objecte (un botó, una moneda, una clau...) que ell mateix havia de donar al primer company que fes la mateixa falta. El darrer posseïdor del «senyal» en finalitzar el dia, rebia un càstig. Era la delació erigida en sistema d'ensenyament. A d'altres bandes, penjaven els esclots al coll dels infants, o els feien copiar cent vegades: «no parlaré mai més patois». A moltes escoles de Bretanya es podia llegir un escrit redactat així: «està prohibit escopir a terra i parlar bretó». Es pot imaginar el trauma així provocat dins tots els al·lots. Avui en dia no importa recórrer a aquests mètodes: els escolars parlen tots el francès. Però la prohibició de parlar «patois» subsisteix encara dins alguns departaments d'Ultra Mar on es parla «crioll». El crioll no és una llengua autònoma, és un francès regional molt tipificat.

Va ser necessari esperar 1951 perquè l'ensenyament fes una petita plaça a les llengües que ja no tenien necessitat de prohibir. La llei Deixonne organitzà l'ensenyament **facultatiu** de les «llengües i dialectes regionals». Aquesta llei va ser votada per miracle, a pesar d'una campanya de repressió molt violenta per part dels centralistes i jacobins de ferm. Aquest ensenyament només es fa possible en els instituts, i dins condicions molt difícils per als alumnes (a causa dels horaris mals posats) i per als

L'OCCITAN A L'ESCÒLA!

professors (que no són especialistes, i asseguruen els seus coneixements en hores lliures o suplementàries). A pesar d'aquests impediments, que també se juntan a la mala voluntat de l'Administració, el nombre d'alumnes que es presenten a la prova de «llengua regional» en el batxiller creix regularment cada any. És de remarcar que en el present dins els texts oficials es tracta de «llengües locals», i ja no de «llengües regionals».

Davant les carències d'ensenyament públic, bascs, corsos, bretons i occitans han pres el bou per les banyes, i han reaccionat amb la creació d'escoles maternals totalment en la llengua del país. Avui ja no se tracta de mantenir, sinó de reconquerir. És molt prest encara per sebre si aquest moviment prendrà la mateixa amplitud dins l'Estat Francès com a Euskadi «espanyola», on les **ikastolak** participen eficaçment de la reconquesta de la llengua basca. Però aquestes iniciatives, en elles mateixes, auguren bé de les capacitats dels moviments culturals per actuar en lloc de pïdolar. Sigui el que sigui, el desenvolupament d'aquestes escoles paral·leles dependrà per força de la pujada del sentiment nacional dins el país afectat. Això sevirà doncs de baròmetre.

L'actitud dels sindicats d'ensenyants, hostils al principi, sembla evolucionar favorablement: aquestes escoles privades no són empreses comercials, el seu únic paper és pal·liar les carències de l'Estat. Però els partits consideren amb desconfiança aquests intents que ells controlen, per això les subvencions són rares.

Quant els cursos per a adults —generalment fets el vespre— se desenvolupen pertot, sense que es puguin avançar xifres o estadístiques precises. D'una manera general, la curiositat dels occitans, bascs, bretons, catalans, flamencs, alsacians i corsos per allò de què han estat privats, és incontestable. Aquestes ganes de trobar les «arrels perdudes» pot ajudar a la reconquesta del sentiment nacional. Aquest fenomen no s'ha de desatendre, i haurà d'influir en el desenvolupament dels esdeveniments dins els anys propers.

LA RADIO I LA TELEVISIÓ

Això que s'ha fet (o que se comença a fer) a nivell d'ensenyament, és llastimosament impossible en el que concerneix la ràdio-difusió. L'Estat Francès (que no és tan liberal com es creu) té un monopoli total damunt les ones. Els militants nacionalistes se veuen forçats a multiplicar entrevistes, peticions i protestes.

El refús es total i políticament organitzat: responsables regionals de la ràdio i de la televisió no tenen de fet cap poder; és París, com sempre, qui decideix. Si algunes llengües han pogut arrebaçar unes miques, ja no és qüestió d'afegir-hi res, sigui el que sigui.

A una qüestió posada per un diputat occità a l'Assemblea nacional, el ministre Lecat li va donar aquesta resposta:

«Insertar aquestes emissions dins els programes regionals de televisió retornaria de fet a substituir-les per emissions en francès». Resposta molt clara i cínica.

Vet aquí, doncs, com es reparteixen algunes hores d'emissió en llengües «regionals»:

Alsacià: 4 h. per setmana a la ràdio; 80 emissions de 26 min. per any a la televisió.

Basc: 54 min. per setmana a la ràdio; 15 min. cada 15 dies a la televisió.

Bretó: 2 vegades de 10 min. per dia a la ràdio; 33 min. per setmana a la televisió.

Cors: una revista setmanal de 25 min. a la televisió.

Occità: 16 min. de ràdio per setmana a Pau; 1 h. 30 a Tolosa; 1 h. a Marsella; 15 min. a Montpeller. Total a la ràdio; 3 h. i 31 min. cada setmana; res a la televisió.

LES PERSPECTIVES POLITIQUES

L'acció cultural, si no desemboca dins l'acció política, s'enfonsa dins el folklore. L'Estat Francès per tant considerat sempre amb sospita les «cultures regionals»: despertar una llengua és despertar un poble.

Amb tot, és cert que l'acció política guanya terreny dins els medis militants: L'Institut d'Estudis Occitans, organisme cultural creat sobre el model del molt acadèmic Institut d'Estudis Catalans, no té gran cosa d'«Institut». Té consciència de fer política quan reclama per a les llengües de França un veritable estatut de llengües regionals. Les coses evolucionen aviat, i se van polititzant.

Aquesta evolució és complexa. Se poden distingir tres tipus d'actituds: Alguns continuen donant confiança als partits francesos (principalment d'esquerres) per resoldre les qüestions nacionals. És la posició més moderada, la més pròxima al «regionalisme» tradicional, encara que molts conceben aquesta acció com una tàctica, com una etapa per la qual és necessari passar. Hi ha, però, una contradicció i un perill: la contradicció és donar confiança a unes forces que, per la seva pròpia essència, no poden ser més que centralistes, no poden fer més que el joc del centralisme. Un partit francès no pot afavorir una acció anti-francesa, ja que el seu paper és el de controlar l'Estat, i no de retirar-li competències; el perill és de fer-se recuperar pel partit hexagonal en qüestió (perquè l'aliança és massa desigual), de veure's decantat al domini «cultural» i folklòric, i de veure'l monopolitzar el domini polític. Així, a Occitània, el partit comunista maniobra avançant un programa regionalista (la sinceritat del qual és lluny d'esser demostrada) i assegurant-se el vassallatge d'alguns autonomistes sincers però enganyats. Així aconsegueix dividir els nacionalistes i s'assegura la sobirania del terreny, aprofitant-se del corrent autonomista que comença a «prendre» dins la població llenguadociana.

La segona actitud consisteix a promoure una acció autònoma de cara als partits francesos, a desenvolupar les forces estrictament independents que se puguin fer escoltar, que siguin considerades com a interlocutores polítiques amb qui és necessari comptar. És el contrari d'una solució de facilitat.

El debat entre aquesta tàctica i la precedent travessa actualment els moviments occità i bretó (on la Unió Democràtica Bretona és una activa sucursal del P.C.F.). En altres llocs també hi és present, però sense provocar esqueixos —divisions— als autonomistes.

El problema és molt semblant al que coneixen els catalans del Principat, que tenen per escollir entre els partits espanyols (o sucursalistes) i les organitzacions estrictament nacionals. Amb la diferència que el grau de la consciència nacional dels catalans torna l'empresa molt més important, i que les organitzacions polítiques catalanes hi tenen el vent en popa, mentre que dins l'Estat Francès els grups polítics autonomistes —sigui la que sigui la tàctica que ells preconitzen— romanen molt dèbils. Els quatre grans partits hexagonals (comunistes, socialistes, dreta liberal i la dreta gaullista) monopolitzen la premsa i les ones. L'autonomisme no és actualment (fora potser, a Còrsega) una alternativa política creïble.

Si no es pot més que estar satisfet pels progressos fets per alguns grans partits sobre les qüestions nacionals, resta, però, la certesa que l'avanç de l'**alternativa autonomista** depèn exclusivament de la capacitat dels autonomistes a organitzar-se i a sensibilitzar un percentatge important de la població. Nosaltes encara en som molt enfora, i per això la política que consisteix a reposar sobre els partits francesos pot ser vista com una dimissió de cara a l'amplitud de la tasca a fer.

Un tercer camí consisteix a imitar el model basc de la lluita armada. Se pot considerar, segons el cas, com la solució de la desesperació o de la maduresa. Maduresa a Còrsega, on el F.L.N.C. (Front d'Alliberació Nacional de Còrsega) retroba un cert ressò dins la població, molt conscienciada, de l'illa; desesperació a Bretanya, on el F.L.B. (Front d'Alliberació de Bretanya) ha nascut, per ventura, de la impossibilitat d'organitzar una acció autonomista democràtica de masses. Còrsega és el cap de la reivindicació nacionalista al si de l'Estat Francès, és un veritable polvorí; els partisans clandestins són sostenguts per una llarga fracció del poble cors, la seva acció resulta d'una anàlisi política. Res d'això passa a Bretanya, on els clandestins resten sols, aïllats.

A Occitània un grup anomenat «Farem tot petar» ha comès alguns atemptats fa alguns anys. Però la seva aparició efimera pareixia lligada a la conjuntura vitícola.

Finalment, al País Basc del Nord són comesos alguns atemptats esporàdics, aquí o allà principalment contra les instal·lacions turístiques. Això mereix d'es-

ser considerat amb atenció, obligat a tenir en compte la proximitat d'Euskadi-Sud, i de la promesa d'E.T.A. d'ocupar-se de les tres províncies del Nord quan la lluita al Sud haurà acabat.

Però, en general, fent l'excepció de Còrsega, l'acció violenta no sembla jugar un paper determinant, ara per ara, dins els combats polítics autonomistes.

S'ha d'ésser pessimista o optimista, quant a la supervivència de les nacions de l'Hexàgon? Una cosa és certa: res no s'ha perdut per a cap d'elles, però tot se decidirà abans de final de segle. Tot dependrà de la capacitat dels autonomistes d'organitzar-se, d'ajuntar les forces, d'analitzar clarament la situació, d'actuar.

Pareix feliçment impossible que dins una Europa on les **regions** juguen un paper molt important, França continuï essent l'únic Estat rigorosament centralista. Però una regionalització no és ja suficient. Per salvar les llengües, fa falta un rigorós pla i mitjans importants; per salvar els pobles, és necessari aturar la sagnia, el desdoblament de les zones perifèriques, i el reemplaçament de les poblacions pels retirats o pels estiuers. Si el cas de Còrsega és particularment dramàtic, totes les nacions de l'Hexàgon sofreixen en graus més o menys forts aquesta mescla progressiva de les poblacions i de l'exili dels joves.

La integració europea, més que el mite d'un socialisme de què es veuen els tristos resultats quan és aplicat dins alguna part del món, pot ser la sort a aprofitar. Dins Europa, França posa en joc la seva estructura d'Estat centralitzat, monolític, burocràtic. Dins un món que s'estreny, aviat ja no se podrà fingir ignorar que Marsella és més a prop de Barcelona que de París; Biarritz més a prop de Bilbao. D'una altra part s'assisteix a una deterioració de les velles pàtries: quants de cors es bateguen per França? Els Estats apareixen de tant en tant com a simples estructures administratives; estructures **constrenyidores**. Els homes, aquí com en un altre lloc, tenen la necessitat d'aproximar-se a la cosa més propera, més autèntica: la seva identitat, la seva autèntica nació, a la qual són lligats no per una Prefectura, sinó per llaços de sang.

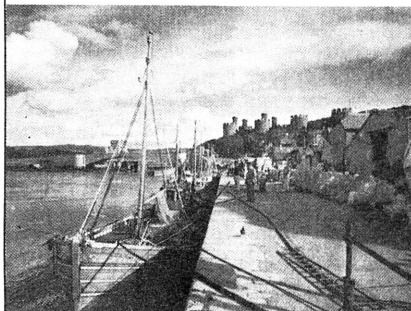
Un moviment general pareix dibuixar-se dins l'Hexàgon. Desitgem que pugui créixer i desembocar sobre una nova organització de l'espai, un triomf de les vertaderes pàtries.

ROMIÈG PACH
 Director de la revista occitana
 «Aici e Ara»

Llengua i escola al País de Gal·les i Escòcia *

per Miquel Strubell

Port i castell de Conway (Gal·les)

El gal·lès, llengua milenària cèltica (de la branca «britònica»), és parlat per unes 542.000 persones al Principat, o País, de Gal·les. Constitueixen la cinquena part de la població del país, i estan repartits per tota la geografia. Ara bé, per raons que veurem més endavant, el sud del país té una concentració molt forta de població, la qual és pràcticament de parla unilingüe anglesa, tot i que hi viu encara un nombre residual de gent de parla gal·lesa. Contrastant amb aquesta zona altament industrialitzada (els comtats de Gwent i Glamorgan) trobem que una gran part de la resta, i sobretot els comtats de l'oest i nord, es caracteritza per una economia agrícola, una societat rural i una geografia bastant muntanyosa; aquí, la gran majoria de la gent és de parla gal·lesa.

Les raons d'aquesta diferència lingüística són molt senzilles. Per un costat, la revolució industrial a Gal·les es va produir durant el segle XIX, i va causar fortes migracions humanes envers el sud del País de Gal·les. Durant la primera meitat del segle les migracions foren bàsicament internes, és a dir, els nous obrers industrials venien del nord de Gal·les, i trobaven feina a les mines de carbó de les valls de Glamorgan, o bé a les noves indústries siderúrgiques al mateix comtat. Durant aquesta època els immigrants anglesos foren pocs, i no tingueren més remei que aprendre el gal·lès i integrar-se en la societat gal·lesa. Ara bé, a partir de l'any 1850, aproximadament, hi hagué un gran incre-

ment en el nombre d'immigrants anglesos, i una relativa disminució de la immigració interna. Així, durant la segona meitat del segle, el nombre de monolingües anglesos al sud de Gal·les augmentà de tal manera que els mateixos gal·lesos aviat deixaren de parlar amb llurs fills en gal·lès, i el gal·lès gairebé es perdé al sud en dues generacions. Aquest fenomen fou més ràpid a Gwent («Monmouthshire»), comtat industrial que fa frontera amb Anglaterra, ja que els habitants, de llengua gal·lesa, varen emigrar cap a Glamorgan (al oest), i llurs llocs de treball foren ràpidament ocupats per la immigració anglesa (veure Meic Stephens (Ed.) - «**The Welsh Language Today**», Llandysul (1973), pp. 50, 51).

Així podem observar que, des de fa més d'un segle, la majoria de la població de Gal·les es troba concentrada als dos comtats relativament petits de Glamorgan i Gwent. Al mateix temps ha baixat la proporció de la gent de parla gal·lesa des del 1891, quan es van incorporar dades lingüístiques al Cens per primera vegada:

1891	54 %
1931	37 %
1951	29 %
1971	21 %

El segon factor que contribuï a la pèrdua del gal·lès al sud del país es deriva del sistema escolar. Una llei de l'any 1870 creà una xarxa de col·legis elementals (o primaris), finançats per l'Estat i administrats pels organismes locals, a Anglaterra i a Gal·les. No cal dir que la llengua de l'ensenyament fou l'anglès, sense cap excepció durant molts anys. En aquesta època es pot dir que l'anglès tenia molt més prestigi que no el gal·lès: era, per a no pocs gal·lesos, la llengua del progrés i del futur, i en aquesta situació diglòsica no van reaccionar quan es van obrir els primers col·legis estatals i gratuïts... i de llengua anglesa. Es més: hi havia mètodes punitius dissenyats per a proscriure

* Ponència presentada al Seminari de política lingüística per a una escola democràtica, celebrat a Sitges (Garraf), el juny de 1977, i organitzat per l'ICE de la Universitat Central de Barcelona.

l'ús del gal·lès a la classe, inclús al pati durant l'esbarjo. El més notori fou el «WELSH NOT», un tros de fusta llis amb les paraules «gal·lès no» escrites damunt, que l'infant poc cautelós havia de dur penjat pel coll com a càstig. Ens recorda un instrument molt semblant que s'emprava amb els bretons a França, i que persistí en alguns col·legis fins després de la Segona Guerra Mundial: «le symbole».

Aviat, però, alguns gal·lesos s'adonaren del que passava, i es va fundar l'Associació de la Llengua Gal·lesa que, tot i adoptant un to moderat, defensava una política de bilingüisme, i exigia la presència del gal·lès a les escoles (1885). Creien que l'abandó del gal·lès a favor de l'anglès era senyal d'un complex d'inferioritat i d'un desig d'autohumiliació. (Veure Stephens, *op. cit.*, p. 98). La reacció de Londres fou tan positiva com ràpida, quan les autoritats acceptaren els suggeriments de l'Associació concernint la possibilitat de l'ensenyament de i en gal·lès a les escoles estatals a Gal·les. Així hom pot concloure, com ho fa Jac L. Williams, degà de l'Institut d'Educació a Aberystwyth (veure Stephens, *op. cit.*, p. 98), que, a partir dels anys noranta del segle passat, no hi ha hagut cap impediment legal, governamental o econòmic per a l'ús i l'ensenyament d'aquest idioma a les escoles primàries.

Tanmateix, el progrés en la pràctica no fou tan ràpid com ho havia estat en l'aspecte legal. Un altre estimul vingué després de la creació, l'any 1907, del Departament Gal·lès del Ministeri d'Educació, el qual va publicar una sèrie de normes on constava molt clarament que «qualsevol assignatura pot ésser explicada en gal·lès» i que «cada col·legi haurà d'ocupar-se de l'ensenyament de la història, geografia i literatura gal·leses». En un altre apartat s'especificava que el gal·lès seria el vehicle d'ensenyament per als parvuls d'aquesta llengua materna.

Aquestes normes eren molt avançades i ens recorden les aprovades per la UNESCO l'any 1949. Ara bé, com que llur aplicació no passà de parcial, ningú no es pot congratular al respecte. Sembla que si bé la llengua gal·lesa esdevingué el vehicle de l'ensenyament per a molts de nens al parvulari, no passà d'ésser una assignatura de segon rang als altres nivells escolars.

Els anys trenta, però, varen testimoniar dos importants avenços. A nivell primari, i després d'un informe governamental (*Welsh in Education and Life*, HMSO (1927)), l'ús del gal·lès com a vehicle es va estendre ràpidament per tota la regió de parla gal·lesa, de forma que en aquesta regió tots els nens estudiaven almenys una bona part de llurs assignatures en gal·lès (a més, és clar, d'estudiar llengua gal·lesa), durant tota l'educació primària. A les zones de barreja lingüística, molts col·legis formaren classes paral·leles per a cada grup. Podem concloure, doncs, que a partir d'aquesta dècada, el concepte de llengua

materna és fonamental i decisiu per a l'educació primària a Gal·les. De totes formes, l'ensenyament del gal·lès com a segona llengua, és a dir, als nens de parla anglesa, no complia ni de lluny el propòsit ja antic de l'Associació de la Llengua Gal·lesa en el sentit d'aconseguir un País de Gal·les plenament bilingüe —a nivell individual—. Les tècniques d'ensenyament no eren tampoc gaire eficients (estaven basades sobre els mètodes didàctics de les llengües clàssiques), i es dedicava un temps irrisori a aquesta assignatura —en la majoria dels casos no passava de dues hores setmanals—. A més a més, l'esforç del col·legi contrastava moltes vegades amb la manca de suport lingüístic en un ambient cada cop més anglificat, o anglès, a fora del col·legi. Finalment, i això preocupava i preocupa molt encara avui, els nens entre ells perdien l'oportunitat d'aprendre el gal·lès «al carrer», si eren de parla anglesa, ja que tots els nens acostumaven d'emprar l'anglès durant l'esbarjo. Els nens de parla gal·lesa adoptaven així l'anglès per a les funcions socials, passant moltes vegades a formar una família de parla anglesa més endavant gràcies a aquest costum.

Precisament amb el fi d'evitar aquesta eventualitat es va produir el segon gran esdeveniment l'any 1939. Fou la creació de la primera escola totalment gal·lesa, a Aberystwyth, gràcies a una iniciativa privada. Posteriorment tots els col·legis d'aquest tipus han estat finançats per l'Estat. La llengua oficial als «Ysgolion Cymraeg» és el gal·lès, i gairebé totes les assignatures són ensenyades en gal·lès, amb dues úniques excepcions, moltes vegades: les ciències naturals i la matemàtica. L'Ysgol Cymraeg fomenta no solament la llengua gal·lesa, sinó també tot el patrimoni cultural del país. En aquest sentit no és correcte parlar d'aquestes escoles com a escoles bilingües, com es fa moltes vegades, ja que són clarament escoles de llengua gal·lesa. Ara bé, s'entén que l'escola contrasta, amb la seva llengua, la llengua de la zona anglòfona que la volteja, i així els nens que en surten són efectivament bilingües.

L'èxit d'aquestes escoles, fundades quasi totes a les zones anglòfones, ja que les zones de parla gal·lesa ja tenien una xarxa de col·legis primaris amb una forta presència gal·lesa a la classe, es posa en relleu si tenim en compte que llur nombre augmenta cada any. El 1950 n'hi havia set. Deu anys després eren 28. Avui n'hi ha 50, amb nou mil alumnes. L'escola més gran és a Gaerdydd (Cardiff), la capital, amb més de tres-cents alumnes; quan obrí, el 1950, amb prou feina varen trobar trenta alumnes de parla gal·lesa.

I és que avui, els alumnes no són ni de bon tros tots de llengua materna gal·lesa. Cada any aquests col·legis admeten més alumnes anglòfons, de pares que, sentint-se gal·lesos, lamenten el fet de no haver après el gal·lès de petits, i que volen que llurs fills el parlin, per a

poder així ser plenament gal·lesos. És possible que alguns pedagogs contreguin les celles en pensar que aquests nens sofriran les nefastes conseqüències d'estudiar en una llengua que no és la materna. Abans de veure per què no ocorre així (fet, per cert, amb interessants implicacions per a la situació pedagògica catalana actual), convindria demostrar amb un estudi que els nens educats a les escoles de llengua gal·lesa superen el canvi lingüístic que suposa per a molts d'ells.

Un estudi dirigit per Derrick Sharp, del Departament d'Educació de la Universitat de Gal·les, a Abertawe (Swansea), fou administrat a alumnes primaris de deu anys, i secundaris de dotze i catorze, arreu del país. Consistia, en una part, d'uns tests objectius sobre els coneixements tant de l'anglès com del gal·lès. No ens ha d'estranyar que, entre els alumnes de parla gal·lesa, els qui estudiaven a les escoles de llengua gal·lesa tinguessin més coneixements del gal·lès. Però resulta molt significatiu que els altres alumnes d'aquests col·legis (o sia, els de llengua materna anglesa) obtinguessin millors resultats en el mateix test que els alumnes de parla gal·lesa a les zones de parla gal·lesa. Tots aquests resultats es refereixen a l'edat primària de deu anys. Si mirem els coneixements d'anglès, en canvi, trobem que no hi ha cap diferència entre els dels alumnes de les escoles gal·leses i els dels altres nens que viuen a les mateixes zones (de parla anglesa) i estudien a col·legis anglesos. Tots els primers, a més a més, tenen resultats significativament millors que els dels nens a les zones on la llengua gal·lesa té més força. Veiem doncs, i molt clarament, que a les zones de parla anglesa, una educació en gal·lès no produeix baixos rendiments en llengua anglesa, entre els alumnes.

Hom ha cercat, també, relacions significatives entre els coneixements d'anglès per una part, i una sèrie de factors per l'altra, trobant-ne en els següents casos: a) el sexe (les noies tenen millors coneixements); b) aptituds generals; c) nivell socio-econòmic, i d) actitud envers l'anglès. Ara bé, a nivell primari, l'historial lingüístic de l'alumne no té cap relació amb els coneixements de l'anglès, almenys en la matèria examinada en els tests. Hauríem de dir que, entre els resultats obtinguts dels alumnes més grans, hi ha indicis d'una relació entre l'historial lingüístic de l'alumne i els seus coneixements de l'anglès, però en una direcció contrària a l'esperada, ja que aquells alumnes amb un historial de gal·lès a casa seva obtingueren resultats més favorables en el test d'anglès que no aquells amb un únic idioma —l'anglès— en llur historial.

Sembla, doncs, pels resultats d'aquest estudi (recollits a Derrick Sharp, «Attitudes to Welsh and English in the Schools of Wales», MacMillan, 1973), que l'experiment amb les escoles de llengua gal·lesa ha estat un èxit notable

en l'aspecte lingüístic, tot i que no s'han estudiat els coneixements en altres matèries que podrien quedar afectades pel fet de qualsevol problema lingüístic durant els primers anys de col·legi de l'alumne de parla anglesa.

Podem considerar ara un altre moviment pedagògic al País de Gal·les, que està tenint molt ressò avui, i que també presenta un model interessant per al sistema català enfront de la immigració. Són les «Ysgolion Meithrin», o escoles maternals gal·leses, dissenyades en un principi per als fills de famílies de parla gal·lesa que viuen a les zones anglòfones. Els nens passen unes vuit hores setmanals tots plegats, amb una mestra i una ajudant (moltes vegades una mare) amb un fi molt important: el de contribuir al desenrotllament de la llengua gal·lesa des de la primera oportunitat, als dos anys i mig aproximadament. Durant dos anys aquests nens poden jugar, parlar i cantar en gal·lès a l'escola maternal, cosa que difícilment podrien fer a casa seva, i no podrien ni poden fer al carrer amb els veïns, anglòfons. Ara bé, amb el creixement dels «ysgolion cymraeg» primàries, s'ha incrementat notablement el nombre de pares que volen enviar els fills també a un «ysgol meithrin», perquè després puguin començar una educació gal·lesa sense problemes lingüístics. Molts d'ells, però, són de parla anglesa, i així, una escola maternal moltes vegades es forma amb un nucli de nens de parla gal·lesa, i la mestra, i després hom va introduint a poc a poc nens de parla anglesa, els quals sembla que, a aquesta edat, s'adapten molt més depressa que si la introducció del gal·lès es fes més tard. D'aquesta forma, milers de nens surten d'aquestes escoles amb una base de gal·lès suficient, tant si es parla aquesta llengua a casa com si no.

L'any 1971, les 70 escoles maternals es varen unir en una organització nacional, la «Mudiad Ysgolion Meithrin». Avui el nombre ha crescut fins prop de 300 (estadística del febrer del 1977). L'organització té comitès a nivell nacional, regional i local, i aquests últims són els encarregats de la creació i manteniment de les escoles. L'organització central rep una subvenció important de la «Welsh Office» o Ministeri per al País de Gal·les; l'any 1976 fou de 36.200, equivalent a unes 4.300.000 pessetes.

No hem de creure, però, que no hi ha crítics d'aquests col·legis maternals. Roger Boore, per exemple, (en la revista MEITHRIN, 1976) ha dit que els nens de les escoles moltes vegades parlen anglès entre ells. En canvi, diu que a les escoles maternals que ell ha visitat a Euskadi Nord —em refereixo a les ikastoles de l'organització SEASKA— l'horari per als infants és molt més llarg (unes 27 hores per setmana) i que els nens parlen sempre en basc, mai en francès, entre ells. Un altre punt de diferència és que segons Boore els nens bascos van a l'escola maternal des de més joves que els gal·lesos.

De totes formes, la tasca de l'escola

maternal gal·lesa és facilitada pels consells donats als pares de parla anglesa, els quals han de comprar discs i cintes magnetofòniques en gal·lès, posar els programes infantils a la ràdio i la televisió, i enviar després els fills a una «ysgol gymraeg» primària.

Veiem que és possible, i es fa de fet, educar nens en una llengua que no és la materna, sempre i quan els pares demostren llur interès en aquest sentit; una bona xarxa d'escoles maternals gal·leses facilita la transició lingüística. A més de les escoles totalment gal·leses, però, hi ha una altra tendència nova, dirigida als nens anglòfons. En vista del fracàs del sistema tradicional d'ensenyar el gal·lès com a segona llengua, que normalment es limitava a una classe diària de 40 minuts, i que no ha produït el bilingüisme anhelat —ni de bon tros— una comissió oficial presidida per Gittins va estudiar el problema. El seu informe, del 1967, recomanava la creació d'«escoles bilingües» a tots els districtes del país, on el gal·lès s'introduiria progressivament des dels 5 anys a nens de parla anglesa, a través primer de jocs i cançons, i després del seu ús com a medi d'instrucció per la meitat de les assignatures escolars. Segons l'informe, (veure «Primary Education in Wales», HMSO, 1967) un nen pot començar a rebre classes en gal·lès a partir dels vuit anys, aproximadament, si té una base aproximada de 150 o 200 paraules de vocabulari, i le estructures lingüístiques corresponents. El «Schools Council», organisme d'investigació autònom, però finançat per l'Estat, prepararà un mètode d'ensenyar un segon idioma (en aquest cas, el gal·lès) a través del seu ús en situacions interessants a la classe, en comptes de fer-ne una «assignatura» més. Aquest «Project in Bilingual Education» està tenint resultats molt favorables, i s'empra a 327 escoles a Gal·les (1 de cada 6), a nivell primari. L'avaluació del progrés obtingut en una escola on una classe de 32 alumnes de 5 i 6 anys havia usat aquest mètode durant cinc trimestres demostrà que la majoria dels alumnes havia adquirit un vocabulari d'unes mil paraules, amb una mitjana d'una hora i mitja de classe cada dia. Un terç havia aconseguit un «domini actiu» del gal·lès en les àrees estudiades, i només en dos casos havia fracassat l'experiment. (Veure «Development of Bilingual Education in Wales», Evans, 1972, p. 15).

En l'ensenyament mitjà, hi ha set escoles bilingües avui, amb 5.500 alumnes; com a norma general, són a zones anglòfones. El gal·lès, no obstant, s'ensenya la majoria de les tradicionals. Hi ha també un total de 47 escoles on el gal·lès és emprat per a ensenyar almenys unes quantes assignatures, i l'anglès la resta. (Veure «Statistics of Education in Wales, 1976»). Segons Jac Williams (Veure Meic Stephens, *op. cit.*, p. 104) els progressos més importants a nivell universitari, en els set col·legis universitaris integrats en la Universitat de Gal·les (o «Prifysgol Cymru») han estat als

Departaments d'Educació. A Aberystwyth hom hi pot estudiar la llicenciatura completa (incloent-hi els exàmens) en gal·lès. Aquí també hi ha professors de parla gal·lesa a les facultats de Filosofia, Geografia, Història i Francès, i a Bangor n'hi ha a les de Teologia i Ciències Socials.

L'assumpte de la llengua és tema candent a Gal·les avui, gràcies més que res a un grup d'activistes anomenat l'Associació de la Llengua Gal·lesa, creada l'any 1962 després d'una dramàtica conferència radiofònica donada sobre «El Futur de la Llengua» per un dels fundadors del Partit Nacionalista Gal·lès, Saunders Lewis. L'Associació va heredar el nom de l'antiga organització que hem esmentat abans. Les seves actuacions —campanyes enormes per a una televisió gal·lesa (promesa, per cert, però encara frenada per falta de finançament), per senyals de carretera i noms de pobles en gal·lès (batalla guanyada després d'un informe governamental al respecte), per l'igualtat de fet del gal·lès i l'anglès als tribunals (també aconseguida a força d'insistir) i per defensar la integritat lingüística de les zones de parla gal·lesa contra la immigració d'anglesos de classe mitja buscant cases de camp (a través de la creació d'empreses amb recursos per a comprar cases en venda) ens fan tributar admiració als esforços de «Cymdeithas yr Iaith Cymraeg».

Ja que parlem de Saunders Lewis i el Partit Nacionalista (fundat l'any 1926) és molt interessant pe a la comparança que hom pot fer amb la situació actual als Països Catalans, el contingut de llur primer llibret, «Els Principis del Nacionalisme», on Lewis deia que el gal·lès devia ser l'única llengua oficial del país i als mitjans de comunicació social. Rebutjava la co-oficialitat de l'anglès i el gal·lès. Demanava que l'educació fos netament gal·lesa des del parvulari fins a la Universitat, i que el coneixement del gal·lès fos una de les exigències per a matricular-se a la Universitat o treballar com a funcionari. Finalment Lewis deia que per a aconseguir tot això era indispensable l'autogovern de Gal·les (veure Meic Stephens, *op. cit.*, pp. 236-7).

Veiem, doncs, que hom ha avançat moltíssim en l'aspecte educatiu a Gal·les, i que la gran majoria dels nens de parla gal·lesa tenen accés al (estudien a col·legis on s'ensenya) gal·lès: segons dades oficials, 99, 7% del total. Una gran majoria també pot estudiar almenys una part de les seves assignatures en gal·lès (un 92, 8%). Tot això a nivell primari. Si mirem tots els alumnes primaris del país, veiem que 72% d'ells tenen l'oportunitat d'estudiar el gal·lès a l'escola primària, i que aquesta xifra puja a 85% si incloem el comtat anglòfon de Gwent. A nivell secundari i universitat encara queda camí per fer, però amb l'èxit de l'Informe Gittins es pot preveure un gran increment en la demanda per l'educació secundària bilingüe en els anys venidors.

EL GAÈLIC A ESCÒCIA

Ara bé, la història recent del gal·lès és molt tràgica, a causa sobretot del fet que el país no va poder —o voler— assimilar lingüísticament la massiva immigració del segle XIX i després. No tenim motius per a creure que la situació als Països Catalans és millor que la gal·lesa de fa vuitanta anys. No podem suposar —per molt que hom ho esperi— que l'immigrant d'avui, o els seus fills, adoptaran el català com a llengua habitual. L'únic avantatge nostre, en comparança amb els gal·lesos, és que la ciència de la sociolingüística comença a endinsar-se en el fenomen del canvi lingüístic, i que és possible que puguem controlar els factors importants en els propers anys, amb el fi d'accelerar el procés i així defensar la llengua i cultura catalanes.

La importància d'aquesta nova ciència, una importància crítica avui, ens és demostrada pel cas d'Irlanda, on cinquanta anys de poder polític no han pogut frenar el retrocés del gaèlic, a pesar del suport oficial que aquest idioma ha rebut. Segons Desmond Fennell, (veure PLANET, 36, 1977) malgrat que el nombre dels qui, en el Cens, declaren poder parlar gaèlic, hagi pujat de 641.000 a 800.000 entre els anys 1901 i 1971, el nombre dels qui de fet empren el gaèlic per a la vida diària ha baixat sense aturar, des de 150.000 a un 30.000 en el mateix període. Tots ells es troben concentrats en unes quantes illes lingüístiques a l'oest d'Irlanda. La llengua està deixant de ser viva, mentre que com a «assignatura» floreix. Gràcies a una ignorància completa respecte al factors sociolingüístics que operen, el gaèlic no ha pogut ser reestablert com la llengua del país, malgrat, repeteixo, la política pro-gaèlica de governs successius.

Un exemple del paper que pot jugar la socio-lingüística en aquest terreny és l'estudi de la importància que té per a la diferenciació diglòssica de dues llengües causada per l'ús d'una d'elles a la ràdio i la televisió; intuïm que deu ser un factor vital. A Gal·les l'Associació de la Llengua Gal·lesa ha anat exigint un canal de televisió gal·lès des de fa anys. Notarem que, durant una setmana típica de l'any 1973, la ITV (televisió comercial) va donar 5 hores i mig de programes en gal·lès (un 6% del total), la BBC televisió va donar 4 hores i tres quarts (un 4%) i la BBC ràdio unes 16 hores (4% també). La ironia de la situació és que un canal de televisió ha estat promès per als gal·lesos fa poc, però la gestió es troba totalment parada per mor de la falta de suport econòmic. Lògicament, una empresa d'aquest tipus difícilment podrà ser rendible en el sentit financer de la paraula. * *

El gaèlic escocès, com la tribu dels escocesos mateix, és d'origen irlandès. La llengua sembla que va ser introduïda a Escòcia pels colonitzadors irlandesos entre els segles III i V de l'era cristiana, i va aconseguir el màxim apogeu durant l'XI, a costa de l'idioma original dels habitants —el «pictish»— i un altre idioma cèltic molt afí al gal·lès d'avui. A partir de llavors es va estendre pel sud d'Escòcia una forma dialectal de l'anglès anomenat «Lowlands Scots», que té molta força encara avui. El gaèlic, però, anà retrocedint a poc a poc, i més ràpidament després de la desfeta de la rebel·lió dels escocesos contra els anglesos del 1745, amb Bonnie Prince Charlie al seu cap, i la forta repressió posterior.

Avui, doncs, les zones on podem dir que el gaèlic es parla d'una manera diària, i és la llengua normal de relació entre els habitants, són al nord-est d'Escòcia, i en particular a les illes Hèbrides. Hi ha un total de 88.400 bilingües a Escòcia, dels quals 31.600 viuen a les illes escoceses i la resta a la terra ferma. Hi ha un grup bastant gran a la ciutat de Glasgow, uns 12.900, però no representen més d'un 1% de la població de la ciutat.

Malgrat la molt seriosa decadència de la llengua viva, hi ha indicis d'un renovat interès en el gaèlic, com en la cultura cèltica en general. Així, entre el 1961 i el 1971 el nombre de bilingües ha augmentat en més de vuit mil; tanmateix, el percentatge de bilingües a les zones gaèliques no ha deixat de minvar, de forma que no podem parlar amb confiança del futur del gaèlic escocès —per les mateixes raons esmentades abans en connexió amb el gaèlic irlandès—.

La decadència durant aquest segle es deu fonamentalment a dues raons: el primer, l'emigració, i segon, l'estatus inferior del gaèlic respecte a l'anglès. Com a Gal·les, un factor important que ha contribuït al segon punt ha estat durant molts anys el sistema educatiu, i sembla que les autoritats s'han donat d'aquest fet amb molt de retard (massa, podríem dir). El primer esforç va sortir d'un informe publicat els anys 1957 i 1959 sobre la llengua dels nens a les escoles primàries als Highlands. Es va posar en marxa el «Inverness-shire Experiment», que era un primer intent d'introduir el gaèlic a les escoles primàries de forma metòdica. Consistia a ensenyar als alumnes de parla gaèlica a escriure i llegir en gaèlic, i d'emprar el gaèlic per a altres activitats acadèmiques a l'escola. Es van escriure una sèrie de llibres de text per a l'escola primària, encara que sembla que un dels més greus problemes del gaèlic avui és la manca de bons llibres de lectura general per a nens.

Avui, en l'aspecte de l'educació primària, la iniciativa està centrada en les illes Hèbrides, on hi ha en aquest moment un projecte en marxa sobre l'edu-

cació bilingüe. En aquestes illes, segons Finlay Macleod (F. Macleod, «Gaelic in Education in the Western Isles», February, 1975) un 68% dels alumnes a les escoles rurals (n'hi ha 56) són de parla gaèlica, xifra que contrasta amb la dels alumnes a les quatre escoles primàries a la capital, Stornoway, on només un 7% ho són. En molts dels col·legis rurals el gaèlic és emprat per una gran part de les classes, a part dels col·legis més conservadors, on el gaèlic no és més que una assignatura més, a l'estil d'abans. Macleod es queixa de la falta de suport per part de la comunitat en quant a l'ús del gaèlic a fora del col·legi.

El projecte esmentat costarà (lires) 68.000 —uns vuit milions de pessetes—. Un equip de tres mestres, amb una secretària, es dediquen, des del setembre del 1975, a desentrotllar i experimentar a vint col·legis amb tècniques i materials nous, buscant maneres de millorar l'estatus i qualitat de l'ensenyament del gaèlic. També organitzen curssets per a mestres i tracten de facilitar contactes entre col·legis, pares, etc., i també cercar experiències similars dutes a terme a països amb els mateixos problemes lingüístics. El projecte durarà tres anys, i estimularà també l'estudi del gaèlic a les escoles secundàries d'una manera indirecta.

La situació a l'escola secundària escocesa és més aviat trist quant al gaèlic, que no s'ensenyava més que en 33 escoles, dels quals 14 són a les illes i 12 als Highlands. En total, són només 2.900 estudiants, dels quals 1.200 són de parla gaèlica. El nombre dels qui es presenten a l'examen equivalent al «BUP», el «O Level», en aquesta assignatura és de 250 o 300 anysals. Això contrasta amb els qui es presenten en altres llengües (francès - 27.000; alemany - 6.000; italià - 540, etc.). El gaèlic no s'empra com a mitjà d'instrucció a nivell secundari més que d'una manera ocasional a uns quants col·legis rurals.

Si s'hagués posat en marxa un programa ambiciós a finals del segle passat per a protegir el gaèlic, la situació avui potser seria ben diferent. Però de fet els percentatges de la població que parla gaèlic als comtats d'Inverness i de Ross & Cromarty han baixat de 69 i 72 (l'any 1891) a només 21 i 34 (el 1971) respectivament. I el de Sutherland ha baixat de 73% a 14%. En aquest últim cas, no hi cap municipi dels 14 del comtat on el gaèlic sigui parlat per més del 40% de la població. En aquestes circumstàncies, no és difícil de preveure el fi del gaèlic, almenys entre la gent jove, dintre de pocs anys. De la mateixa manera que l'extinció d'una espècie biològica és un desastre ecològic, l'extinció del gaèlic seria també un desastre, però no és fàcil ser més optimista al respecte. Qualsevol cultura en la qual la proporció dels joves que parlen la llengua és més baixa que la proporció dels grans corre un perill.

* * Fa poc el govern anglès va anunciar que en entrar en funcionament un 4rt canal de TV, al País de Gal·les hi hauria vint-i-dues hores d'emissió en gal·lès. Haurà estat doncs, finalment, una petita i important victòria per a la Societat de la Llengua Gal·lesa (N. de la R.).

La guerra dels xavals

per Patrick Kernan

«Al nord, la política "d'ulsterització" implica que els poders britànics siguin relegats als lleialistes, a més com a manco llarg terme, segons el ritme d'explosió de les contradiccions internes al capitalisme britànic. Com més tard se produesqui aquesta retirada, més temps tendran les organitzacions para-militars lleialistes per preparar-s'hi, i més importants seran els riscos de guerra civil a tota l'illa. D'aquí la necessitat d'una retirada immediata de les tropes britàniques d'Irlanda del Nord, per a la resistència. Els protestants, deseparats, no rebutjaran la ideologia reaccionària lleialista i els seus dirigents burgesos més que si són aconseguits i obligats a reconèixer que la seva salvació històrica resideix dins la unió amb la classe obrera catòlica dins els marc d'una Irlanda unida i socialista». (Extret de *La Résistance Irlandaise*, per Roger FALIGOT, Petite coll. Maspero, 1977).

BELFAST.— És difícil no esser sensible a l'atmosfera feltrada, al silenci que banya aquestes llargues avingudes que baixen de l'estació cap al centre. És cert, són els vuit del vespre i la gent ja han tornat de la seva feina, de les seves compres. Sens dubte és la immobilitat d'alguns soldats, amb les espatlles recolzades a la paret d'un immoble, amb el fusell dirigit en terra o apuntat cap a un blanc invisible, que produeix aquest sentiment d'ambient coagulat, d'espera aparentment sense fi.

PINZELL O REVÒLVER?

Damunt el seu pedestal, la reina Victòria, amb l'esquena girada decididament a l'imponent City Hall, s'encara a una Royal Avenue de la qual l'entrada és barrada pels posts de la Seguretat, on un escorcoll ràpid (o no, això depèn del que hom transporti) és de rigor. Per sortir d'aquest barri, enterament encerclat, dels grans comerços del centre, hom s'introdueix dins portes de ferro giratòries, el moviment de les quals no s'efectua evidentment més que en un sentit.

Falls Road. Canvi de decoració a l'artèria principal del barri catòlic situat al sud-oest de la ciutat. Immobles de maons rojos, edificis calcinats o en demolició, l'atenció se centra damunt els costats de l'avinguda abans d'esser atreta per un vehicle militar degudament blindat que ocupa el mig de la calçada. Oficials i soldats vigilen un carrer contigu, pres dins la línia de mira del fusell metrallador clavat al cim de l'artefacte. Damunt la voravia de davant, una camioneta acaba de consumir-se. Prop de les flames, a dos passos dels militars, damunt la via, una gernació composta majoritàriament d'infants. Que es mouen, que criden, que s'encaren amb les soldats el dit dels quals reposa damunt el gallet, la faç dels quals voldria restar impassible.

Desviant-se del seu camí, el taxi fèr la voravia, passa arran de la camioneta, evita un xaval que fa semblant, amb un bastó, de ruixar el parabrisa de bales imaginàries. Dossents metres més lluny, una altra barricada fa repetir-se l'escena, vehicle inflammat comprès.

A Belfast, és la vida quotidiana. I aquest final de mes de juliol no és particularment agitat. Si no és aqueixa nit que un adolescent de 16 anys se fa matar netament per

uns policies que havien pres el seu pinzell (utilitzat en aquesta circumstància per posar sobre un cartell publicitari un eslògan favorable a l'IRA provisional) per un revòlver. Inútil dir que aquesta versió de l'esdeveniment no està registrada tal qual per la població catòlica. Quant a la tendència dels funcionaris de policia i dels soldats a encertar els seus blancs per damunt de la cintura (preferentment la cara i el pit) abans que a tirar a les cames, el seu caràcter és, al fil dels morts, decididament crònic. L'endemà de l'assassinat, es pot llegir, el «The Irish News» una protesta en aquest sentit d'advocats d'Irlanda del Nord.

POR DE L'INCONEGUT

Qui pensaria que aquesta jove somrient, calmada, bromejant amb l'un i l'altre, acaba de passar quatre anys dins la presó de les dones, a Armagh? Que aquest home jove, d'humor de bon nin, de vegades rude, ha conegut fa poc Long Kesh, durant tres anys? Que el cambrer, ja vell, d'aquest pub immens ha perdut sa dona i sa filla en una explosió? Qui són aquestes persones? Com és que són tan acollidores, tan caloroses? Són impermeables al clima tens, com a mínim, que regna dins llur ciutat?

Aquests dels quals som l'hoste me responen: «Aquí, la indiferència a tot el que passa no existeix. Que les gents actuïn o no, tenen en comú la voluntat de sobreviure malgrat tot». Una voluntat la força de la qual els permet parèixer indiferents a la presència de l'exèrcit britànic fins al punt que, enmig d'una bomba o d'un simple crit, hom recordi a l'ocupant que està sempre autoritzat a tocar el dos.

Els meus interlocutors desaproven els actes violents que són periòdicament el lot d'actualitat a Irlanda del Nord. No són els únics. De fet fan part de la majoria de la població, que refusa actuar així. «Tenim amics protestants. Ens trobam a casa del uns, a casa dels altres. La nostra educa-

ció ens acosta. Ens permet discutir lliurement, d'abordar tots els temes socials i culturals, sobretot. A vegades, però, quan hom parla de política, hi ha com un bloqueig d'una part i de l'altra, i ens esbrancam».

El mot «religió» no ha estat pronunciat. Ho hauria pogut esser. No per causa del fet que és la divergència de les seves creences que fa que catòlics i protestants arribin regularment a les mans (una tortada de crema que la casta presbiteriana guarda curiosament a la fresca; no se sap mai, això pot servir). Ho hauria pogut esser, car correspon a una realitat existent dins els dos camps. «Molta de gent té por d'allò que no coneixem», me diuen. En altres termes, els prejudicis tenen la seva paraula a dir. Aquests darrers són, al seu torn, mantinguts sense falsa vergonya pel Secretariat d'Estat de Londres per a Irlanda del Nord.

DIVERGÈNCIES D'INTERESSOS

Un dels responsables polítics de l'IRA provisional ens lliura un aspecte de la propaganda britànica: «Si el Sinn Fein arriba al poder dins una Irlanda socialista, això serà la porta oberta al comunisme, amb la Unió Soviètica interposada». A la qüestió de saber quina és la raó dominant de l'ocupació britànica, l'any 80, dins els «Sis Combats», la resposta es deté en un mot: la «pasta». El Secretari d'Estat deté els principals alçaprens de comandament del país: Educació, Habitatge, Economia... «Els "brits" han invertit amplament dins els sectors importants de producció. Llurs interessos financers, sense parlar dels de les multinacionals, hi renunciarien difícilment».

Quant al sistema polític preconitzat pel Sinn Fein en cas de reunificació d'Irlanda (Govern Federal, quatre parlaments provincials, poders regionals, consells de districte elegit per representació proporcional), res no deixa preveure que la seva posada en pràctica s'efectuaria suauement. El partit actualment al poder a la República d'Irlanda (el Finnea Fail) no es porta precisament a tenir relacions amb membres del Sinn Fein.

D'altra banda, el parlament dels nou comtats de l'Ulster, «que representaria els Catòlics tant com els Protestants, els Orangistes tant com els Republicans, l'Esquerra tant com els Conservadors», tendria probablement una mica de feina per funcionar per moltes de raons, de les quals una destaca: les teories socialistes (al capdavant ben poc desenvolupades dins el seu programa polític) del Sinn Fein van evidentment a l'encontre dels privilegis adquirits pels lleialistes amb l'ample concurs del poder britànic. Sagrat sac de nusos. Sense parlar de la resta.

NIT D'ANIVERSARI

Una destrat. És l'única arma que he vist dins les mans d'un xaval. Aquest arrossega els seus amics a la recerca de combustible. Damunt un camp que voreja Glen Road, cadires, matalassos, mobles diversos són a poc a poc acaramullats. Enfonsats dins una ampla butaca, dos ninets, de devers sis anys, juguen a pistoles per mitjà de la seva mà replegada, l'índex agranant el paisatge. Després, en un esclat de riure, cappingen llur seient i se retroben potes en l'aire. Tres nines i dos cans travessen les deixalles que serviran per al gran foc del 9 d'agost.

A altres llocs del barri, d'altres brasers il·luminaran aqueixa nit d'aniversari. És en aquesta data que el 1971 els britànics emprengueren uns «raids» contra els Republicans. «The Internment» o Internament administratiu (sense procés) va néixer. Dins l'escalada seguiran els «Blanket men» (els homes amb flassada) de Long Kesh, les dones d'Armagh.

Dins la nit del 8 o 9 d'agost 1980, «a Andersontown un jove és abatut al mig del carrer (...). Damunt Falls Road, un altre jove és mort «net», amb el pit enfonsat per una bala de cauxú. Alhora, Ann Mc Cullen, 14 anys, té la cara destrossada per una bala idèntica, «no mortal» segons les autoritats britàniques, i es troba en estat crític a l'hospital Victoria de Belfast». (David Sharp, Libération de l'11 d'agost). En 14 hores, 7 morts, comptant els anglesos.

VÉS A JUGAR AL PATI

Un auto blindat verd enfila el llarg d'Andersontown Road. Guaitant pel cim, amb casc i ventalla, el soldat vigia sembla fer part integrant d'aquest tanc ciutadà. «Per què se gira, aquell? No ha vist mai "brits"?»

No he sentit aquesta frase, però l'he llegida dins la mirada d'aquet vailet d'una desena d'anys, que no comprèn clarament que hom pugui fer mostra del menor interès envers els servidors de l'ocupant. Cap desconfiança, ni agressivitat dins aquesta interrogació muda, sinó l'estranyesa d'un infant que, ell, sempre ha estat acostumat a aquest espectacle.

Cosa que no l'impedeix, si li n'agafen ganes, d'agafar una pedra i de fer ressonar la carrosseria blindada. O d'atacar-se, en colla, als campaments militars i quaters estratègicament repartits dins el barri. O de fer el «Hijacker» posant una bomba dins un cotxe.

I la violència dels seus actes no és ni serà forçadament proporcional al nombre de vegades en què son pare haurà estat detingut, al nombre d'anys que un parent haurà passat a Long Kesh, al nombre de morts «accidentals» de sa família. Ha nascut allà, tot simplement. La presa de consciència del seu univers se fa tant més naturalment com li basta d'obrir els ulls i de mirar.

Els infants D'aquí no tenen cap necessitat de soldats de plom, ni de carros miniatura per distreure's. No han de fer més que sortir de ca seva per veure'ls en la seva grandària natural, en carn i en acer. Unes juguetes tant més sollicitades com són lluny de portar-les dins el cor.

Què pensen, ells, de la «guerra d'alliberament nacional»? Per a ells, què representen els «brits»? La seva guerra, és la mateixa que la dels adults? Sobre quines bases reposarà la seva futura consciència política?

Una cosa és segura: l'odi a l'ocupant és la primera lliçó que aprenen. Sense haver-se de cremar les celles amb el llibre d'història, oficial o no. I que decideixin més tard passar o no la frontera que mena als actes de mort, aquest pensament no els deixa mai: «Go home!»

PATRICK KERNAN

(Publicat a «Le Peuple Breton», 201, set. 1980. Trad. del francès per J.C. i P.)

ÚLTIMA HORA

La veu del poble i dels pobles

Bèlgica: Respecte per a les diverses comunitats culturals

Des de la creació del Regne de Bèlgica el 1831 l'oposició entre walons i flamencs ha estat constant en aquell estat. Aquest, de ser fortament unitari i de supremacia walona —la comunitat de parla francesa— ha passat a ser, actualment, un estat més o manco regional i descentralitzat, que garanteix constitucionalment la igualtat entre flamencs i walons i reconeix els drets de la minoria de parla alemanya. Aquesta igualtat es realitza, especialment, en el pla lingüístic i cultural, i arribar-hi ha estat una empresa dura i laboriosa menada pels neerlandòfons des del començament de l'existència del Regne, els quals han hagut de batallar fortament per aconseguir fer retrocedir els privilegis dels francòfons a base de successives modificacions de la Constitució.

Per això, hem cregut d'interès reproduir en aquest número de «LLUC» els articles de la Constitució Belga referents als drets i institucions de les diferents comunitats lingüístiques i a les institucions regionals, provincials i municipals. Tal volta l'exemple belga de respecte (almanco teòric) a la diversitat cultural dels súbdits de l'estat pot servir de guia per als qui tenen a les seues mans la possibilitat que qualche dia la Constitució Espanyola —actualment descaradament procastellanista— es convertesqui realment en salvaguarda dels drets culturals de les diverses nacions que componen —per ventura «malgrat elles»— això que en diuen Espanya.

J. C. P.

EXTRET DE LA CONSTITUCIÓ BELGA

TÍTOL PRIMER DEL TERRITORI I DE LES SEVES DIVISIONS

Art. 3bis.—*Bèlgica comprèn quatre regions lingüístiques: la regió de llengua francesa, la regió de llengua neerlandesa, la regió bilingüe de Brussel·les-Capital i la regió de llengua alemanya.*

Cada municipi del regne forma part d'una d'aquestes regions lingüístiques.

Els límits de les quatre regions sols poden esser canviats o rectificats en virtut d'una llei adoptada per la majoria de sufragis a cada grup lingüístic de cada una de les Cambres, a condició que es trobi reunida la majoria dels membres de cada grup i sempre que el total dels vots positius emesos als dos grups lingüístics aconseguisqui els dos terços dels sufragis expressats.

TÍTOL 1bis DE LES COMUNITATS CULTURALS

Art. 3ter.—*Bèlgica comprèn tres comunitats culturals: francesa, neerlandesa i alemanya.*

Cada comunitat posseeix les atribucions que li han estat reconegudes per la Constitució o per les lleis establertes en virtut d'aquesta.

TÍTOL II DELS BELGUES I LLURS DRETS

Art. 23.—*L'ús de les llengües emprades a Bèlgica és facultatiu; només pot esser regulat per llei, i únicament per als actes de l'autoritat pública i els assumptes judicials.*

TÍTOL III DELS PODERS

CAPÍTOL PRIMER DE LES CAMBRES

Secció III.—Dels consells culturals

Art. 59bis.—*1. Existeix un consell cultural per a la comunitat cultural francesa que comprèn els membres del grup lingüístic francès de les dues Cambres, i un consell cultural per a la comunitat cultural neerlandesa que comprèn els membres del grup lingüístic neerlandès de les dues Cambres.*

(...)

2. Els consells culturals, cada un en allò que els concerneix, reglamenten per decret:

1er, les matèries culturals;

2on, l'ensenyança, llevat del que pertoca a la pau escolar, a l'obligació escolar, a les estructures de l'ensenyança, als diplomes, als subsidis, als salaris i a les normes de la població escolar;

3er, la cooperació entre les comunitats culturals, així com la cooperació cultural internacional.

Una llei adoptada per la majoria... decreta les matèries culturals previstes a l'apartat 1er., així com les formes de cooperació previstes al 3er. del present paràgraf.

3. A més a més, els consells culturals, cadascun en allò que els concerneix, reglamenten per decret, exclòs el legislador, l'ús de les llengües per a:

1er, les matèries administratives;

2on, l'ensenyança als establiments creats, subvencionats o reconeguts pels poders públics;

3er, les relacions socials entre els patrons i el seu personal, així com les actes i documents de les empreses imposats per la llei i els reglaments.

4. Els decrets establerts en aplicació del paràgraf 2 tenen, respectivament, força de llei a la regió de llengua francesa i a la regió de llengua neerlandesa, així com en allò que es refereix a les institucions establertes a la regió bilingüe de Brussel·les-Capital que, a causa de les seves activitats, han de ser considerades com a pertanyents a una o altra comunitat cultural.

Els decrets establerts en aplicació del paràgraf 3 tenen, respectivament, força de llei a la regió de llengua francesa i a la regió de llengua neerlandesa, llevat d'allò que es refereix a:

— Els municipis o grups de municipis contigus a una altra regió lingüística i on la llei prescriu o permet

l'ús d'una llengua diferent a la de la regió en què es troben situats;

— Els servicis les activitats dels quals s'estenen més enllà de la regió lingüística on es troben establerts;

— Les institucions nacionals i internacionals designades per la llei l'activitat de les quals és comuna a més d'una comunitat cultural.

5. El dret d'iniciativa correspon al Rei i als membres dels consells culturals. (...)

Art. 59ter.—Existeix un Consell de la comunitat cultural alemanya.

La llei determina la seva composició i la seva competència.

CAPÍTOL IIIter DE LES INSTITUCIONS REGIONALS

Art. 107quater.—Bèlgica comprèn tres regions: la regió walona, la regió flamenca i la regió brussel·lenca.

La llei atribueix als òrgans regionals que ella crea i que són composts per mandatariats elegits la competència de reglamentar les matèries que ella mateixa determina...

(...)

CAPÍTOL IV DE LES INSTITUCIONS PROVINCIALS I MUNICIPALS

Art. 108.—Les institucions provincials i municipals són reglamentades per la llei.

La llei aprofunda l'aplicació dels principis següents:

1er, l'elecció directa dels membres dels consells provincials i municipals;

2on, l'atribució als consells provincials i municipals de tot quant és d'interès provincial o municipal, sense perjudici d'aprovació de les seves actes, en els casos i d'acord amb el modo que la llei determina;

3er, la descentralització de les atribucions cap a les institucions provincials i municipals;

4rt, la publicitat de les sessions dels consells provincials i municipals dins els límits establerts per la llei;

5è, la publicitat dels pressuposts i de la comptabilitat;

6è, la intervenció de l'autoritat de tutela o del poder legislatiu per impedir que la llei sigui violada o lesionat l'interès general.

Diverses províncies i diversos municipis poden posar-se d'acord o associar-se (...) per reglamentar i administrar en comú objectius d'interès provincial o municipal. Això no obstant, no és permès que diversos consells provincials o diversos consells municipals deixin en comú.

Art. 108bis.—1. La llei crea les aglomeracions i federacions de municipis. Determina la seva organització i competència consagrant l'aplicació dels principis a l'article 108.

Per a cada aglomeració, i per a cada federació, existeix un consell i un col·legi executiu.

El president del consell executiu és elegit pel consell, al seu si; (...)

Els límits de les aglomeracions i federacions de municipis no poden ser canviats o rectificats més que en virtut d'una llei.

2. La Llei crea l'òrgan en el si del qual es concentra cada aglomeració i les federacions de municipis més pròximes, d'acord amb les condicions i segons el modo que ella fixa, per examinar els problemes comuns de caràcter tècnic que incumbeixen a les seues competències respectives.

3. Diverses federacions de municipis poden posar-se d'acord o associar-se entre elles o amb una o diverses aglomeracions, en les condicions i d'acord amb el

modo a determinar per la llei, per reglamentar i administrar en comú els temes que incumbeixen a la seua competència. No es permet als seus consells deliberar en comú.

Art. 108ter.—1. L'article 108bis s'aplica a l'aglomeració a què pertany la capital del Regne, sota reserva del que es preveu a continuació.

2. Per als casos determinats a la Constitució i a la llei, els membres del consell d'aglomeració es troben repartits en un grup lingüístic francès i en un grup lingüístic neerlandès de la manera fixada per la llei.

El col·legi executiu es compon d'un nombre senar de membres. Exceptuat el president, compta amb igual nombre de membres del grup lingüístic francès com del grup lingüístic neerlandès.

3. Fora per als pressuposts, una moció motivada, firmada almanco per les tres quartes parts dels membres d'un grup lingüístic del consell d'aglomeració, i introduïda abans del vot final en sessió pública, pot declarar que les disposicions que aquesta designa en un projecte o proposició de reglament, o decret del consell d'aglomeració, poden causar greus danys a les relacions entre les comunitats.

En aquest cas, el procés en el si del consell d'aglomeració és suspès i la moció reexpedida al consell executiu que, dins els trenta dies, emet la seua opinió motivada a aquest propòsit i esmena el projecte o la proposició si s'escau. (...)

Aquest procés sols pot ésser aplicat una vegada pels membres d'un grup lingüístic si concerneix una mateix projecte o una mateixa proposició.

4. A l'aglomeració existeix una comissió francesa de la cultura i una comissió neerlandesa de la cultura, compostes per igual nombre de membres elegits respectivament pel grup lingüístic francès i pel grup lingüístic neerlandès del consell d'aglomeració.

Cadascuna, per a la seua comunitat cultural, té les mateixes competències que els altres poders organitzadors:

1er, en matèria preescolar, postescolar i cultural;

2on, en matèria d'ensenyament.

5. La comissió francesa i la comissió neerlandesa de la cultura constitueixen juntes les Comissions reunides. Les decisions de les Comissions reunides només són adoptades si obtenen a cada comissió la majoria dels vots emesos.

Les Comissions reunides són competents en les matèries previstes al paràgraf 4, que siguin d'interès comú, i per a la promoció de la missió nacional i internacional de l'aglomeració.

6. Les comissions al·ludides als paràgrafs 4 i 5 compleixen igualment les missions que els han estat encarregades pel poder legislatiu, els consells culturals o el Govern.

La llei reglamenta l'organització i funcionament d'aquestes comissions.

TÍTOL VIII DISPOSICIONS TRANSITÒRIES

Art. 132.—Fins que la Universitat Catòlica de Lovaina, compreses les seues seccions auxiliars d'ensenyament mitjà i tècnic, no hagi estat transferida fora de la regió de la llengua neerlandesa, el Consell cultural per a la comunitat cultural francesa, (...), és competent per a dita institució.

El règim lingüístic actualment en vigor, tant en matèria d'ensenyament com en matèria administrativa, continua essent d'aplicació fins a dit termini.

DISPOSICIONS SUPLEMENTÀRIES

Art. 140.—El text de la Constitució és establert en francès i en neerlandès.

Bibliografia bàsica de les obres més assequibles sobre les nacionalitats prohibides de l'Europa Occidental

La llista bibliogràfica que segueix té sobretot les dues característiques que assenyalen el títol: la d'esser «bàsica» i la d'esser «assequible». Què vol dir «bàsica»? Vol dir que forneix la informació més imprescindible, encara que potser fins i tot la ultrapassi en alguns casos, sobre els diversos pobles oprimits d'Europa Occidental, i la lluita que cada un d'ells du a terme pel reconeixement dels seus drets nacionals. Què vol dir «assequible»? Vol dir que inclou només aquells llibres o aquells articles de diaris i revistes que són més o manco fàcilment adquiribles o trobables per a una persona dels Països Catalans que hi estigui interessada, i que són redactats en qualsevol llengua romànica (llengua a la qual ha tengut o té accés una bona part de la població estudiantina de les nostres contrades). No és per tant, ni ho pretén, una bibliografia exhaustiva o completa, sobretot pel fet que deixa de banda una gran quantitat d'obres en alemany referents a aquest tema, les quals he considerat que no importava incloure-les-hi pel fet que poden arribar a molt més poca gent de les nostres latituds. Tanmateix, aquells a qui interessin aquestes obres en poden trobar moltes de referències als llibres citats a l'apartat 1) de la llista. D'altra banda, agrairé qualsevol informació sobre altres obres publicades sobre aquesta qüestió que, no essent en aquesta bibliografia, merescuin —a judici del meu possible informador— figurar-hi.

La llista inclou, conjuntament, llibres i articles de diaris i revistes. A l'apartat 1) hi ha aquelles publicacions de caràcter general sobre totes o unes quantes de les nacionalitats a què ens referim. Els altres apartats corresponen cada un a un estat diferent d'Europa Occidental on hi hagi aquesta problemàtica. A l'apartat de l'estat espanyol no hi ha, per les raons òbvies que és un problema que nosaltres mateixos coneixem des de dins, el subapartat dedicat als Països Catalans.

1) GENERAL

- Sergio SALVI: **Le nazioni proibite**. Firenze, Vallecchi ed., 1973.
- Meic STEPHENS: **Linguistic Minorities in Western Europe**. Llandysul Wales, Gomer Press, 1976.
- Jordi VENTURA: **Les cultures minoritàries europees**. Barcelona, Selecta, 1963.
- Imma TUBELLA, Eduard VINYAMATA: **Les nacions de l'Europa capitalista**. Barcelona, La Magrana, 1977.
- Ricardo PETRELLA: **La renaissance des cultures régionales en Europe**. Paris, Entente, 1978.
- Guy HÉRAUD: **L'Europe des Éthnies**. Paris, Presses d'Europe, 1963, 2.ª ed.
- Div. aut.: **Contre les États, les Régions d'Europe**. Préface d'Alexandre MARC. Introduction de Guy HÉRAUD. Paris, Presses d'Europe, 1973.
- Xosé Lois GARCIA: **Nacionalidades colonizadas de Europa Occidental**. Vigo, Follas Novas Edicions, 1980.
- Jordi KREMNITZ: **Las minoritats en Euròpa**. A «Novel Temps», 10, Maig 1979. 12020 Sampeyre, Lou Soulestrelh. Occitània - Estat Italià.
- «Minoranze»: *Revista del CIEMEN*. Milà. 16 números fins a 4rt trim. 1979.

2) ESTAT FRANCÈS

Endemés de les obres mencionades a l'apartat 1):

2 a) GENERALS

- Jean-Pierre RICHARDOT: **La France en miettes**. Paris, Belford, 1976.
- Robert LAFONT: **Per una teoria de la nació. El cas de França**. Barcelona, Ed. 62, 1969.
- **La revolución regionalista**. Barcelona, Ariel, 1971.
- **Minorités nationales en France**. «Les Temps Modernes», Août-Septembre, 1973, n.º 324-326.

2 b) Sobre OCCITÀNIA

Endemés de les obres dels apartats 1) i 2 a):

- Pèire LAGARDA: **Occitania e occitanisme**. A «Nationalia» I, ps. 141-154. Publicacions de l'Abadia de Monserat, 1977.
- André DUPUY: **Pétite Encyclopédie Occitane**. Montpellier, 1972.
- Robert LAFONT: **Clefs pour l'Occitanie**. Paris, Seghers, 1971.
- Décoloniser en France**. Paris, 1971.
- L'Occitanisme, qu'es aquò?**. Nimes, ed. Notre-Dame, 1972.
- «Minoranze»: nos. 6-7, 8, 11-12.
- Miquel BINIMELIS: **Occitània: una voluntat de sobreviure**. «Mallorca Socialista», 5, Juny, 1978.
- Jaume CORBERA I POU: **Occitània se mor**. «Última Hora», 20-XI-76 i 11-XII-76.
- Occitània, una nova Renaixença?** «Última Hora», 3-XII-77 i 10-XII-77.
- J. CORBERA, A i LI. DOMÈNECH, J. SABATÉ: **Occitània vol viure**. «Avui», 10, 11, 12 i 15-VIII-78.
- Alain ALCOUFFE, Pierre LAGARDE, Robert LAFONT: **Pour l'Occitane**. Tolosa, Privat, 1979.
- Alain NOUVEL: **L'occitan, langue de civilisation européenne**. Montpellier, 1977.
- Felip GARDY: **Occitània, un enjòc**. A «Nationalia» V, ps. 189-208. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980.
- Feliciano FIDALGO: **El despertar cultural de Occitània**. «El País», 9 set., 1979.
- Guillem de CABESTANY: **Occitània. Una altra nació prohibida**. «Valencia Semanal», 83, 5-12 Agost, 1979.
- Yves BARELLI, Jean-François BOUDY, Jean-François CARENCO: **L'espérance occitane**. Paris, Entente, 1980.
- Div. aut., **Occitanie, un pays pour demain**. Montpellier, Aici e Ara, 1980.

2 c) Sobre ALSÀCIA

Endemés de les obres dels apartats 1) i 2 a):

- Pierre MAUGUÉ: **Le particularisme alsacien**. Paris, Presses d'Europe, 1970. (I ha molta de bibliografia).

2 d) Sobre BRETANYA

- Endemés de les obres dels apartats 1) i 2 a):
 Jean-Pierre LE DANTEC: **Bretagne: Renaissance d'un peuple**. Gallimard, 1974.
Aux origines du nationalisme breton. T. I.: Bernard TANGUY: **La renouveau des études bretones au XIXe siècle**. T. II: Hersart de LA VILLEMARQUE: **Essai sur l'histoire de la langue bretonne, suivi de notes et éclaircissements** par Bernard TANGUY. Paris, U.G.E., 1977.
 Yann FOUÉRÉ: **La comunitat bretona a l'estat francès**. Barcelona, Aportació Cat., 1966.
 Alain DÉNIEL: **Le mouvement breton, 1919-1945**. Paris, Fr. Maspero, 1976.
 Fanch MORVANNOU: **Bretagne: dans un champ de ruines culturelles, un peuple en marche...** A «Nationalia» V, ps. 127-187. Pub. Ab. de Monts. 1980.
La revuelta de los pueblos.— Breñaña. «Punto y Hora de Euskal Herria», 189-196, 21 Agost - 16 Octubre, 1980.
 Jaume CORBERA: **Bretanya, una altra víctima de l'imperialisme francès**. «Mallorca Socialista», 19, desembre, 1979.
 Feliciano FIDALGO: **Breñaña, una región abandonada que defiende su cultura**. «El País», 7-IX-79.
La violencia, única arma para los independentistas bretones. «El País», 8-IX-79.
 Miquel MACIÀ i ARQUÉS: **Visió actual de Bretanya**. «Avui», 8, 9, 13 i 15-XI-79.

2 e) Sobre CÔRSEGA

- Endemés de les obres dels apartats 1) i 2 a):
Dossier Corse. «Les Temps Modernes», 357, Avril, 1976.
 Thierry DESJARDINS: **La Corse à la dérive**. Ed. Plon, 1977.
 Farrandu ETTORI: **Populu, naziunalità, nazioni: Par una rivalutazioni di a storia di Corsica**. A «Nationalia» III. Publ. Abadia de Montserrat, 1978.
 Ghiacumu THIERS: **U francisume in Corsica i un seculu scorsu**. Idem.
 Pasquale MARCHETTI: **A Corsica oghje**. Idem.
 Fronte Regionalista Corso: **Man bassa su un'isola**. Milano, Ed. Jaca Book, 1974.
 Michel LABRO: **La question corse**. Paris, Entente, 1977.
 François DESJOBERT, Sampiero SANGUINETTI: **La Corse inachevée. 1969-1977**. Fr. Desjobert, ed., 1977.
Le procès d'un peuple. Bastia, A. Riscossa, 1980.
 Pascal MARCHETTI: **Une mémoire pour la Corse**. Flammarion, 1980.
 Miquel BINIMELIS: **Côrsega, una illa germana de Mallorca**. «Mallorca Socialista», 4, Maig, 1978.
 Jaume CORBERA, Neus ESCANDELL, Vicent SERRA: **Côrsega: mort o alliberament**. «Uc», 14, 26-XI-77.
Corsos: la ETA de Francia. «Cambio 16», 404, 2-IX-79.
 Jaume CORBERA POU: **Côrsega: la lluita d'un poble per la supervivència**. «Mallorca Socialista», 29, Novembre, 1980.

2 f) Sobre CATALUNYA NORD

- Endemés de les obres dels apartats 1) i 2 a):
 Pere VERDAGUER: **El Rosselló avui**. Barcelona, Barcino, 1969.
Defensa del Rosselló Català. Barcelona, Curial, 1974.
 Llorenç PLANES, Montserrat BIOSCA: **El petit llibre de Catalunya Nord**. Perpinyà, Edicions de l'erició, 1978.
 Jaume CORBERA i POU: **Es renaixement de Catalunya Nord**. «Mallorca Socialista», 13, 16-VI-1979.

2 g) Sobre EUSKADI NORD

- Endemés de les obres dels apartats 1 i 2 a):
 Igara GUIPUZCOA: **Aliénation du Pays Basque Nord**. Saint-Jean-de-Luz, Euskal Elkargoa, 1974.
 Jokin APALATEGUI: **Los vascos de la nación al estado**. Sant Sebastià, ELKAR, 1979. (Du molta de bibliografia general i particular).

3) ESTAT ITALIÀ

Endemés de les obres mencionades a l'apartat 1):

3 a) GENERALS

- Sergio SALVI: **Le ligne tagliate**. Milano, Rizzoli, 1975, 2.ª ed.
Minoranze linguistiche in Italia. «Minoranze», 1, Abril, 1976.
Le minoranze nazionali dello stato italiano. A «Nationalia» I, ps. 29-53. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1977.

3 b) Sobre la VALL D'AOSTA

Endemés de les obres dels apartats 1) i 3 a):

- Alexis BÉTEMPS: **Les valdôtaines et leur langue**. Union Valdôtaine, s/d. «Minoranze», 5, 1.º trim., 1977.
 Valdo AZZONI: **Autonomia? Osservazioni giuridiche sulla Regione Valle d'Aosta**. Aosta, EAC—CIEMEN, 1978.

3 c) Sobre el FRIÜL

Endemés de les obres dels apartats 1) i 3 a):

- Adrian CESCHIA: **La nazione Friuli, le nazionalità, lo stato e le regioni nella Repubblica italiana**. A «Nationalia» IV, Publ. Ab. Montserrat, 1979.
 Miquel LLAMBIÉS: **El Friül, una nació que diversos estats s'han disputat**. «Mallorca Socialista», 15, Juliol, 1979.
 «Minoranze»: 2-3, 3.º trim., 1976.

3 d) Sobre SARDENYA

Endemés de les obres dels apartats 1) i 3 a):

- Giovanni LILLIU: **Sa Sadigna e is arrexinis mediterraneas**. A «Nationalia» III, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978.
La Sardegna nella matrice mediterranea. Idem.
Questioni di Sardegna. Cagliari, Editrice Sarda Fossataro, 1975.
 Antoniu COSSU: **Sardegna: cultura e identità**. A «Nationalia» III, P.A.M., 1978.
 Eliseo SPIGA: **Sardegna: cultura e identità**. Idem.
 Antonello SATTÀ: **L'«autonomia» della Sardegna come mistificazione**. Idem.
 Roberto FARNÉ: **La Sardegna che non vuole essere una colonia**. Milano, E. Jaca Book, 1975.
 Gianfranco PINTORE: **Sardegna. Regione o colonia?**. Milano, Gabriele Mazzota Ed., 1974.
Etnia, lingua, cultura. Un dibattito aperto in Sardegna. A cura di Gianetta MURRU CORRIGA. Cagliari, Ed. Democratica Sarda, 1977.
Antonio Gramsci e la questione sarda. A cura di Guido MELIS. Cagliari, Ed. Della Torre, 1975.
 «Minoranze»: 4, 4.º trim., 1976.
 Jaume CORBERA, Neus ESCANDELL, Vicent SERRA: **Sardenya contra es colonialisme**. «Uc», 10 (29-X-77) i 13 (19-XI-77).
 Jaume CORBERA POU: **Sardenya: crisi de l'independentisme**. «Mallorca Socialista», 30, Desembre, 1980.

4) ILLES BRITÀNIQUES

4 a) Sobre ESCÒCIA i GAL·LES

Endemés de les obres de l'apartat 1):

- Jaume COMELLAS, Albert ABRIL: **Escòcia i Gal·les: un principi de camí vers l'autonomia**. «Avui», 10-XII-76.
Delegació de poders a Escòcia i País de Gal·les. «Avui», 23-II-79.
L'actual descentralització a Escòcia i País de Gal·les. «Avui», 24-II-79.

Josep MANYÉ: **Les assemblees proposades per a Escòcia i País de Gal·les**. «Avui», 28-II-79.
L'escrutini a Escòcia i Gal·les. «Avui», 4-III-79.
 Tom NAIRN: **Los nuevos nacionalismos en Europa**. Barcelona, Ed. Península, 1979.

4 b) Sobre GAL·LES

Endemés de les obres dels apartats 1) i 4 a):

John OSMOND: **Wales's identity crisis**. A «Nationalia» IV, Publ. Ab. Monts., 1979. (Du bibliografia bàsica).
 Miquel ADROVER: **El País de Gal·les, un cas d'explotació democràtica**. «Mallorca Socialista», 6, Setembre, 1976.
 Ferran de POL: **Gal·les i Catalunya, nacions amigues**. «Avui», 14, 15, 16, 18 i 22 de l'XI-1978.

4 c) Sobre ESCÒCIA

Endemés de les obres dels apartats 1) i 4 a):

Miquel ADROVER: **Escòcia**. «Mallorca Socialista», 7, Novembre, 1978.
 A. I. ALOMAR: **Escòcia votà sí a la devolució del seu parlament**. «Mallorca Socialista», 12, 21-IV-79.
 Josep MANYÉ: **Crònica d'Escòcia. A la recerca del passat del país**. «Avui», 3-IX-78.
 (Vegeu sobretot la bibliografia sobre Escòcia que dona John OSMOND a l'article citat a l'apartat anterior).

4 d) Sobre IRLANDA

Endemés de les obres de l'apartat 1):

J. McGARRITY: **Resistència (la Irlanda ocupada pels anglesos)**. Barcelona, Ed. d'Aportació Catalana, 1966.
 Claude BARLEY: **Des Irlandais vous parlent**. Paris, 1975.
 GOLDRING: **L'Irlande: Idéologie d'une révolution nationale**. Paris, 1975.
 Tom NAIRN: **Op. cit.**

5) PAÏSOS BAIXOS

5 a) Sobre FRÍZIA

Endemés de les obres de l'apartat 1):

Frísia, un petit país esquarterat. «Mallorca Socialista», 14, 19-VI-79.

6) BÉLGICA

6 a) GENERALS

A. PARIS, A—M. BOUVY, J—M. LANDIER, A. GEHLEN, R. SENELLE: **Questions à l'État belge à l'heure du choix autonomiste**. A «Nationalia» IV, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1979.
 Albert DU ROY: **La guerre des belges**. Paris, Ed. du Seuil, 1968.

6 b) Sobre FLANDES

Endemés de les obres dels apartats 1) i 6 a):

M. de VROEDE: **Le Mouvement Flamand en Belgique**. Antwerpen, Kulturaad voor Vlaanderen-Instituut voor Voelichting, 1975.
 Yvo J. D. PEETERS: **Assise et intégrité territoriale, conditions préalables à l'autonomie**. A «Nationalia» V, Publ. Ab. Montserrat, 1980.

7) SUÏSSA

7 a) Sobre el JURA

Jean-Claude RENNWALD: **Combat Jurassien**. Laussane, Institut de Science Politique, 1977.
 Vincent PHILIPPE: **Le Jura République**. Laussane, Heures-Imp. Réunies S.A., 1978.
 Jean MORITZ: **Rapport sur la question jurassienne**. A «Nationalia» IV, Publicacions Ab. Mont., 1979.
 Robert COMET i CODINA: **Victòria i sobirania per al Jura**. «Avui», 1-X-78?

8) ESTAT ESPANYOL

8 a) Sobre GALÍCIA

Endemés de les obres de l'apartat 1):

Claudio GONZÁLEZ PÉREZ: **Galiza: lingua, territorio e migracions**. A «Nationalia» V, Pub. Abad. de Mont., 1980.
 Santiago ALVAREZ: **Galicia, nacionalidad histórica**. Madrid, Ayuso, 1980.
 Alfonso BOZZO: **Proceso histórico del nacionalismo gallego**. «Historia 16», Extra V, Abril, 1978; ps. 115-124.
 «Minoranze»: 13, 1.º trim., 1979. (Du una bibliografia bastant extensa sobre els diversos aspectes del país).

8 b) Sobre EUSKADI SUD

Endemés de les obres de l'apartat 1):

Bernardino DE ESTELLA: **Historia Vasca**. Guecho-Bilbao, IZARO, 1977.
 José M.ª BERECIARTUA: **Ikurriña, historia y simbolismo**. Elobar, 1977.
 ORTZI (Pseud. de Fco. LETAMENDIA): **Historia de Euskadi: El nacionalismo vasco y ETA**. Sant Sebastià, Hordago, 1978.
Los vascos. Ayer, hoy y mañana. Hendaia, Ed. Mugalde, 1977, 2.ª ed.
 Jokín APALATEGUI: **Los vascos de la nación al estado**. Sant Sebastià, ELKAR, 1979.
 Luis C—NÚÑEZ: **Opresión y defensa del euskera**. Sant Sebastià, Txertoa, 1977.
Sobre la realidad histórica de Navarra. Saint-Jean-de-Luz, Imp. Axular, s/d.
 Jean-Paul SARTRE: **Sobre la lluita nacional basca**. Perpinyà, Esquerra Catalana dels Treballadors, 1973.
 John LLEWELYN HOLLYMAN: **Il separatismo rivoluzionario basco: l'ETA**. A «Le basi autoritarie della Spagna Democratica», a cura di Paul PRESTON. Torino, Rosenberg & Sellier, 1978; ps. 347-377.
 Antonio ELORZA, José Manuel CASTELLS: **El nacionalismo vasco**. «Historia 16», Extra V, Abril, 1978; ps. 83-113.
 Joan-Mari TORREALDAY: **Territorio, lengua y migraciones en Euskadi**. A «Nationalia» V, Pub. Ab. Mont., 1980.
 Gurutz JAUREGUI: **La autonomía en Euskadi**. A «Nationalia» IV, P.A.M., 1979.
Ideología y estrategia política de ETA (1959-1968). Madrid, Siglo XXI, 1981.
 Patric BUSQUET & Claudi VIDAL: **Le Pays Basque et sa liberté**. Paris, Le Sycomore, 1980.

8 c) Sobre ASTÚRIES

J. L. GARCÍA ARIAS: **Bable y Regionalismo**. Oviedo, Conceyu Bable, 1975.
 Amelia VALCÁRCEL y Bernaldo de QUIRÓS, Ramón CAVANILLES NAVIA—OSORIO: **El nacionalismo asturiano. Críticas y propuestas**. Gijón, 1979.

8 d) Sobre ARAGÓ

Eloy FERNÁNDEZ CLEMENTE: **Raíces del autonomismo aragonés**. «Historia 16», Extra V, Abril, 1978; ps. 141-149.

Josep Amengual i Batle

Església i nacions

Abans d'encetar el tema, cal fer unes puntualitzacions sobre el que és «església», per tal d'evitar un enfiloll d'incòmodes ambigüitats i confusions, les precisions es poden fer a partir d'un referència d'ordre teològic, d'ordre socioeconòmic i històric.

No trob teològicament vàlida la distinció entre església oficial i una altra església, qualsevol sia la denominació que s'empri. El terme «oficial» el reserv per l'estat, on és admissible una distinció i una diferència entre ell i el poble. L'església, per definició és el poble de Déu. Ara bé, des del punt de vista de la representació cal reconèixer que hi ha unes persones que la tenen qualificada, i entre elles cal esmentar el bisbe de Roma, amb els seus col·laboradors, i els bisbes amb els corresponents ajudants, així com també, a un altre nivell, s'hi troben els preveres.

Socioeconòmicament, dins el clergat, que arriba a formar un estament, cal distingir-hi diversos graus i fins i tot unes «quasi classes» força diferenciades, començant per aquelles que han tingut (i alguns la conserven) autoritat estatal, o jurisdicció civil, judicial i militar. Simultàniament molts dels clergues que pertanyen a l'ordre social que indic, han gaudit d'una potència econòmica que els assimilava als esglaons més alts del primer estat.

Cal també observar que, històricament, la clerecia, incloent-hi els ordres religiosos masculins i femenins, han reproduït exactament les diferències i contradiccions de la societat en general.

Des d'aquest punt de vista, parlar d'església respecte al fet nacional presenta una complexitat extrema. Hi ha un plantejament molt ambigu i enutjós, i és el que es proposa com a «relacions església-estat». Es un plantejament reduccionista. Mai l'església serà reduïble a un aparell de

poder com ho és l'estat. La simplificació arriba a situacions contradictòries. Recordem una situació que encara tothom té a la memòria: l'estat espanyol, amb un concordat amb l'Estat Vaticà que simultàniament asseia uns bisbes (en quant tals) a les *Cortes*, i simultàniament ficava capellans a la presó, («la cárcel concordatària de Zamora»), i castigava amb fortes multes uns preveres per les homilies, i, al costat de tot, molts preveres, religiosos/es, cristians sense cap funció específica, militaven a partits i sindicats prohibits per l'estat signatari del concordat. ¿Des de quin angle s'han de mirar les relacions entre l'església i l'estat? ¿Hom les podrà jutjar solament des del nivell dels sectors capacitats per a signar un concordat? És prou sabut que si fos així tota l'església que es troba dins l'estat espanyol no tendria cap relació amb l'estat, per la seva incapacitat de signar un conveni del nivell que esmentam.

Tampoc seria comprensiva la visió que englobàs la jerarquia, puix, per ample que sia el seu camp d'intervenció dins l'ordre civil, el caràcter vinculant de les seves decisions és molt feble si hom el compara amb l'àmbit dogmàtic. En molts de problemes la veu de la jerarquia no és l'única possible de l'església. Així hom no queda traumatitzat si les jerarquies personals o col·legials prenen decisions o postures no compartides. No s'hi juga directament la comunió eclesial.

Davant el *fet nacional* no hi ha hagut una actitud uniforme de part de l'església. Bona part dels creients han pogut tenir una militància nacionalista, i fins i tot són estat els més nombrosos i els més insubornables, com a Euzkadi o a Irlanda, mentre les jerarquies hi quedaren ben lluny i fins i tot es mantingueren hostils. Es pot llegir p.e. la documentació presentada per Ildelfonso Moriones amb el títol de *Euzkadi y el Vaticano 1935-1936. Documentación de un episodio*. Roma 1976, que un amic basc parafrasejava així: *Euzkadi y la toma de pelo del Vaticano*.

Deixant de banda la història de la militància nacionalista dels cristians en general, presentaré una ràpida i

parcial panoràmica de l'actitud dels papes respecte del fet nacional, durant els ss. XIX i XX. Hom excusi l'agosament.

I.—L'ACTITUD RESTAURACIONISTA INSPIRADA EN EL CONGRÉS DE VIENA (1815)

L'existència de l'Estat Pontifici fins el 1870, i del Vaticà des del 1929, amb garanties internacionals, té molt a veure amb la restauració planejada en el Congrés de Viena. Podem observar tres punts principals d'incidència d'aquells acords:

1.—La fixació d'unes fronteres estables i llur inviolabilitat.

Un moviment nacionalista tendent a crear noves unitats polítiques independents suposava una ruptura dels compromisos internacionalment garantits. No oblidem que l'absolutisme postnapoleònic manté no solament el principi que fa derivar l'autoritat de Déu, sinó també l'exercici concret de la mateixa té un caràcter sacral. La Santa Aliança s'obrí amb el protocol encapçalat en el Nom de la Santíssima Trinitat, i el seu primer article, que subscriu un compromís de mútua ajuda entre els monarques, es fonamenta en l'Escriptura, tot comproment-se a obeir la religió i a protegir-la.

El papa, en tant que monarca, participà d'aquesta ideologia, i es requereix una afinada hermèutica per a interpretar les seves intervencions i destriar el que és discurs polític circumstancial, i en quant tal plenament assimilable al dels altres polítics, del que és expressió pastoral o doctrinal. Moltes de clàusules recollides posteriorment en el *Syllabus* tenen l'origen i el seu context en la contesa política, com han mostrat, entre altres l'alemany Schneider, l'italià Martina i el zairès Sokoni.

A la política d'inspiració restauracionista cal atribuir una part de la lentitud de la reorganització pastoral d'Amèrica hispànica. Pius VII, en l'encíclica *Etsi longissimo* (30 gener 1816) remarcava la gravetat de la rebel·lió contra el rei catòlic. Solament la gravetat de l'abandó pastoral i la comprovació que el domini hispànic era ja una qüestió nominal, conduí a regular unes relacions anòmales i a procedir a un nomenament raonable de bisbes.

Dins la darrera dècada, solament quan els estat alemanys entre si, i la República Federal Alemanya amb Polònia han signat uns tractats fonamentals de reconeixement de fronteres, Roma ha iniciat la normalització de les divisions diocesanes i del reconeixement de la titularitat adequada als bisbes i metropolitans que, fins aleshores tenien un nivell jurídicament provisional. La doctrina del

**l'Església
nostra**

congrés de Viena manté encara el seu vigor.

Observem, de tota manera, que ens mantenim al nivell de les relacions entre estats. La vida segueix un altre camí, parcialment depenent del diplomàtic.

2.—Els nuncis

El congrés de Viena, tot reconeixent el dret sobirà a l'Estat Pontifici, facilità la seva representació diplomàtica, que augmentà ben prest fins i tot amb ambaixadors de països confessionals diversos. Més encara, la praxi reconeguda del congrés concedeix al nunci la categoria de degà del cos diplomàtic.

Aquest estatut d'ordre internacional no facilità de cap manera l'acostament de Roma als diversos pobles que trobaven els seus majors enemics en els estats organitzats, i en bona part per a impedir tota mutació.

Si a nivell diplomàtic aquesta institució no ha facilitat la comprensió dels nacionalismes, tampoc hi ha contribuït des de l'altra funció, que és determinant, com és la de canalitzar els noms dels preveres candidats a l'episcopat.

3.—El nomenament de bisbes

Encara que el cànon 329, 2, recull l'exigència que, des de la Baixa Edat Mitjana, ha anat imposant-se a poc a poc, com és la del lliure nomenament dels bisbes de part del papa, les mediatitzacions estatals han estat permanents, i a més, llastimosament i contradictòriament, segueixen essent objecte de convenis o concordats.

El resultat ha estat la creació d'uns cossos episcopals que, prèviament, han passat pel sedàs finíssim de les «objeciones de caràcter polític general» (1) dels governs. Evidentment, que passà un nom marcat pel nacionalisme era impensable. Altra cosa succeï quan algun bisbe hagué de tractar amb cristians nacionalistes. Algun canvi es donà; també el canvi fou possible a partir de la consciència de la llibertat de l'església, fomentada sobretot en temps d'anticlericalisme d'expoliacions temporals o educacionals. Però el sistema del nomenament abans i després de la restauració, s'inspirava més en els interessos polítics dels estats, que en la recerca d'una resposta concreta a cada església local.

Més encara, la ruptura de la tradició canònica que garantia una certa participació del poble en l'elecció dels bisbes, i el sistema beneficial, permeteren i permeten una extracció episcopal i una destinació dels ja nomenats completament d'esquena als pobles, i amb casos de completa desconexió dels fets creadors dels mateixos, com són la llengua i cul-

tura (vegeu més endavant la doctrina de Joan Pau II). Aquesta desconexió cultural ha arribat a marcar una distància insalvable entre els pastors i el poble. La pastoral a través d'interpret, o de títols resumits, és pròpia dels espectadors.

Els condicionants governamentals han postulat una atenció especial dels bisbes a les ordres de l'administració. Basta veure els butlletins oficials dels bisbats. A més de l'aplaurament d'aquest «magisteri secular», el procediment del nomenament de bisbes els ha assimilat secularment a altres autoritats civils i militars semblants, i, tot i que el poder econòmic episcopal fa temps que disminuí, sobre tot en el que es refereix al patrimoni de personal de lliure disposició, no obstant l'escalafó social en el que entraven els bisbes, els lligava estructuralment a les oligarquies econòmiques.

El postconcili del s. XX ha permès introduir retocs a aquesta imatge i un alliberament inicial dels bisbes respecte dels cossos socials que tradicionalment els havien assimilat. De tota manera, les antinòmies entre les actituds personals i les exigències de les estructures eclesiàstiques i civils no han acabat de donar els resultats de la major compenetració amb els pobles.

II.—EL DESPERTAR DELS POBLES

El papa Joan XXIII escriví el següent l'any 1963:

«Des del segle XIX, una tendència bastant estesa en l'evolució històrica és que els grups ètnics vulguen esdevenir autònoms i constituir una nació. Però, com que per diverses causes no sempre es pot obtenir de fer coincidir els confins geogràfics amb els ètnics, d'ací resulta la presència de minories dins els límits d'un Estat d'un altre grup ètnic, amb els greus problemes consegüents».

(PT 88)

Els problemes no solament foren i són d'ordre polític; també tingueren les seves manifestacions dins l'església mateixa, i foren caus de freqüents enfrontaments. Més endavant hom se'n adonà amb el que es dirà sobre els decrets romans adreçats als bisbes catalans dins l'hivern 1928-1929.

Perquè, per una part els corrents liberal-nacionalistes plantejaren un conflicte amb l'absolutisme internacionalista, amb el que ideològicament i diplomàticament s'havia lligat l'Estat Pontifici.

Per altra banda, el romanticisme representà un reviscolament de llengües i cultures de les diverses nacions que, a l'Edat Mitjana, havien assolit un alt grau de desenvolupament, i això precisament en el mo-

ment en què el cristianisme semblava haver impregnat tota la vida social. Els patrimoni lingüístic, artístic, les tradicions populars, els topònims, les festes, etc. tornaren a parlar la llengua autòctona mal vista pels estats que secularment l'havien volgut bandejar substituint-la per una que elevaren a nivell imperial, i consagraren amb continguts religiosopatriòtics, sense adonar-se que la pàtria no s'exporta ni s'imposa. Hom hi neix, o voluntàriament l'adopta amb totes les conseqüències. Aquests valors tradicionals moltes voltes foren conrats per creients i membres del clergat popular, de mentalitat conservadora, i defensors de la monarquia pontificia, creació igualment medieval. La concepció sacral de l'autoritat ha estat una de les dificultats amb què s'han trobat els nacionalistes cristians, que no han vist modificar per les guerres la situació del seu país.

III.—LES DIVERSES PERSPECTIVES DINS EL S. XX

Dins el s. XX hom pot distingir dos grans complexos de països que reben un tractament força diferenciat de part de la Seu Romana.

1.—L'anomenat Tercer Món

Els països que formen el T.M. que, en bona part, coincideixen amb les dites «Terres de missió».

Dins el s. XIX l'impuls missioner estimulat pels papes manifestà una preferència per l'harmonia entre la colònia i la missió. Però, paulatinament, l'experiència protestant i la reflexió d'alguns esperits clarividents, així com els grans documents missionals papals aconseguiren una precisió de l'originalitat i independència de la missió, fet previ al decantament dels missioners respecte dels poders colonials, i a l'acostament als pobles en quant tals (2). Aquesta perspectiva no impedí que encara Pius XII signàs el conveni missional amb Portugal just al començament del seu pontificat.

Però l'orientació ja era una altra. Benet XV lamentà que «alguns (missioners) passin a segon terme la dilatació de l'església, postposant-la a intencions patriòtiques». Es denuncia un nacionalisme, i és el dels missioners europeus, que el transporten als països de missió (3).

(1) Conveni entre el Vaticà i l'estat espanyol, 1941, n. 3.

(2) Cf. J. BRUJLS a *Nueva Historia de la Iglesia* (eds. ROGIER—AUBERT—KNOWLES), V, Madrid 1977, ps. 376-377.

(3) Carta apostòlica *Maximum Illud* (1919) 34, citada segons l'edició d'*Enciclicas misionales (Biblioteca ID)*, Madrid 1962, de la qual prenc l'enumeració. Els ns. 31-35 denuncien els interessos patriòtics dels missioners. Els ns. 41-44 urgeixen el coneixement de les llengües dels nadius.

Pius XI advertí la possibilitat que determinats pobles més desenvolupats expulsassin els missioners vinguts del país colonitzador (4). J. BRULS comenta que «és sorprenent que aquesta hipòtesi se formulí ja el 1926 com a una eventualitat, que el text considera bastant llunyana, però que no la reprovava de cap manera. No obstant seria tendenciosos concloure que l'església estava preparada per a la descolonització política» (5).

Al ràdiomissatge nadalenc de 1955 Pius XII es manifestà amb prou claretat sobre l'actitud de l'església respecte al procés d'independització dels països, que ja bollia palesament. A França es denuncià «la traïció de l'Església respecte a la França d'Ultramar» (6) amb ocasió de la reiteració de la mateixa actitud papal dins l'encíclica *Fidei Donum* de 21 d'abril de 1957, o sia tres anys abans de l'any de l'Àfrica, quan escriví:

«Consideram oportú orientar avui la vostra atenció cap a Àfrica, cap aquesta Àfrica, que ja s'aixeca a un nivell més alt de civilització i a una maduresa política, i que es troba en circumstàncies talment greus, com tal volta no hi ha memòria dins la seva història antiquíssima (n. 310).

(...) En realitat, la majoria d'aquestes regions es troben dins crisis tan fortes, d'ordre polític, social i econòmic, que de tals crisis sembla dependre la sort que seguiràn demà. Bé cal reconèixer que les nombroses incidències de la vida internacional sobre les situacions locals no permeten sempre que els homes més prudents endeguin les etapes que serien necessàries per al bé real de les poblacions» (n. 314).

«L'Església que, en el curs dels segles, ha vist ja néixer i créixer tantes nacions, no pot fer altra cosa que estar particularment atenta avui a l'accessió de nous pobles a les responsabilitats de la llibertat política. Diverses vegades ja, hem invitat les nacions interessades perquè procedissin dins aquesta via segons un esperit de pau i comprensió recíproca. Que no sigui refusada una llibertat política justa i progressiva a aquests pobles que hi esperen i que hom no hi posi obstacles», dèiem als uns (n. 515), i advertíem als altres que «reconeguessin a Europa el mèrit del seu avançament; sota la seva influència estesa a tots els dominis, podrien ser arrossegats per un nacionalisme cec a llançar-se en el caos de l'esclabatge» (Radiomissatge nadalenc 1955).

Quan ara repetim aquesta doble exhortació, desitjam arduament que a Àfrica s'unifiquin els esforços i els sentiments, per tal de prevenir els excessos que puguin conduir els interessos particulars; per a vèncer els perills d'un nacionalisme exagerat, i, finalment, per tal de que en aquests

pobles, de grans reserves naturals i d'un futur esperançador, es puguin collir excelsos fruits de civilització cristiana, que tant ha influït ja dins l'estructuració d'altres països (n. 316)».

Joan XXIII, pocs mesos abans de morir publicà l'encíclica *Pacem in Terris* (11 abril 1963), tot assenyalant com a tercera característica de l'època moderna el fet de la descolonització (n. 11).

El pensament de Pau VI, i la doctrina del concili Vaticà II, caven dins un algre àmbit històric, i el seu punt de referència és una construcció del futur que permeti

de substituir les relacions de dependència i les racúnies derivades de l'era colonial per unes profitoses relacions d'amistat, desenrotllades en un pla d'igualtat jurídica i política.

El futur haurà de superar les «manifestacions d'allò que hom anomena el neocolonialisme» (*Populorum progressio* 52).

2.—Els plantejaments europeus

Hom també ha de distingir diversos espais que manifesten una diversa aplicació de l'esperit del congrés de Viena:

a) El reconeixement de les fronteres de les nacions europees orientals sorgides de la guerra 1914-1918

Amb la primera guerra mundial el mapa d'Europa romangué profundament transformat, amb el reconeixement polític de bona part dels països que sorgiren del costat bàltic de l'imperi tsarista, i amb la descomposició de la doble monarquia austro-hongaresa.

Per una part els nous estats cercaren de consolidar la seva tendra existència com a tals, cercant el suport, entre altres, dels tractats amb el sobirà més antic d'Europa, que s'hi mostrà ben disposat, creient contribuir al manteniment de la pau.

Els límits de les circumscripcions eclesiàstiques es feren coincidir amb les fronteres estatals, i s'anomenaren bisbes lleials i preocupats per la bona formació d'un clergat auctòton.

Els nous estats es preocuparen que no hi hagués ni territoris ni monestirs dependents de superiors residents a l'estranger. La garantia d'una atenció pastoral en la pròpia llengua fou objecte d'especial atenció, com consta p.e. a l'article 21 del concordat amb Lituània (27 setembre 1927), citat pel sínode mallorquí del bisbe Miralles de 1932 (art. 21 g).

D'altra banda, el moviment de les fronteres no resolgué tots els problemes dels pobles, molts dels quals

quedaren repartits entre diversos estats. L'era dels concordats, inaugurada per Benet XV, protegí el patrimoni cultural d'aquells pobles que no constituïren un estat, reconeixent-los, entre altres, el dret a la instrucció religiosa amb la pròpia llengua, com succeí, p.e. amb el concordat amb el Tercer Reich (7). El compliment dels concordats no fou una característica dels estats nazis o feixistes. El Vaticà no té mitjans per a emprendre represàlies violentes.

b) Les nacions dins els estats occidentals

Els estats plurinacionals de l'occident no foren descompostos com els veïnats centroeuropeus. Alsàcia i Lorena han sofert canvis de pertinença estatal, i el 1926 França i el Vaticà s'avingueren a mantenir en vigor el concordat napoleònic per aquests països.

El Vaticà no ha fet gests notables pel reconeixement dels pobles d'aquesta part de l'anomenat «primer món». Però no tot ha estat pacífic. L'ambigüitat que suposa pactar amb estats i haver de guiar pobles i persones no és feina senzilla. Vegem-ne dos casos:

(1) El concordat amb Itàlia

Si hom n'examina el seu article 22, s'adona de la feblesa del tractament que reben els pobles de parla no italiana, que són més nombrosos del que hom endevina sota el nom unitari de l'estat feixista. El concordat amb aquest, que llavors protagonitzava una doctrina anomenada «nacionalista» dins la terminologia vaticana, no permeté assolir un just tractament dels diversos pobles. S'exigeix a tots els bisbes i rectors que parlin la llengua italiana i,

Quan faci al cas, se'ls assignarà coadjutors que, a més de l'italià parlin també la llengua localment en ús, amb la finalitat d'oferir l'assistència religiosa en la llengua dels fidels, segons les normes de l'església (Article 22).

Hi ha un document, l'autenticitat del qual no he pogut verificar, que és prou explícit respecte a aquesta qüestió. Es tracta d'una carta atribuïda als bisbes de la zona eslovena que aleshores pertanyia a Itàlia, els quals, preveient la proximitat de la mort de Pius XI, el 1938 volgueren evitar l'elecció d'un successor feble respecte al feixisme.

Fan una crítica detallada i raonada de l'italianisme del Vaticà: nuncis tots italians, i una majoria creixent de cardenals i oficials de la cúria ho són igualment, el que contradiu la catolicitat i el mateix dret canònic vigent. El document rebutja les mediatitzacions estatals en el no-

menat dels bisbes així com altres intrusions típiques del feixisme.

Tot proclamant la llibertat de l'església amb expressions reaccionàries, la carta s'estén en denúncies de les vexacions i tot un procés d'assimilació que patien les seves regions.

Hi trobam també un atac a l'esperit conciliatori del Vaticà que féu possible el concordat:

Que se mantengan buenas relaciones a cualquier precio que fuere con la facción política, he ahí el supremo principio eclesiástico, al que se han sacrificado y se sacrifican muchas cosas. Puesto que la facción política es la que marca la norma para que las minorías nacionales de las nuevas provincias de Italia sean «asimiladas»; es decir, sea prohibida su lengua y su cultura, mientras la suprema autoridad eclesiástica, con su negligencia, fomenta, o positivamente ayuda a la realización de estos impíos planes de los políticos.

Lo que el clero y el pueblo han sufrido en esas regiones, sólo por haber empleado la lengua materna en la predicación sagrada, en la instrucción catequística, más aún, en el mismo sacramento de la confesión, no se podría abarcar, ni encerrar en un gran volumen, y menos contarlo. Todos los sacerdotes regulares (los religiosos) de origen alemán, esloveno y croata, han sido expulsados de sus conventos de esas regiones sustituidos por italianos, desconocedores de la lengua del pueblo. La predicación en la lengua materna ha sido interrumpida violentamente en muchas iglesias, o prohibida con todas las formalidades por la autoridad política. Lo mismo hay que decir de los cantos sagrados en la lengua popular en funciones no estrictamente litúrgicas. Más de una vez se han hecho llegar quejas de estas cosas a Roma, pero jamás ha venido de allí ninguna ayuda y protección contra esta injusta opresión. Más aún, el visitador apostólico especial, reverendísimo don Lucas Hermenegildo Pasetto, de la orden de los capuchinos, ha iniciado una presión más grave aún, y una «asimilación» de rápidos efectos. (8)

Hi ha expresses denúncies a les preferències concordatàries per la «llengua de l'estat», i les conseqüències fatals per a una pastoral desinteressada:

Estas cosas dignas de ser lloradas, no se realizarían si no fuera a ciencia y paciencia de la sede apostólica, la cual ha adoptado en el concordato el principio de la «lengua estatal». Porque los titulares de las sedes episcopales y de las parroquias deben, según el concordato, conocer la lengua italiana, en cuanto estatal, pero no tienen necesidad de que conozcan la lengua del pueblo que se

les ha confiado. Así, hemos sido testigos de que el nefasto y odiado sistema del vicario del tipo de la edad media, ha sido restaurado con honores.

Es bien triste el fenómeno de que la autoridad eclesiástica hable de la «lengua estatal» y que disponga que la cura de las almas se lleve a cabo según este principio de política pagana, lo mismo que el ejercicio del culto divino, como si fueran los estados y no los pueblos, los que tienen su lengua. Así pues, aquel concepto romano de «nación», que se identifica con el «estado», es recomendado por la iglesia y se practica normalmente en la vida pastoral; porque un mismo pueblo, si es minoría en el estado, ha de ser asimilado al pueblo estatal y privado de la vida propia nacional en el marco estatal y poco a poco, por consecuencia, también en la vida de la iglesia. Mientras que si es mayoría en vecino estado, donde el pueblo pertenece al pueblo estatal (es lo mismo nación y estado), puede libremente desarrollar su vida nacional dentro del marco estatal y, por consiguiente, también la iglesia. (9)

La denúncia d'aquest fet té el fonament ideològic en un particular concepte de «nació» que, atropelladament s'atribueix al Vaticà, i que per altra part trobam denunciada ben prest pels papes:

Y no basta con esto. El concepto de «nación», es decir, de «pueblo estatal» adoptado por la autoridad eclesiástica y puesto en práctica en la vida pastoral, constituye un grandísimo peligro para la paz y para la verdadera concordia entre los pueblos, la cual tanto desean todas las buenas personas. Porque la verdadera nación, en la que nacemos los hombres, es la familia, agrandada, dilatada por la afinidad de la sangre y del carácter, y nadie puede ser privado impunemente de sus derechos naturales. Y si la iglesia católica, en vez de preocuparse de amparar y proteger los derechos naturales de las naciones, coopera de hecho con las modernas estatolatrias a violarlos, no podrán evitarse en adelante nuevas y horribles conflagraciones entre los pueblos. De la misma manera, si la iglesia no enseña que estos derechos deben apreciarse en su justa medida; si, en verdad, no enoblece más y más con la doctrina y la gracia de Cristo todo eso que constituye el rico patrimonio de una nación, surgirán, como vemos está sucediendo en Alemania, otros que vengan a enseñar con insensatez el depravado culto de la propia nación y de la propia sangre (10).

(2) Les delacions primoriveristes i els decrets de les congregacions romanes, contra el catalanisme del clergat

Ràpidament resumiré el que diu Ramon Muntanyola a la biografia *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau*, Barcelona 1970, «Fou a finals de desembre de 1928 que els bisbes de Catalunya començaren a rebre comunicacions i decrets de les sagrades congregacions romanes. La pertinàcia de la dictadura fou més eficaç que la força de la raó i que l'evidència dels fets».

El document de la Penitenciària Apostòlica del 16 de novembre, que atribuïa al clergat català l'exercici d'activitats polítiques en l'administració del sagrament de la penitència causà estupor als prelats. Els sacerdots havien estat acusats d'emprar mitjans coactius, com el de negar-se a donar l'absolució, per tal d'obligar als penitents a confessar-se en català, i bandejar la llengua castellana.

Aquesta fou la calúnnia més ignominiosa. Els bisbes no en comprovaren ni un sol cas. Però la mala espècie ja havia arribat a Roma.

De Roma vingueren nous decrets.

L'ús de casulles gòtiques tenia aleshores, als ulls dels governants, un incompreensible sentit polític. Els ornaments d'aquell estil eren consi-

(4) Encíc. *Rerum ecclesiae* (1926), n. 127.

(5) J. BRULS l.c. p. 397.

(6) Louis-Paul AUJOLAT *L'Església missionera i els nacionalismes dins Setmana dels Intel·lectuals Catòlics de França: La consciència cristiana i els nacionalismes* (Presentació Jordi PUJOL), Barcelona 1966, ps. 237-238.

(7) Cf. G. MAY *Die Konkordatspolitik des Heiligen Stuhls von 1918 bis 1974*, a H. JEDIN *Handbuch der Kirchengeschichte, VII: Die Weltkirche im 20. Jahrhundert*, Freiburg-Basel-Wien 1979, ps. 181-185 i 188, amb bibliografia, d'entre la qual cal subretxar: Th. GREINTRUP *Religion und Muttersprache*, Münster/W. 1932, ps. 458-524, i W. HASSELBLAT *Reichskonkordat und Minderheitenschutz*, a *Nation und Staat* 6 (1932/33) 690-695.

(8) Aquesta carta del juliol de 1938, es troba publicada al volum *El clero vasco frente a la cruzada franquista. Más documentos, Publicación del Clero Vasco* (Editorial Egi-Indarra), amb p. imp. Toulouse 1966, ps. 13-24. El troç citat està prè de la p. 18.

(9) L.c. p. 22.

(10) L.c. p. 23. Per experiència pròpia, perllongada per 6 anys, he de dir que el nacionalisme «italià» ha arribat ben endins. La incomprensió respecte del fet diferencial, pe. de l'Alto Adige, dins els anys 60, no era inferior a la que dins l'estat espanyol es tenia respecte de les diverses nacions que el formen. Companys d'universitat podien ignorar l'existència de diverses llengües dins el seu país. El montatge feixista fou eficaçíssim, i també sabé fer una política migratòria de meridionals cap a les regions de parla alemanya. Evidentment, els meridionals no emigraven per gust.

Per Nadal de 1954 denuncià els desastres de l'estat «nacionalista» com a base prèvia per a la construcció de la comunitat europea (24):

Vida nacional-política nacionalista:

«La substància de l'error consisteix a confondre la vida nacional, en sentit propi, amb la política nacionalista: la primera, dret i honor d'un poble, pot i ha de ser promoguda; la segona, germen com és d'infinits mals, no serà mai suficientment rebutjada.

La vida nacional és per si mateixa el conjunt operant de tots aquells valors de la civilització que són propis i característics d'un determinat grup, de la unitat espiritual del qual constitueixen com el vincle. Al mateix temps, aquesta vida enriqueix la vida de tota la Humanitat donant-li com la seva pròpia contribució.

En la seua essència, doncs, la vida nacional és alguna cosa no política, de tal manera que, com ho demostren la història i l'experiència, pot desenvolupar-se al costat d'altres dins el mateix Estat; com també pot estendre's més enllà dels confins polítics d'aquest.

La vida nacional no arribà a ser principi de dissolució dels pobles fins que no començà a ser aprofitada com a mitjà de finalitats polítiques; és a dir, fins que l'Estat dominador i centralista no va fer de la nacionalitat la base de la seua força d'expansió. Nasqué aleshores l'Estat nacionalista, germen de rivalitats i incentiu de discòrdies...

Seria certament una equivocada política d'unificació, si no l'haviem d'anomenar més aviat una traïció, el fet de sacrificar a interessos nacionalistes les minories ètniques que es troben privades de la força per a defensar els seus béns suprems, la seua fe i la seua cultura cristiana. Els qui així obrassen no serien dignes de confiança, i no actuarien honestament si després, quan ho exigeix el propi interès, invocassen els valors de la Religió i el respecte al dret». (A.A.S. XLVII, 22-23, 25-26).

Joan XXIII, ja ho hem indicat, expressà una postura molt més positiva dins l'encíclica *Pacem in Terris* (25).

«Cal afirmar, de la manera més explícita, que una acció adreçada a reprimir i a sufocar la vitalitat i el desenvolupament d'aquestes minories és una greu violació de la justícia: i ho és molt més, si va dirigida a fer-les desaparèixer».

«Respon, en canvi, a una exigència de justícia que els poders públics aporten la seua contribució a promoure el desenvolupament humà de les minories amb mesures eficaces a favor de la seua llengua, de la seua cultura, dels seus costums, dels seus

recursos i de les seues iniciatives econòmiques».

«Cal advertir, però, que els membres de les minories, com a conseqüència d'una reacció al seu estat actual o a causa de les seues vicissituds històriques, poden ser enduts no rarament a acceptar la importància dels elements ètnics que les caracteritzen fins a posar-los per damunt dels valors humans, com si açò que és propi de la Humanitat estigués en funció d'allò que és propi de la nació. I és raonable que també sapiguem reconèixer els avantatges que deriven d'aquesta especial situació, perquè ajuda no poc al perfeccionament humà el contacte permanent amb una cultura diferent, els valors de la qual podran anar convertint en saba i sang pròpies. Però això es produirà únicament quan aquells qui pertanyen a les minories procuren participar amigablement en els usos i les tradicions dels pobles que els envolten, i no quan, al contrari, fomenten els fregaments mutus, els quals provoquen grans perjudicis i cohibeixen el progrés de les nacions».

Aquesta doctrina fou assimilada plenament pel concili Vaticà II (cf. constitució *Gaudium et Spes* 23) i mantinguda clarament per Pau VI. Solament la manca d'espai justifica que no reitem les referències sobre una doctrina ja coneguda.

4.—L'experiència d'un papa feta doctrina: Joan Pau II

Joan Pau II, «fill d'una nació condemnada a mort diverses vegades», com ell mateix ha manifestat públicament el 2 de juny de 1980 a l'UNESCO, ha fet una de les proclamacions més clares que hom pogués esperar, i és una lletra de conyit a tots els homes per a que lluitin per mantenir llur pròpia identitat i llurs propis valors contra les influències i les pressions de models vinguts de fora (Allocució cit. n. 14).

La claretat del discurs dispensa de qualsevol comentari:

La nació existeix «per» la cultura i «per a» la cultura

Si, en nom de l'esdevenidor de la cultura, cal proclamar que l'home té el dret de «ser» més, i si per la mateixa raó cal exigir una sana primàcia de la família en el conjunt de l'obra de l'educació de l'home per a una veritable humanitat, cal situar també en la mateixa línia el dret de la nació, cal situar-lo a la base de la cultura i de l'educació.

En efecte, la nació és la gran comunitat dels homes que estan units per lligams diversos, però sobretot, precisament, per la cultura. La nació existeix «per» la cultura i «per a» la cultura, i és doncs, la gran educa-

dora dels homes perquè pugui «ser més» en la comunitat. És aquesta comunitat que poseeix una història que sobrepasa la història de l'individu i de la família. És també en aquesta comunitat —en funció de la qual tota família educa— que la família comença la seua obra d'educació per allò que és més simple, la llengua, i així permet a l'home tot just en formació d'aprendre a parlar per esdevenir membre de la comunitat que és la seva família i la seva nació.

En tot el que ara proclamo i que desenrotllaré encara més, les meves paraules tradueixen una experiència particular, un testimoniatge particular en el seu gènere. Sóc fill d'una nació que ha viscut les experiències més grans de la història, que els veïns l'han condemnada a mort diverses vegades, però que ha sobreviscut i que ha restat la mateixa. Ha conservat la seua identitat, i ha conservat, malgrat les particions i les ocupacions estrangeres, la seua sobirania nacional, no recoltzant-se en els recursos de la força física, sinó únicament recoltzant-se en la seua cultura. Aquesta cultura s'ha revelat, en aquest cas, d'una potència més gran que totes les altres forces. El que dic ací referent al dret de la nació a fonamentar la seua cultura i el seu esdevenidor no és, doncs, l'eco de cap «nacionalisme», sinó que es tracta sempre d'un element estable de l'experiència humana i de les perspectives humanistes del desenvolupament de l'home. Hi ha una sobirania fonamental de la societat que es manifesta en la cultura de la nació. Es tracta de la sobirania per la qual l'home és, al mateix temps,

(11) *Ibid.* p. 309-310. El capítol 15: «Els famosos decrets de Roma», ocupa les ps. 309-327, amb el corresponent apèndix documental n. 1, a ps. 793-806. L'obra tingué tres edicions el 1970, cit per la tercera. *Ibid.* pel document de la penitenciària, ps. 793-794. Pel de la congregació de ritus, ps. 795-796.

(12) *Ibid.* p. 795.

(13) *Ibid.* p. 310.

(14) *Ibid.* ps. 796-798.

(15) *Ibid.* ps. 799-800.

(16) A una investigació en vies de publicació estudiï la vulnerabilitat de la doctrina tradicional, i del seu arcaisme.

(17) L.c. p. 802. Vegeu les campanyes de premsa, a o.c. ps. 275-296.

(18) *Ibid.* ps. 801-802.

(19) *Ibid.* p. 803.

(20) *Ibid.* p. 806.

(21) Cf. Els acords de 1928, publicats al Boletín Oficial Eclesiàstic del Obispatge de Vich 74 (1928) 77, pel que fa al títol.

(22) Cf. MUNTANYOLA, o.c. ps. 323-324.

(23) *El clero vasco...* ps. 23-24.

(24) Cit el text segons el recull de Pere RIUTORT I MESTRE *L'ús de la llengua vernacle en les diòcesis de la Província Eclesiàstica València* —País Valencià, Illes Balears— (Junta Diocesana d'acció catòlica), València 9 d'octubre 1972, ps. 4-5.

(25) A la traducció de P. RIUTORT I MESTRE, o.c., p. 5.

derats com un signe subversiu de «separatisme» (11).

La congregació de Ritus, dia 12 de desembre deia: «Para terminar con todos los abusos que se han introducido en la región de Cataluña (...) estos sagrados ornamentos (...) se adapten a las formas que, según costumbre, se emplean en toda España» (12).

La febre documental accelerà el seu ritme. Als deu dies de l'anterior escrit, la congregació de seminaris n'envià un de més volada, destinat a combatre el «regionalisme exagerat», fent ús d'un lèxic sospitosament semblant a l'emprat per les autoritats espanyoles (13):

Roma, 21 Diciembre 1928

Eminencia Rdma.

Es cosa sabida que los catalanes arden en un intenso afecto por la propia tierra y por la propia lengua, sin que por ello nada pueda reprochárseles, puesto que se trata de una afeción, en si legitima y natural. Lo malo está que el noble y espontáneo amor a la propia tierra y a la propia lengua, que la firme adhesión a la patria chica, es decir a Cataluña, va en demasia —aunque duela decirlo, pero es así—, degenerando en una profunda aversión por la lengua y por la nación española.

Tal tendencia, esencialmente separatista y revolucionaria, mientras se presenta con la noble denominación, ciertamente impropia, de Catalanismo, tiende por su naturaleza a suscitar odios entre los mismos connacionales, a perturbar la pública tranquilidad y a destruir la obediencia debida a los poderes civiles constituidos. Cuánto sería el daño que se ocasionaría no sólo a la patria sino también a la religión, si se dejara curso libre a semejantes ideas, y nadie se opusiera a ellas.

Com a remeis, entre altres es mana que:

—Es negui l'ordenació «a quienes se encuentren contagiados de catalanismo, esto es, de espíritu separatista».

—«Que sean eliminados, sin más, los profesores catalanistas, en el sentido antes expresado».

—«Que se limite a lo estrictamente necesario la enseñanza de la lengua y de las tradiciones catalanas».

—«Que se vigile con diligencia que en el Seminario no entren diarios, y que entre los seminaristas no circulen libros y periódicos que puean suscitar el odio por la Patria grande, es decir España, y por la lengua oficial, esto es, el castellano» (14).

El cap d'any no fou més tranquil que Nadal: el 4 de gener la congregació del concili assenyala una sèrie d'abusos, amb els corresponents correctius, que es refereixen a diversos camps de la seva competència:

a) el clergat s'ha d'abstenir d'intervenir en els assumptes merament civils; tot advertint que:

Esta norma de conducta no prohíbe, ciertamente, sentir especial afecto por lo que llaman patria chica, o Cataluña, y procurar su bien: pero prohíbe, indudablemente, que por amor a la propia región se quebranten las leyes canónicas y se niegue el amor a la Patria entera, esto es, a España, a la patria grande, y la fidelidad a los que legitimamente la gobiernan.

Ahora bien, consta que en muchas diócesis de Cataluña ambos cleros se han apartado, más o menos, de palabra o por escrito, de las citadas normas católicas (15).

—L'ensenyament del catecisme es regula, en quant a la llengua, seguint els criteris tradicionals (16). Per aquí s'arribà a una contradicció de la política del dictador, i a l'orquestació que en feu la premsa encapçalada per l'ABC, clarament hostil al català pels catalans i al cardenal Vidal i Barraquer:

En lo que se refiere al edicto de la ley civil, por el cual se prescribe que la enseñanza del Catecismo, en las escuelas elementales del Estado, debe darse en lengua castellana, cabe aclarar que el expresado edicto está ciertamente conforme con las leyes canónicas, si se trata de niños de familias catalanas, a quienes, incluso en las escuelas, se les debe de enseñar el Catecismo en la lengua tradicional y popular catalana (17).

—En quant al contingut, hom hi detecta un suggeriment d'inspiració napoleònica i en l'anterior despotisme il·lustrat:

c) Se incluirán en el texto del Catecismo unas pocas y breves fórmulas, que el catquista explanará de viva voz y con mayor extensión, sobre los deberes del ciudadano cristiano para con su patria, así la grande como la pequeña, absteniéndose por completo, de toda alusión, clara o encubierta, a la política de rebelión contra la patria grande. (18)

—Prescripcions semblants s'apliquen a la predicació, parlant per tercera vegada del tema obsessiu de la «patria grande» i la «patria chica», i prohibint les manifestacions «ni aün veladament, de rebelión política contra España». (19)

—El document acaba amb una inoportuna referència a la llengua catalana, tan inoportuna com les anteriors disquisicions sobre la regulació de la normativa literària, que mai ha caigut sota l'autoritat eclesiàstica.

Tot estalviant una anàlisi de la solidesa de les acusacions, tot altra cosa que ofensives —si llevam la refe-

rent a la manipulació de la confessió—, podem acabar amb l'al·lusió a una ambigua carta de la congregació consistorial, del 8 de febrer de 1929, que rep les acusacions sense donar-les el crèdit suficient que justifiquin una mesura concreta, expressant la confiança que «los obispos de la región de Cataluña aceptarán y si es necesario cumplirán los consejos de esta Sagrada Congregación» (20).

De la vanitat de tota aquesta febre documental hom se n'adonà a Catalunya. No se'n féu publicitat, i les investigacions conduïdes per Vidal i Barraquer mostraren el poc fonament i la poca seriositat dels acusadors, i la poca sensibilitat del nunci Tedeschini. Ben prest el cardenal Pietro Gasparri es convencé que els decrets haurien estat contraproductius, i la tònica de les «Conferències episcopals de la Metròpoli Tarraconense» (21) fou aprovada per Pius XI, mentre el cardenal Vidal i Barraquer rebé un document del cardenal Pacelli (1931), amb què es ratificava la línia pastoral adoptada. Ja havia caigut la dictadura (22) obsessionada per l'amor a la «patria grande», que contribuï tan astutament al desprestigi de les congregacions romanes, cinc (!), precisament per fer una política que prohibien.

(3) Un plantejament teòric més coherent

El document dels bisbes eslovens acabava les seves denúncies expressant la proclamació adequada dels principis que garantitzen l'estatut de la nació:

Pedimos, finalmente, que se completen los preclaros documentos de los pontífices, con la tan suspirada y necesaria carta sobre las relaciones entre el estado y las naciones, y de las naciones entre sí, sobre el derecho de las naciones (también de las minorías) a la propia cultura y a la instrucción y vida pastoral en su propia lengua. Así se llenará la laguna que se observa en el sistema jurídico moral de nuestra fe, fuera de la cual no esperamos salvación alguna (23).

Les denúncies del feixisme i nazisme no mancaren i les actuacions del Vaticà, si bé no poden ser jutjades panerigísticament, tampoc es poden prendre tendenciosament.

El ràdiomissatges nadalencs de Pius XII, començaren ben prest a establir una nova perspectiva des de 1939, en què digué:

«En particular, un punt que hauria d'aconseguir l'atenció, si es vol un millor ordenament d'Europa, mira les vertaderes necessitats i les justes exigències de les nacions i dels pobles, com també de les minories ètniques (A.A.S. XXXII, 11).

sobirà suprem. I en parlar així, penso també amb una intensa emoció interior en les cultures de tants de pobles antics que no han capitulat quan s'han trobat confrontats amb les civilitzacions dels invasors i continuen essent per a l'home la font del seu «ser» humà en la veritat interior de la seva humanitat. Penso també amb admiració en les cultures de les societats noves, d'aquelles que es desvetllen a la vida en la comunitat de la pròpia nació —tal com la meua nació es despertà a la vida fa deu segles— i que lluiten per mantenir llur pròpia identitat i llurs propis valors contra les influències i les pressions de models vinguts de fora.

Sobirania nacional i cultura

M'adreço a vosaltres, senyores i senyors, que des de fa més de trenta anys us reuniu aci, en nom de la primacia de les realitats culturals de l'home, de les comunitats humanes, dels pobles i de les nacions. Us dic: amb tots els mitjans a disposició vostra, vetlleu per aquesta sobirania fonamental que posseïx cada nació en virtut de la seva pròpia cultura. Protegiu-la com la nineta dels ulls per a l'esdevenidor de la gran família humana. Protegiu-la! No permeteu que arribi a ser presa de qualsevol interès polític i econòmic. No permeteu que arribi a ser víctima dels totalitarismes, dels imperialismes o de les hegemonies per als quals l'home no compta sinó com a objecte de dominació i no com a subjecte de la seva pròpia existència humana. Per a aquests també, la nació —llur pròpia nació o les altres— només compta com a objecte de dominació i d'atracció d'interessos diversos, i no com a subjecte: el subjecte de la sobirania nascuda de la cultura autèntica que li pertany en sentit propi. ¿No hi ha, al mapa d'Europa i del món, nacions que posseïxen una meravellosa sobirania històrica nascuda de la seva cultura, i, amb tot, al mateix temps estan privades de la seva total sobirania? ¿No és un punt important per a l'esdevenidor de la cultura humana, important especialment a la nostra època, quan és tan urgent d'eliminar les restes del colonialisme?

Els mitjans de comunicació social

Aquesta sobirania que existeix i que treu el seu origen de la cultura pròpia de la nació i de la societat, de la primacia de la família en l'obra de l'educació, i en fi, de la dignitat personal de tothom, ha de restar criteri fonamental en la manera de tractar aquest problema important per a la humanitat d'avui que és el problema dels mitjans de comunicació social (de la informació que els és vinculada, i també de l'anomenada la «cultura de les masses»). Vist que

aquest mitjans són els mitjans «socials» de la comunicació, no poden ser mitjans de dominació sobre les altres, tant per part dels agents del poder polític com per part de les potències financeres que imposen llur programa i llur model. Han d'esdevenir el mitjà —i un mitjà ben important!— d'expressió d'aquesta societat que se'n serveix i que n'assegura també l'existència. Han de tenir en compte les veritables necessitats d'aquesta societat. Han de tenir en compte la cultura de la nació i la seva història. Han de respectar la responsabilitat de la família en el camp de l'educació. Han de tenir en compte el bé de l'home, la seva dignitat. No poden estar sotmesos al criteri de l'interès, del sensacionisme, de l'èxit immediat, sinó que, bo i tenint en compte les exigències de l'ètica, han d'estar al servei de la construcció d'una vida «més humana» (26).

5.—La lluita per la nació, avui

Qui hagi tengut la paciència de seguir aquestes reflexions, enrajolades de textos ben dispersos, em permetrà que formulï unes conclusions:

1.— La jerarquia de l'església catòlica manté una praxi secular de reconeixement de les fronteres estatals, tal com existeixen en virtut dels tractats internacionals; aquesta conducta no mostra cap tancament respecte dels països que s'alliberen d'un determinat poder estatal.

2.— La mateixa jerarquia ha arribat a formular una doctrina que de cap manera confereix caràcter sagrat a les unitats estatals. Ha establert les bases d'una visió secularitzada de les fronteres i de l'organització interna dels estats, que encara no han paït els polítics ni altres forces que controlen els estats. Si alguna cosa és sagrada és l'home, fet a imatge de Déu, i la comunitat que naturalment i lliurement ell forma; comunitat molt més justa i duradora que el joc de les fronteres.

3.— Que la violació del patrimoni d'aquesta comunitat, i molt més atemptar contra la seva existència, es a dir, contra el dret de la nació (Joan Pau II), és una greu violació de la justícia (Joan XXIII); que pels creients suposa una discriminació contrària al pla de Déu (Vaticà II, G.S. 29).

4.— Que els creients catòlics disposam d'una base doctrinal —que no era estrictament necessària, una volta que els drets humans individuals i col·lectius són una exigència que deriva del fet humà i cristià— que no espera altra cosa que la seva acceptació pràctica.

Seria infantil esperar directrius més precises. L'església no pot funcionar per delegació de responsabilitats. Cada comunitat ha de repensar les exigències de la justícia dins la

seva història, i ha de lluitar per a crear-se el seu futur contra les resistències i misèries dels poders.

Ni el magisteri de l'església, ni la mateixa consciència cristiana, en quant tals, no són els vehicles adequats per a oferir a cada poble el programa tècnic per assolir el status polític que més s'escau amb la seva situació.

5.— Cada església té el greu deure d'assumir i col·laborar en el desenvolupament dinàmic del patrimoni de cada poble (cf. Vaticà II LG 13), en quant aquest és el seu lloc històric on es fa poble de Déu, es a dir, comunitat de salvació. Aquesta assumpció comporta irrenunciament una tasca crítica des de cada poble, per tal de no tancar-se, i amb l'objectiu de construir una humanitat més justa i on sia real la solidaritat dels pobles.

6.— Aquesta tasca dels cristians, almenys a Mallorca, contribuiria a adequar la situació nacional a la teoria solemnement expressada pel bisbe de Roma, cap visible de l'església. Seria una manera de poder parlar de l'actitud de «l'església» respecte del nostre fet nacional, sense haver de procedir a les distincions que he establert al començament (27).

7.— Per via de l'anècdota, dins el costum —ampliat espectacularment per Joan Pau II—, de saludar amb nombroses llengües els dies principals de l'any cristià, i de fer-hi curts parlaments en ocasions escaients, hom desitjaria que es fes lloc al català.

Tot i que totes les llengües són igualment dignes, la nostra pel nombre dels qui la parlem —bona part d'ells catòlics—, per la qualitat cultural que ha assolit, i en concret en la cultura ecumènica i missionera, mereix una major atenció. Certs germans de parla castellana d'un determinat ordre religiós no s'inspiraren en el mestre que escriví *Genus humanum arte et ratione vivit* (St. Tomàs d'Aquino), quan en la d'un fundador català, bandejaren positivament la seva i nostra llengua de la festa.

I, no s'oblidi, dels darrers quatre papes no italians, Joan Pau II inclòs, la meitat han parlat català (28).

Monestir de La Real, 11 de febrer, 1981.

JOSEP AMENGUAL I BATLE

(26) Documents d'Església 15 (1980) 345-347.

(27) A LLUC 59 (nov.-des.-1979) 175-179 vaig publicar una panoràmica d'alguns aspectes del treball que es fa als nostres països, sota el títol *Església i Països Catalans, 1979*.

(28) D'Alexandre IV, ha escrit recentment G. B. PICOTTI a l'*Enciclopedia Italiana* TRECANI (s. v.): *Non senza danno per l'italianità, protesse largamente i Catalani, odiatissimi dai nostri*.

2.ª Campanya de Teatre

L'Obra Cultural de «la Caixa» ha tractat sempre de canalitzar textos i muntatges teatrals de qualitat dins els cicles i circuits propis —«Culturàlia», per exemple—, i ha posat l'èmfasi en el teatre per a infants mitjançant la inclusió de representacions i d'activitats informatives en el programa «la Caixa a les escoles», pensant que en el camí de la normalització cultural cal insistir decididament en aquesta especialitat, que ha d'acostumar les futures generacions d'espectadors —i d'autors, d'actors...— a conèixer els recursos expressius i comunicatius del teatre i a apropiar-se'n. En aquest context, la Campanya de Teatre és el vehicle específic per a afavorir l'aparició de muntatges inèdits, de grups renovadors, de propostes interessants; perquè en definitiva, el talent i la creativitat dels equips artístics cristal·litzi en un certamen que des de la seva primera edició ha tingut la sort d'atreure l'atenció de tots els estaments relacionats amb la cultura i les arts.

És clar que l'èxit precedent, en virtuts escèniques i en expectació pública, ha constituït un estímul per a organitzar enguany la 2.ª Campanya de Teatre. Per damunt dels bons resultats circumstancials, tanmateix, és la nostra convicció en la capacitat múltiple de l'art dramàtic allò que justifica una acció estructurada i tenaç en favor de la consolidació de la vida escènica del país.

Formalment, la Campanya de Teatre consta d'una convocatòria, una pre-selecció, una selecció i un cicle de representacions.

La segona edició de la Campanya començà el maig amb la tramesa de la convocatòria i de les bases a tots els grups coneguts de Catalunya i

Balears, quaranta-cinc dels quals hi aportaren la seva proposta.

A partir de les referències escrites i de la documentació facilitada pels participants, un Jurat compost per especialistes, crítics, directors, dramaturgs, etc., féu una primera tria de pre-selecció: quinze muntatges més dos de reserva per a possibles substitucions.

La bossa de muntatge prevista en les bases permeté que aquests espectacles pujassin a l'escenari durant el mes de setembre per a ser objecte de valoració definitiva. Les escenificacions tingueren lloc a Mataró, principalment, i també a Olesa de Montserrat, el Prat de Llobregat i Sabadell, davant el Jurat i públic.

El veredict final es conegué el 20 de setembre: selecciona sis espectacles i en recomana

Obra Cultural de «la Caixa»

«El mal de la joventut»

dos més per al cicle de representacions a Barcelona.

Les OBRES PRE-SELECCIONADES foren aquestes: *Ball de titelles*, de Ramon Vinyes, per l'Escola d'actors de Barcelona; *La Casa d'os*, de Roland Dubillard, per «La Gàbia» de Vic; *A porta tancada*, de Jean-Paul Sartre, p'«El Globus» de Terrasa; *Almanac intermitent*, de Josep Ramon Bach, pel Grup Aula de Teatre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell; *L'Hotel de París*, de V.A. Estellés pel Grup Kaddisch d'El Prat del Llobregat; *Eva Perón*, de Copi, pel grup «Menta» de Barcelona; *El misàntrop*, de Molière, pel grup «El nas» d'Olesa de Montserrat; *Tot esperant l'esquerrà*, de Clifford Odets, per «La Persiana» de Barcelona; *Imatges, un espectacle per a Anaïs Nin*, d'Eduard Delgado, per «Tàndem» de Barcelona; *La festa del blat*, d'Angel Guimerà, pel «Teatre Gent» de Barcelona; *Yes, peut-être*, de Margueritte Duras, pel Teatre de l'Ocàs de Barcelona; *El mal de la joventut* pel «Teatre del Trànsit» de Barcelona; *Hop Signor*, de H. de Ghelderode per «Tei» de Girona; *El miracle de Fàtima*, de J. Vidal Alcover, per «Xaloc» de Mataró; *D'ara a demà*, per «La Boira» de Bellpuig d'Urgell, obra de Manuel de Pedrolo.

Dia 19 de setembre el jurat compost per Josep M.ª Terrassa, Hermann Bonnín, Feliu Formosa, Pere Planella, Joaquim Vilà, Josep M. Benet i Joan Josep Cuesta seleccionà sis obres: *Almanac intermitent*, *Yes peut-être*, *Imatges, un espectacle per a Anaïs Nin*, *La casa d'os*, *El*

mal de la joventut, *Tot esperant l'esquerrà*; en recomanà així mateix la presentació a Barcelona d'*Eva Perón* i *Hop Signor*.

A l'Auditori de la ciutat de Mallorca es presenten aquestes tres obres de les seleccionades: *Tot esperant l'esquerrà*; *La casa d'os* i *El mal de la joventut*.

La primera corre a càrrec del grup «La Persiana», format a Barcelona l'any 1978 com un intent cooperativista de produir i promoure espectacles d'interès. Es nodreix de professionals disponibles en qualsevol moment, no és un grup tancat. Hi han passat una vintena d'actors. La versió de l'obra en català és de Jordi Bordas, i hi intervenen 19 actors. La direcció és de Jaume Nadal.

La casa d'os és l'agonia d'un vell molt ric, envoltat d'una cinquantena de criats que se'n foten del que està passant a la casa. L'obra és de l'autor francès Roland Dubillard, nascut el 1923, i és representada pel grup de Vic, «La Gàbia» que començà la seva activitat a Osona l'any 1963. Actualment el grup es mou a nivell de semiprofessionalitat. Els actors que intervenen en aquesta obra són 7, la direcció corre a càrrec de Joan Anguera i Iva Vigatà.

El mal de la joventut, de F. Bruckner (1891-1958) és un text que pertany al postexpressionisme. Intenta explicar la realitat alemanya d'entre-guerres que durà al naixement del nazisme. Presenta la decadència, col·laboradora i còmplice de la barbàrie hitleriana. La versió catalana és d'Andrea Edshmid, i la representació pertany al «Grup de Teatre de Trànsit», nascut ara fa tres anys. Aquest grup intentà des del primer moment conjugar la investigació amb el divertiment i el plaer, la recerca de noves vies amb textos i històries que puguin interessar l'espectador d'avui. Intervenien en la representació 7 actors i la direcció és de Jordi Mesalles.

Els dies de representació a l'Auditori són, respectivament, el 23 de gener, el 10 i el 26 de febrer.

EL CIEMEN crea una comissió per a la defensa dels drets nacionals

Dintre del marc de les seves finalitats, l'associació cultural «Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionalitats» (CIEMEN) institueix una Comissió per a la defensa dels drets nacionals.

Aquesta Comissió s'inscriu en el projecte de constituir un Tribunal de justícia per als drets de les nacions dependents, projecte que el CIEMEN va fer públic en les seves primeres jornades internacionals de l'any 1976.

Des d'aleshores el CIEMEN ha intervingut diverses vegades per denunciar casos concrets de violacions, particularment greus, als drets dels pobles titllats de «minoritaris».

En crear aquesta Comissió, el CIEMEN dona un pas endavant cap a la realització de l'esmentat projecte. La Comissió es dota d'una estructura i d'una permanència posades al servei puntual de les persones i entitats que es veuen vexades o discriminades pel fet de pertànyer a una determinada nació dependent i defensar els propis drets a la llibertat nacional.

El CIEMEN és conscient que en donar vida a aquesta Comissió exerceix una funció substitutiva i, per tant, en principi provisional, en aquells aspectes que les institucions representatives i els organismes de defensa dels drets humans no actuen. D'altra banda el CIEMEN es determina a fundar aquesta Comissió ara perquè creu que és urgent reforçar les actituds de vetlla davant la nova onada de repressió que està impeding arreu la normalització de la recuperació nacional.

Amb aquesta Comissió el CIEMEN no pretén actuar aïlladament ni pel seu propi compte. Com tampoc no intenta entrar en terrenys que, com a associació cultural, no li pertanyen.

La Comissió vol ser una caixa de ressonància de tots els fets concrets que suposin una agressió als drets de les persones a les seves pròpies integritat física i identitat nacional i vol informar, després d'un estudi detingut i imparcial de les dades rebudes, les instàncies dels poders constituïts i dels organismes que ja treballen en la mateixa direcció.

Però la Comissió no es limita a ser simplement una anella de transmissió. Neix també com a força de pressió, no condicionada a cap partit ni a cap moviment, per tal que:

1) els parlaments i els governs de les anomenades comunitats autònomes, en el context de l'estat espanyol, assumeixin posicions clares i decidides en la defensa dels seus representats, siguin quines siguin les seves opcions polítiques.

2) el parlament i el senat centrals afrontin amb celeritat les qüestions greus que violin els drets nacionals de qualsevol persona i s'oposen, per tant, als principis més bàsics de la convivència entre els ciutadans.

3) els organismes especialitzats inter-estats i internacionals prenguin en consideració i denuncin les formes de genocidi, entès aquest en totes les seves acepcions fins i tot cultural, que la Comissió els presenti.

4) les altres entitats paral·leles o similars trobin un suport i una solidaritat efectius.

Per això, el CIEMEN, en crear aquesta Comissió oberta a tothom, pren i prendrà els contactes necessaris a fi de garantir-ne la seva acció i la seva eficàcia.

Amb les mateixes intencions, la Comissió informarà puntualment l'opinió pública sobre les seves activitats a fi que cada membre del poble es mobilitzi i vagi assumint sempre més el convenciment que en defensar els drets nacionals de cada individu concret defensa els seus propis i que els drets personals són la saba dels drets col·lectius.

Donen la seva adhesió i es comprometen a col·laborar amb la Comissió per a la defensa dels drets nacionals.

Signatures (nom, adreça i DNI).

Seu de la Comissió: CIEMEN. Pau Claris, 106, pral. 2. Barcelona-9. Tel. 302.01.44

«SA NOSTRA» promou publicacions

NORMATIVA PUBLICACIONS

La Caixa d'Estalvis de les Balears, «SA NOSTRA», com una destacada manifestació de la seva Obra Social i Cultural, publica la present convocatòria destinada a l'edició de llibres regulada per les següents.

BASES

1.—*La distribució del pressupost destinat al patrocini de publicacions es farà, d'entre les sol·licituds presentades, en base a la vàlua, interès i repercussió general de les obres dels autors optants.*

2.—*Les sol·licituds s'han de presentar abans del 15 de Març de cada any.*

3.—*L'autor o autors sol·licitaran la subvenció per carta adreçada al Senyor Director de la Caixa d'Estalvis de les Balears, «SA NOSTRA», adjuntant original de l'obra que desitgi editar i fent constar les particularitats següents:*

a) *Instància sotmetent-se expressament a les «Bases».*

b) *Curriculum vitae del sol·licitant, amb la documentació que ho justifiqui.*

c) *Memòria explicativa dels objectius.*

d) *Titols d'altres llibres publicats i d'altres treballs realitzats.*

e) *Quantitat, a títol orientatiu, d'exemplars a editar de segons les possibilitats de difusió.*

f) *Pressupost d'alguna impremta de Balears.*

g) *Tipologia del lector (edat, nivell cultural,...).*

h) *Àmbit geogràfic (local, Mallorca, Balears, General).*

i) *Pretensions de l'autor.*

j) *Les obres de creació literària hauran d'anar avalades per dues personalitats de l'àmbit literari.*

k) *En el cas de treballs d'investigació o assaig, s'adjuntarà certificat d'un professor universitari que es responsabilitzi de la capacitat tècnica dels sol·licitants.*

4.—*La Comissió d'Obres Socials sol·licitarà els assessoraments precisos per tal d'estudiar i valorar com pertoca cada una de les sol·licituds rebudes.*

5.—*«SA NOSTRA» únicament concedirà subvenció a aquella o aquelles obres que consideri millors d'entre les presentades i que, a la vegada, reuneixin les condicions artístiques, tècniques o científiques suficients. Es reserva el dret de declarar deserta la convocatòria si cap de les peticions rebudes reunís mèrits a bastament.*

6.—*El resultat de la selecció serà comunicat abans del 31 de Juny a cada un dels sol·licitants.*

7.—*Es reconeix als autors la propietat dels seus drets, però «SA NOSTRA» es reserva la prioritat de publicar una primera edició sense que per ella els autors puguin reclamar cap dret. En el cas de realitzar-se noves edicions, l'autor i l'Entitat patrocinadora acordaran els drets d'autor pertinents.*

8.—*Tot allò que no sigui previst en les presents «Bases», serà resolt per la Comissió d'Obres Socials. Així mateix la citada Comissió resoldrà sense recursos posteriors, tota casta d'incidències que es produeixin en la tramitació de la present convocatòria i durant l'edició de les obres escollides.*

Palma, gener de 1981

Alegres i oberts

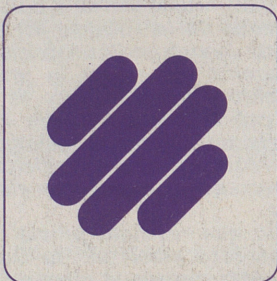

Fa un quant temps que els molins mallorquins ens oferiren el pressagi
d'un bon acolliment...

Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.

L'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES